

TFRS KAPSAMINDA ENTE GRE RAPOR UYGUNLUĞU

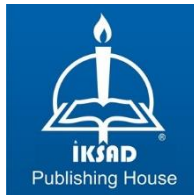
Dr. Fırat KINALI

TFRS KAPSAMINDA ENTEGRE RAPOR UYGUNLUĞU

Dr. Fırat KINALI

DOI: <https://dx.doi.org/10.5281/zenodo.14247448>

Copyright © 2024 by iksad publishing house

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, distributed or transmitted in any form or by

any means, including photocopying, recording or other electronic or mechanical methods, without the prior written permission of the publisher, except in the case of brief quotations embodied in critical reviews and certain other noncommercial uses permitted by copyright law. Institution of Economic Development and Social

Researches Publications®

(The Licence Number of Publicator: 2014/31220)

TÜRKİYE TR: +90 342 606 06 75

USA: +1 631 685 0 853

E mail: iksadyayinevi@gmail.com

www.iksadyayinevi.com

It is responsibility of the author to abide by the publishing ethics rules.

Iksad Publications – 2024©

ISBN: 978-625-367-942-2

Cover Design: İbrahim KAYA

December / 2024

Ankara / Türkiye

Size = 16x24 cm

ÖNSÖZ

Öncelikle kendisi ile çalışmaktan mutluluk duyduğum, çalışmalarım boyunca değerli bilgilerini benimle paylaşan, her zaman yol gösterici ve destekleyici olan, ilgisi ve samimiyetini benden esirgemeyen, kıymetli hocam Prof. Dr. Yunus CERAN'a teşekkür ederim. Çalışmamın şekillenmesine katkı sağlayan değerli hocalarım Prof. Dr. Mehmet MUCUK ile Doç. Dr. Servet SAY'a desteklerinden dolayı teşekkür ederim.

Başta eğitim hayatım olmak üzere tüm yaşantım boyunca arkamda olup bana güç ve güven veren; emeklerini asla ödeyemeyeceğim, her zaman destekçim ve yardımcı olan babam Mehmet KINALI ve annem Emine KINALI'ya ne kadar teşekkür etsem azdır. Son olarak bu zorlu süreçte desteklerini esirgemeyen, her zorlukla başa çıkmamı sağlayan, beni yalnız bırakmayan sevgili eşim Serap KINALI'ya, sevinç kaynağım olan çocuklarım Zeynep ve Mehmet Ağâh'a ne kadar teşekkür etsem azdır.

Dr. Fırat KINALI
Konya- 2024

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
GİRİŞ	5
1. TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI BAĞLAMINDA RAPORLAMA.....	6
1.1. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Genel Bakış	6
1.1.1. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Oluşumuna Etki Eden Faktörler	6
1.1.2. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Oluşturulma Yöntemleri.....	7
1.1.3. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Belirlenmesinde Yer Alan Kurumlar	8
1.1.4. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Gelişim Süreci	10
1.2. Raporlama ile İlgili Kavramsal Çerçeve	11
1.2.1. Raporlama Kavramı ve Raporlama Yaklaşımları	11
1.2.2. Raporlama Bilgi Kullanıcıları.....	12
1.2.3. Finansal Raporlama	13
1.2.4. Finansal Olmayan Raporlama.....	13
1.3. Kurumsal Raporlama.....	14
1.3.1. Kurumsal Raporlama Kavramı	14
1.3.2. Kurumsal Raporlamanın Gelişim Süreci	15
1.3.3. Kurumsal Raporlamanın Bileşenleri.....	17
1.3.4. Kurumsal Raporlamada Gelişme Alanları ve Yönetişim	17
1.3.5. Kurumsal Raporlamanın Oluşumuna Etki Eden Faktörler.....	18
1.3.6. Kurumsal Raporlama Çeşitleri.....	19
1.3.6.1. Finansal Raporlama	19
1.3.6.2. Çevresel Raporlama.....	23
1.3.6.3. Sürdürülebilirlik Raporlaması	26
1.3.6.4. Üçlü Raporlama.....	32
1.3.6.5. Faaliyet Raporlaması	34
1.3.6.6. Kurumsal Yönetim Raporu.....	37
1.3.6.7. Entegre Raporlama	40
2. ENTEGRE RAPORLAMA	42
2.1. Entegre Düşünce Kavramı.....	42
2.2. Entegre Raporlama Kavramı	43
2.3. Entegre Raporlamanın Gelişim Süreci	44
2.4. Entegre Raporlamanın Ortaya Çıkış Sebepleri	48
2.5. Entegre Raporlamanın Amacı	49
2.6. Entegre Raporlama Kullanıcıları	50
2.7. Entegre Raporlamanın Önemi	51
2.8. Entegre Raporlamanın Oluşumuna Etki Eden Çerçeveler	51
2.8.1. Bağlı Raporlama Çerçevesi	52

2.8.2. King III Raporları	52
2.8.3. King IV Raporları.....	53
2.8.4. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi.....	53
2.8.4.1. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde Belirtilen Temel Kavramlar	54
2.8.4.2. Entegre Raporlama Çerçevesinde Yer Alan Kılavuz İlkeler.....	61
2.8.4.3. Entegre Raporlama Çerçevesinde Belirtilen İçerik Öğeleri	65
2.8.4.4. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin Genel Olarak Değerlendirilmesi.....	71
2.8.4.5. İşletmelerde Entegre Raporlama Hazırlık Süreci	72
2.9. Entegre Raporlamanın İşletmeler ve Yatırımcılar Açısından Değerlendirilmesi	74
2.9.1. İşletmeler Açısından Entegre Raporlama	74
2.9.2. Yatırımcılar Açısından Entegre Raporlama	80
2.10. Entegre Raporlama ile İlgili Kuruluşlar	82
2.10.1. International Integrated Reporting Council-IIRC (Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi)	83
2.10.2. The International Federation of Accountants-IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu)	83
2.10.3. Institute of Directors in Southern Africa-IoDSA (Güney Afrika Entegre Raporlama Komitesi)	84
2.10.4. The Prince’s Accounting for Sustainability Project-A4S (Sürdürülebilirlik İçin Muhasebe Projesi)	84
2.10.5. Global Reporting Initiative-GRI (Küresel Raporlama Girişimi).....	84
2.10.6. Global Reporting Initiative-GRI (Küresel Raporlama Girişimi).....	85
2.11. Entegre Raporlama ile İlgili Yapılmış Çalışmalar . 85_Toc184167474	
2.11.1. Entegre Raporlama ile İlgili Yapılmış Uluslararası Çalışmalar	85
2.11.2. Entegre Raporlama ile İlgili Yapılmış Ulusal Çalışmalar	92
3. SONUÇ.....	105
KAYNAKÇA	106

GİRİŞ

Son yıllarda yaşanan ve tüm dünyada etkisini sürdüren teknolojik ve finansal gelişmeler, firmaların gelecek ile ilgili projeksiyonlarına etki etmekte ve karşılaşılabilecekleri risk ve fırsatları da beraberinde getirmektedir. Böyle bir sürecin içerisinde faaliyetlerine devam eden firmalar hem iç hem de dış çevreyle ilgili yeni düzenlemeler yapma ihtiyacı hissetmektedir. Bu bağlamda dünya üzerinde birçok firma yayınlamış oldukları faaliyet raporlarının bir parçası olarak yönetim ile ilgili bilgilerin yer aldığı, sosyal ve çevresel açıdan bütün verileri kapsayan bir raporlama modelinin gerekliliği konusunda ortak bir paydada buluşmaktadır. Bu düşünce entegre raporlamanın ortaya çıkmasındaki en büyük etkenlerden biridir.

Entegre raporlama, firmaların kısa ve uzun vadede nasıl değeri kazanacağını, finansal ve finansal olmayan bilgilerin kısa ve öz olarak sunulmasına gösteren bir raporlama süreci olarak tanımlanmaktadır. Bu raporlama firmaların oluşturdukları iş modeli kapsamında ve yönetimin stratejik yapısı etrafında konumlandırılmış ve işletmelere ait kurumsal performansın tam bir sunumuna imkân sağlamaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde Türkiye Finansal Raporlama Standartları genel olarak açıklanmış, raporlama ile ilgili kavramsal çerçeve çizilmiş ve kurumsal raporlama hakkında genel bilgiler, oluşumuna etki eden temel faktörler ve kurumsal raporlama türleri detaylı olarak açıklanmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde belirtilen ve entegre raporlamanın oluşumuna etki eden temel kavramlar hakkında genel bilgiler verilmiştir. Ayrıca entegre düşünce kavramı, entegre raporlamanın tanımı, tarihsel anlamda gelişim süreci, entegre raporlamanın amacı, kullanıcıları, önemi ve oluşumuna etki eden çerçeveler açıklanmıştır. Sonrasında Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan sermaye öğeleri, kılavuz ilkeler ve içerik öğeleri ele alınmış ve entegre raporlamanın işletmeler ve yatırımcılar açısından önemi anlatılmıştır. Son olarak da entegre raporlama ile ilgili kuruluşlara ve entegre raporlama ile ilgili ulusal ve uluslararası çalışmalara yer verilmiştir.

1. TÜRKİYE FİNANSAL RAPORLAMA STANDARTLARI BAĞLAMINDA RAPORLAMA

1.1. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına Genel Bakış

Kamu Gözetim Kurumu (KGK) tarafından yayınlanan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS), şöyle tanımlanmaktadır; “Farklı şirket büyüklüklerini, sektörleri ve kâr amacı gütmeyen kuruluşları kapsayan ve söz konusu kurum tarafından belirlenen standartlar ve bu standartlar ile ilgili yapılan diğer düzenlemeler” şeklinde ifade edilmiştir. Bu bağlamda Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS) ise; “Kamu Gözetim Kurumu tarafından TFRS, TFRS yorum, TMS ve TMS yorum başlıkları altında yayınlanan standartlar” olarak tanımlanmaktadır. Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları “Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu” tarafından yayınlanan Uluslararası Finansal Raporlama Standartlarının birebir Türkçeye çevrilmiş halidir. Bu doğrultuda TFRS ile UFRS, TMS ile UMS aynı anlamı ifade eder, bu nedenle yapılan işlemlerde TFRS ve TMS arasında bağlayıcılık açısından bir fark yoktur.

1.1.1. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Oluşumuna Etki Eden Faktörler

Dünya üzerinde uygulanan raporlama sistemlerine genel olarak bakıldığında söz konusu raporların her ülkenin kendi kurallarına uygun olarak düzenlediği ve bu düzenlemelerin çeşitli birtakım farklılıkları da beraberinde getirdiği görülmüştür. Ancak küreselleşme sürecinin başlaması, ülkeler arasındaki sınırları ortadan kaldırmış yeni bir ekonomik düzenin kurulmasına yol açmıştır. Bu düzen ile birlikte işletmeler uluslararası alanda büyümeyi tercih etmiş ve farklı ülkelerde yeni işletmeler kurarak faaliyetlerini devam ettirmiştir. Böylelikle farklı ülkelerde faaliyette bulunan işletmeler finansal tablolarının ve raporlama sistemlerinin bir bütünlük oluşturması noktasında büyük oranda ortak bir görüşü benimsemişlerdir. Finansal raporlama standartlarının oluşumuna etki eden sebepleri şu şekilde sıralamak mümkündür (Köse ve Kiracı, 2002, s. 47):

- Uygulamada oluşan zıtlık ve farklılıkları ortadan kaldırmak.
- Muhasebe ilkelerinde bütünlüğü sağlamak.

- Finansal tabloların ve raporların daha Şeffaf ve anlaşılabilir bir biçimde hazırlanmasını sağlamak ve bilgi kullanıcıları aşıından karşılaştırılabilir hale getirmek.
- Uluslararası alanda ihtiyaç duyulan finansal bilgi erişimi için ortak bir dil geliştirmek.
- Finansal bilgi kullanıcılarının karar verme noktasında doğru karar almalarına yardımcı olmak.

Avrupa Birliği 19 Temmuz 2002 tarihinde yayınladığı yönetmelik ile muhasebe ve finansal raporlama standartlarının üye ülkelerde kullanılmasına yönelik yapılan düzenlemenin 2005 yılından itibaren geçerli olacağını ifade etmiştir. Bu düzenleme ile birlikte farklı ülkelerdeki şletmelerin aynı standartlara tabi olması finansal bilgiye ihtiyaç duyan yatırımcıların piyasalara duyduğu güveni artırmaktadır. Muhasebe standartlarının her ülkede aynı formatta uygulanması, çok uluslu şletmelerin finansal tablolarının ve raporlarının karşılaştırılmasına imkân sağlayacağından yatırımcılar içinde önem arz etmektedir. Bu durum özellikle gelişmekte olan ve yabancı yatırımları ülkesinde görmek isteyen ülkeler için çok önemli bir gelişme olarak görülmüştür.

Türkiye'nin Avrupa Birliği ile müzakere sürecinde olması ve bu sürecin bir parçası olarak Türkiye'nin dünyanın en gelişmiş ve büyük ekonomik entegrasyonuna dâhil edilmesi para ve sermaye piyasalarında olumlu gelişmelere sebep olmuştur. Ayrıca Uluslararası Muhasebe Standartlarının kabul edilmesi ve ülkemize entegre edilmesi, şletmelerin finansal tablolarının ve raporlarının finansal bilgi kullanıcılarına uluslararası standartlarda sunulmasını sağlamaktadır. Bu gelişmeler ayrıca yatırımcıların korunduğu ve güvenin arttığı bir piyasanın oluşmasına katkı sağlamıştır (Kaya, 2021, s. 29).

1.1.2. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Oluşturulma Yöntemleri

Finansal raporlama standartlarının oluşturulmasında kullanılacak olan yöntemler her ülkenin uyguladığı muhasebe politikasına göre farklılık göstermektedir. Finansal raporlama standartlarının hangi kurum ve kuruluş tarafından hazırlanması gerektiği konusunda ortak bir yol bulunamaması ile

birlikte konuyla ilgili yapılan müzakereler neticesinde şu görüşler ortaya çıkmıştır (Gökçen ve Ataman, 2011, s. 1):

- Yasama yolu (kanunlar) ile standartların belirlenmesi.
- Özel sektörde yer alan düzenleyici kuruluşlar ile standartların belirlenmesi.
- Devletin muhasebe standartlarını oluşturma yetkisinin özerk bir kuruluşa vermesi ile standartların belirlenmesi.

Ülkemizde finansal raporlama standartları ile ilgili yapılan çalışmalar genel anlamda devlet desteğiyle gerçekleşmiştir. Bu bağlamda yapılan ilk çalışmalar ekonomik ilişkilerimizin fazla olduğu ülkelerdeki uygulamalar baz alınarak yapılmış ve yasal çerçeve belirlenmiştir. Ülkemizde muhasebe ve raporlama alanında yapılan standartlaştırma örneği 1972 yılında tamamlanıp uygulamaya konulan “Kamu İktisadi Teşekkülleri Tekdüzen Muhasebe Sistemi”dir. Bu çalışma kamu alanında yapılan ilk çalışma özelliğine sahiptir (Ataman ve Gökçen, 2017, s. 8-9). 1992 yılında ise Maliye Bakanlığı kontrolünde oluşturulan “Muhasebe Standartları Komisyonu” yapmış olduğu çalışmalar neticesinde “Muhasebe Sistemi Uygulama Genel 33 Tebliği’ni” hazırlamış ve uygulamaya sunmuştur (Erdoğan ve Dinç, 2009, s. 156). 1994 yılında, Türkiye Muhasebe ve Denetim Standartları Kurulu (TMUDESK) kurulmuştur. Bu kurum faaliyetlerine devam ettiği 7 yıllık süreçte 19 adet standart yayınlamıştır. 2001 yılında ise tüm yetkilerini Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu’na devretmiştir (Durak ve Balsarı, 2011, s. 11). Son olarak 2011 yılında yürürlüğe giren yeni Türk Ticaret Kanunu ile ülke ekonomisinde birçok alanda yenilikler ortaya çıkmıştır. Bu yeniliklerden birisi de anonim ve limited şeklinde kurulan işletmelerin 2013 tarihinden sonra finansal tablolarının ve raporlarının Türkiye Muhasebe Standartlarına göre hazırlanması zorunluluğudur.

1.1.3. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Belirlenmesinde Yer Alan Kurumlar

Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının belirlenmesinde bazı kurum ve kuruluşların doğrudan etkisi olmuştur. Bu konuda rol oynayan kurum ve kuruluşlara aşağıda sırayla yer verilmiştir.

a. Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği

Türkiye'nin muhasebe alanındaki kilometre taşlarından olan Türkiye Muhasebe Uzmanları Derneği (TMUD) 1942 yılının ekim ayında kurulmuştur. 1977 yılında ise Uluslararası Muhasebeciler Federasyonuna (IFAC) kurucu üye ve Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesine (IASC) üye sıfatıyla katılmıştır. Bu derneğin “Uluslararası Muhasebe Standartlarını” Türkçeye çevirip yayınlaması, ülkemizde muhasebe standartları alanında yapılan ilk ciddi çalışmalardan biridir. Yapılan bu çalışmanın ülke içerisinde gerekli desteği alamaması, bu çalışmanın bilimsel bir eser olarak kalmasına sebep olmuştur (Çelebi ve Güçlü, 2007, s.145)

b. Sermaye Piyasası Kurulu

Sermaye Piyasası Kurulu (SPK), 1981 yılında yayınlanan Sermaye Piyasası Kanunu ile kurulmuş bir kamu kurumudur. SPK ayrıca mali ve idari özerkliğe sahip düzenleyici ve denetleyici bir kurum olarak faaliyetlerini yürütmektedir. 1989 yılına kadar; Tek Bilanço ve Gelir Tablosu, Standart Genel Hesap Planı ve Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri, Sermaye Piyasasında Dış Denetleme, Bağımsız Dış Denetleme Kuruluşları ve Denetçilerine ilişkin Esaslar, Bağımsız Denetleme Çalışması ve Raporlamasının İlke Kuralları başlıklarında tebliğleri yayınlamıştır (Karapınar vd., 2007, s. 7). Ayrıca TMS ve TFRS'lerin ülkemizde uygulanmasının zorunlu hâle getirilmesini ve söz konusu şirketlerin bu zorunlulukların uygulanmasını sağlayan kurumdur. Bunun yanında SPK'na tabi olan işletmeler 2005 yılından itibaren vergi kanunlarına göre düzenledikleri finansal raporlara ek olarak TMS ve TFRS'lere göre de raporlama yapmaktadır (Çelik, 2012, s. 39- 40). Bunun yanında, SPK diğer yatırım araçları için de raporlama standartları oluşturmuştur. Bu standartlara bağlı kalarak, değerleme şirketleri, önerilen projenin piyasa değerini gösteren verileri içeren raporlar hazırlar. Bir değerleme şirketi, bir mülkün değerini standart yöntemlere göre hesaplar. Özellikle kredi veren kurumlar için değerleme raporları hazırlarlar (Büyükkaracığan, 2023, s.18).

c. Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu

Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK), 2002 yılında TMSK'nın görev ve yetkilerini devralarak kurulmuştur. Kuruluş esnasında 4487 sayılı kanuna ek bir madde ile “muhasebe standartlarını

belirleme” yetkisi de bu kuruma verilmiştir. 2002 yılında TMS ve TFRS uygulamalarının uluslararası alanda geçerlilik kazanması için Uluslararası Muhasebe Standartları aynen kabul edilmiştir. Bu amaçla, Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi Vakfı ile telif anlaşması imzalanmış ve yayınlanan standartlar ile ilgili TMSK tarafından resmi bir Türkçe çevirinin yapılması ve bunun Türk mevzuatı içinde bulunması kararlaştırılmış ve uygulanmıştır (Aydoğan, 2007, s. 84).

d. Kamu Gözetimi Kurumu

2011 yılında kurulan kurumun temel amaçlarından biri uluslararası muhasebe standartlarına uygun bir şekilde Türkiye Muhasebe Standartlarını hazırlamak ve yayınlamaktır. 2015 yılında TMS/TFRS setini yayınlamıştır. Ayrıca muhasebe standartları uygulamasına ilişkin birincil ve ikincil mevzuatın hazırlanması ve yayını bu tarihten itibaren bu kurumun sorumluluğunda olacaktır. Yayınlanmış olan bu mevzuat yeni bir düzenleme yapılana kadar yürürlükte kalacaktır (Küçük, 2012, s.13).

1.1.4. Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının Gelişim Süreci

Avrupa Birliği’nde yer alan ülkelerde faaliyetlerine devam eden halka açık işletmelerin, bankaların ve sigorta şirketlerinin 2005 yılından itibaren finansal tablolarının ve raporlarının UFRS’nin belirlediği şartlara uygun olarak hazırlanması zorunluluğu getirilmiştir. Ülkemizde Avrupa Birliği aday ülke statüsüyle söz konusu standartları kabul ederek uygulama yönünde adım atmıştır. Akabinde Uluslararası Para Fonu (IMF) dördüncü iyi niyet mektubunda belli bir süreye kadar 20 standart belirlemeyi taahhüt etmiş ve bu taahhüt sonrası istenilen standartları hazırlamak amacıyla Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu kurulmuştur (Kaya, 2021, s. 31). Sonrasında TMSK, muhasebe standartlarını ülkemize uyumlu hale getirmek amacı ile ilgili şirketler, bankalar ve sigorta firmalarının finansal tablolarını ve raporlarını UFRS’ye göre hazırlamalarını zorunlu hale getirmiştir. Ayrıca TMSK UFRS’ye tam ve etkili bir uyum stratejisini benimseyerek uluslararası standartların Türkçe çevirisini yaptırmış ve bu çeviriler yürürlüğe girmiştir. 2006 yılından sonra belirlenen standartlara göre mali tablolarını hazırlamak zorunda olan işletmeler, finansal raporlamalarını da UFRS’ye uygun olarak düzenlemişlerdir. (Çankaya ve Hatipoğlu, 2011, s. 62). Şu an ülkemizde

Kamu Gözetim Kurumu tarafından 2015 yılında yayınlanan tam set TMS/TFRS standartları Şu Őekildedir;

- 25 adet TMS.
- 16 adet TFRS.
- 15 adet TFRS Yorumları.
- 4 adet TMS Yorumları.

1.2. Raporlama ile İlgili Kavramsal Çerçeve

Bu bölümde raporlama kavramı ve raporlama ile ilgili yaklaşımlar, raporlama bilgi kullanıcılarının kim olduğu, finansal ve finansal olmayan raporlama konularına değinilecektir.

1.2.1. Raporlama Kavramı ve Raporlama Yaklaşımları

Raporlama, “işletme yöneticilerinin işletme ile ilgili ortaya çıkan problemlerin çözülmesinde ve karar verme noktasında ihtiyaç duyduğu bilginin nesnel bir biçimde sunulduğu yazılı mesajlara” denmektedir (Lewis ve Baker, 1978, s. 3-4). Raporlama süreci, işletmelere ait finansal ve finansal olmayan bilgilerin elde edilip belirli bir düzen içerisinde işletme içi ve işletme dışı bilgi kullanıcılarına sunulmasını kapsamaktadır (Cavlak ve Cebeci, 2018, s. 55-56).

Son yıllarda yaşanan finansal krizler ve muhasebe skandalları finansal raporlardaki bilgilerin kalitesi hususundatartıŐmalara yol açmıştır. Ayrıca geleneksel finansal raporların işletmelerin iç ve dış çevresinde yer alan değışikliklerin bütün ekonomik sonuçlarını tam anlamıyla yansıtamaması işletme faaliyetlerinin sosyal ve çevresel etkilerinin de açıklanması ihtiyacını ortaya çıkarmıŐ ve işletmeleri finansal olmayan bilgileri de açıklamaya yönelmiŐtir (Say & Doğan, 2023, s. 2). Piyasa türü ne olursa olsun, verimli ve üretken bir piyasa ekonomisi için rekabetçi piyasa koŐullarının geçerli olması gerekir. Bu ancak istikrarlı bir makroekonomik ortamla sağlanabilir (Büyükkaracığan & Ödük, 2022, s.475).

Küreselleşme süreci ile birlikte ortaya çıkan teknolojik ve ekonomik gelişmelerden hem işletmeler hem de finansal bilgi kullanıcıları fazlaca etkilenmiŐtir. Geçmişte işletmeleri sahip oldukları maddi duran varlıklar değeri kılar iken, günümüzde işletmeleri sahip olduğu maddi olmayan varlıklar ve entelektüel sermaye değeri kılmaktadır. Yatırımcılar açısından da

durum farklı değildir. Önceki dönemlerde işletmelerin yayınladıkları raporlarda yer alan bilgiler ile karar veren yatırımcılar, şimdilerde entelektüel sermaye gibi raporlarda yer almayan diğer kalemler hakkında da bilgi sahibi olduktan sonra karar vermek istemektedirler. Yaşanan bu gelişmeler raporlamada yeni bir düzene geçişi gerekli kılmaktadır (Eldemir, 2019, s. 4-5). Bu bağlamda ortaya çıkan raporlama ile ilgili yaklaşımlar iki kısımdan oluşmaktadır;

a. Geleneksel Raporlama Yaklaşımı: Geleneksel raporlama denilince ilk akla gelen finansal raporlamadır. Finansal raporlamada genel olarak işletmelerin finansal (mali) tabloları, faaliyet raporları ve performans ölçütleri gibi finansal bilgileri yer almaktadır. Finansal raporlamanın temelini geleneksel muhasebe sistemi oluşturmaktadır. Ancak geleneksel muhasebe sistemi ve finansal raporlama işletmelerin maddi ve ölçülebilir varlıklarını kayıt altına alıp raporladıkları için yetersiz kalmaktadır (Önder, 2018, s. 24). Finansal raporlama, işletmelerin piyasa performansını göstermek yerine işletmeye ait salt geçmiş verilere odaklandığı için eleştirilmektedir. Zira geçmiş veriler, işletmeye ait finansal bilgilerin sadece belirli bir kısmını oluşturmaktadır. (Yıldırım ve Kocamış, 2018, s. 13-14).

b. Modern Raporlama Yaklaşımı: Modern raporlama en genel ifade ile işletmelere ait finansal ve finansal olmayan bilgilerin ilgili kullanıcılara aktarılmasını sağlayan bir raporlama yaklaşımı olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası piyasalarda yer alan yatırımcılar, işletmelerin yayınladıkları raporlarda açık ve şeffaf bir anlayışı benimseyerek hareket etmesini beklemektedir. Bu nedenle söz konusu işletmelerde, “güvenilir ve doğru bilgilerin” açıklanması ihtiyacı hissedilmektedir. Modern raporlama yaklaşımının ana hedefi, finansal ve finansal olmayan bilgiye ihtiyaç duyan işletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarına istenilen bilgilerin yeterli, güvenilir ve doğru bir şekilde aktarılmasını sağlamaktır (Sipahi ve Arsoy, 2010, s. 51).

1.2.2. Raporlama Bilgi Kullanıcıları

İşletmelerin öz kaynakları, maddi ve maddi olmayan varlıkları sadece işletme sahiplerini ilgilendirmez. İşletmeler mevcut faaliyetlerini yürütürlerken işletme ortakları (sahipleri) dışında birçok kesim ile de ilişki içindedir. Bu sebeple işletmeler bir taraftan toplumun ihtiyaçlarını karşılarken bir taraftan da ilişki içinde bulunduğu tarafların çıkarlarını da gözetmelidir.

Finansal raporlamaya ihtiyaç duyan kullanıcılar genel itibariyle Şunlardır (Donaldson ve Preston, 1995, s. 69);

- İŞletme İçi Kullanıcılar
  - Ortaklar
  - Yöneticiler
  - Çalışanlar
- İŞletme Dışı Kullanıcılar
  - Devlet ve Sendikalar
  - Kredi Kurumları
  - Tedarikçi İŞletmeler
  - Rakip İŞletmeler
  - Yatırımcılar
  - Toplum

1.2.3. Finansal Raporlama

Finansal bilgi sistemi, mevcut kaynakların optimal dağılımının sağlanması ve işletmelerin belirlenen amaçlara ulaşabilmesi için paydaşların doğru karar vermesine yardımcı olacak Şekilde bilgiyi üreten ve üretilen bu bilgilerin paydaşlara iletilmesini sağlayan bir sistem olarak tanımlanmaktadır. Serbest piyasada paydaşların doğru kararlar alabilmesi ancak işletme ile ilgili nitelikli bilgilere ulaŐmaları ile mümkündür (Usul ve Bekçi, 2001, s. 68-69). Finansal bilgi sistemi, öncelikle ham halde bulunan verileri iŐleyerek ortakların doğru, güvenilir, analiz edilebilir ve karşılaştırılabilir bilgilere ulaşmasını sağlar, sonrasında finansal raporlar sayesinde işletmeler ile ortaklar arasındaki iletişimi kolaylaŐtırır.

Finansal raporlar genel anlamda 3 ana başlıkta ve bunlara ait alt başlıklardan oluşmaktadır. Bunlar;

- Finansal Raporlama,
- Yönetim Kurulu Faaliyet Raporu
- Bağımsız Denetim Raporudur.

1.2.4. Finansal Olmayan Raporlama

İŞletmeler her dönem, gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerin finansal sonuçlarını mali tablolar yardımıyla bilgi kullanıcıları ile paylaŐmaktadır. İŞletmeler ayrıca finansal olmayan nitelikteki bilgileri de ilgili kullanıcılara

kurumsal sosyal sorumluluk ya da sürdürülebilirlik raporları adı altında sunmaktadır. Finansal olmayan raporlar, işletmelerin sosyal, çevresel ve ekonomik faaliyetlerini açıkladıkları raporlar olarak da tanımlanabilir. Finansal olmayan bilgilerin kamuoyuna açıklanmasına neden olan bazı etkenler bulunmaktadır. Bu etkenler stratejik, etik ya da ekonomik nedenlere bağlı olabileceği gibi bazı yasal yaptırımlardan da kaynaklanabilmektedir. Bunlardan belki de en önemlisi stratejik nedenlerdir. Ullman'a göre, işletmelerin sosyal faaliyetleri ile ilgili yaptıkları paylaşımları, işletme ortakları ve farklı çıkar grupları arasındaki ilişkinin stratejik yönetiminde kullanılmaktadır (Ullman, 1985, s. 553-554).

1.3. Kurumsal Raporlama

Küreselleşme süreci ile birlikte ekonomi ve teknoloji alanında meydana gelen gelişmeler, işletmelerin uluslararası düzeyde faaliyetlerine devam etmesine olanak sağlamıştır. Bu değişim işletmelerin daha farklı finansal bilgi kullanıcıları ile muhatap olmasına sebep olmuştur. Söz konusu finansal bilgi kullanıcılarının sayısının ve beklentilerinin artması, işletmelerin yayınlamış oldukları finansal raporları daha önemli hale getirmiştir. Yayımlanan finansal raporlarda daha çok işletmelerin faaliyetleri sonucu oluşan finansal durumlarına yönelik bilgiler yer almaktadır. Ayrıca işletmeler, finansal olmayan bilgilerin yer aldığı faaliyet, kurumsal sosyal sorumluluk, çevre ve sürdürülebilirlik vb. raporlarını da finansal raporlardan farklı olarak bilgi kullanıcılarına sunmaktadır. Finansal ve finansal olmayan bilgilerin bilgi kullanıcılarına farklı formatlarda sunulması işletmeler açısından raporlama maliyetlerinin artmasına, finansal bilgi kullanıcıları açısından da fazlaca raporun analiz edilmesine ve yorumlanmasına neden olmaktadır. Yaşanan bu gelişmeler işletmelerin finansal ve finansal olmayan bilgilerinin tek bir raporda gösterilmesini sağlayacak yeni bir kurumsal raporlama anlayışının ortaya çıkmasına neden olmuştur.

1.3.1. Kurumsal Raporlama Kavramı

Kurumsal raporlama, finansal ve finansal olmayan bilgilerin birlikte raporlanmasından meydana gelmektedir. İşletme içi ve dışı finansal bilgi kullanıcıları işletmeye ait finansal veriler ile birlikte işletmenin sektördeki pazar payı, marka bilinirliği ve müşteri memnuniyeti gibi önemli konular hakkında da bilgi sahibi olmak istemektedirler. Bu açıdan bakıldığında

kurumsal raporlamanın, sadece işletmenin dışına yönelik bir raporlama anlayışı olmadığı, aynı zamanda üst yönetim ve paydaşlar arasındaki iletişimi sağlaması nedeniyle de içsel bir yaklaşımı da içinde barındırdığı görülmektedir (Crowther, 2016, s. 15).

Kurumsal raporlama, bir işletmenin paydaş ve hissedarlarıyla iletişim kurulmasına aracılık eden, işletmenin hesap verilebilirliğini, gelecek dönem hedeflerini ve stratejilerini gösteren ve bu bilgilerin her dönem düzenli olarak sunulmasıyla ortaya çıkan bir raporlama sürecini ifade etmektedir (KPMG, 2012, s. 24).

1.3.2. Kurumsal Raporlamanın Gelişim Süreci

Tarihsel süreç itibarıyla kurumsal raporlamaya bakıldığında ilk olarak tarım faaliyetlerinin yapıldığı dönemlerdeki muhasebe kayıtlarına dayandığı görülmektedir. Söz konusu kayıtlar baz alınarak hazırlanan kurumsal raporlar, ilk zamanlarda finansal raporlama olarak adlandırılmıştır. Sonrasında ilk defa Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'nde hazırlanması zorunlu hale getirilmiştir (Aras ve Sarıoğlu, 2015, s. 21-22).

Kurumsal raporlamanın gelişim süreci 5 temel aşamada ele alınmıştır (Crowther, 2002, s. 8);

1940 yılından önceki dönem ilk dönem olarak bilinmektedir ve bu dönemde kurumsal raporlama genellikle işletme üst yönetimi ile paydaşlar arasında iletişimi sağlamaktadır. Bu dönemde hazırlanan kurumsal raporlarda ağırlıklı ele alınan konu, işletmelerin geçmiş dönem faaliyetleri ile ilgili sorumluluk sahibi olan yöneticilerin, paydaşlara düzenli bilgi akışı sağlamasıdır.

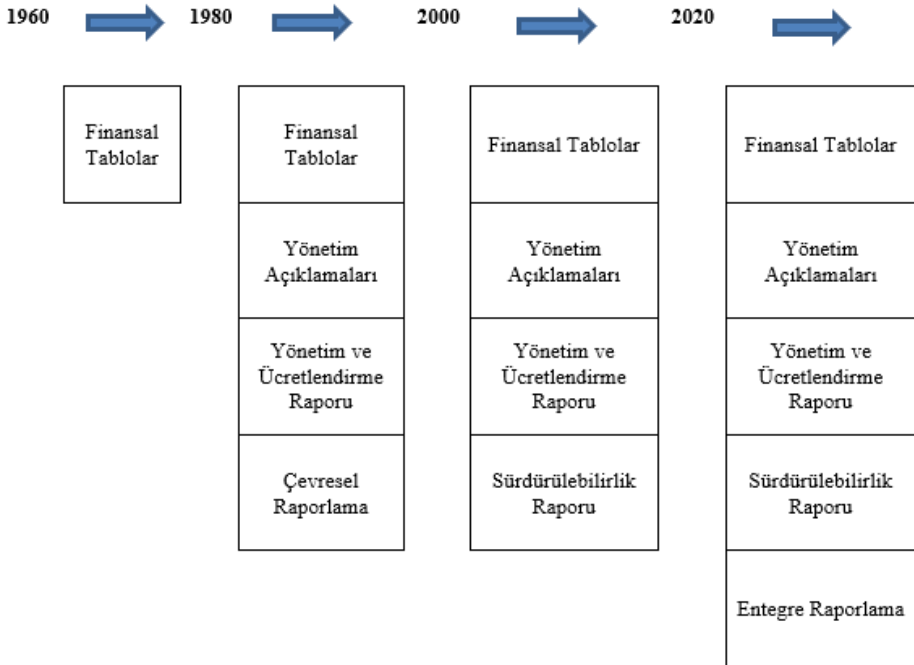
1940-1975 tarihleri arası ikinci dönemde, işletmenin sadece üst yönetim ve paydaşlardan oluşmadığı fikri ön plana çıkmıştır. Bu dönemde işletmeler yeni ve potansiyel yatırımcılara ihtiyaç duymuş, bu ihtiyaç neticesinde işletme dışı çevrenin önemini ve gerekliliğini daha iyi kavramışlardır. Bu değişim işletmeleri geleceğe odaklanma noktasında etkilemiştir. Bu değişimin doğal bir sonucu olarak ilk dönemde sadece geçmişe dönük hazırlanan kurumsal raporlar bu dönemde daha çok geleceğe yönelik hazırlanmasına neden olmuştur.

1975-2000 tarihleri arası üçüncü dönem, kurumsal raporlamanın en çok değişim yaşadığı dönem olarak da bilinmektedir. İşletmenin dış çevresi daha

önemli hale gelmiş, kurumsal raporlama da büyük oranda geleceğe odaklanmıştır. İşletmeler bu dönemde daha kurumsal bir organizasyon yapısını benimsemişlerdir.

2000 yılından sonra başlayan dördüncü dönemde, ekonomi ve teknolojiye yaşanan yeni gelişmelerle birlikte finansal bilgi kullanıcıları işletmeyle daha kolay yüzleşebilmektedir. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte tüm çevreler bilgiye ve hazırlanan raporlara daha kolay ulaşmakta ve işletmelerin birbirleriyle kıyaslanabilmesi artık çok daha kolay ve hızlı hale gelmiştir.

Beşinci dönem “elektronik iletişim dönemi” olarak adlandırılmaktadır. İnternetin daha yaygın olarak kullanıldığı bu dönem dördüncü dönemin devamı niteliğindedir. Bu dönemin en belirgin özelliği ise işletmelerin sosyal medyayı etkin bir iletişim aracı olarak kullanmaları ve bilgi kullanıcıları ile hızlı bir şekilde iletişim kurmalarıdır. Bu açıklamalar çerçevesinde kurumsal raporlamanın gelişim süreci aşağıda Şekil 1’de gösterilmiştir:

Şekil 1: Kurumsal Raporlamanın Tarihsel Gelişimi (IIRC, 2011, s. 6-7).

1.3.3. Kurumsal Raporlamanın Bileşenleri

Geçmiş dönemlerde hazırlanan ve finansal bilgi kullanıcılarına sunulan raporlar, kurumsal raporlamanın bir parçası olarak görülmüş ve kamuyu aydınlatma noktasında bir gösterge olarak kabul edilmiştir.

DTI (1999), FPM (1999) ve ICAS (1999), gibi kuruluşlar kurumsal raporlamayı oluşturan bileşenlerin içeriği ile ilgili etkin çalışmalarda bulunmuşlardır. Yapılan bu çalışmalar neticesinde kurumsal raporlamanın içeriği belirlenirken iki hususun dikkate alınması gerektiği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bunlar (Yılmaz, 2020, s. 26);

- Finansal bilgi kullanıcılarının bilmesi gerekenler
- Finansal bilgi kullanıcılarının bilmek istedikleri

Bilgi teknolojilerinde yaşanan gelişmeler finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgiye ulaşabilme noktasında büyük kolaylıklar sağlamaktadır. Bu nedenle hem finansal bilgi hem de finansal olmayan bilgi talepleri işletmeler tarafından ilgili kullanıcılara sunulmaktadır (Islam, 2017, s. 51-52).

1.3.4. Kurumsal Raporlamada Gelişme Alanları ve Yönetişim

Uluslararası muhasebe standartları ve uluslararası finansal raporlama standartları çerçevesinde, finansal bilgilerin geçmişe yönelik olmasının veri güvenilirliği noktasında bir sorun teşkil etmeyeceği ancak finansal olmayan bilgilerin geleceğe yönelik olmasının veri güvenilirliğinin giderek azalacağı düşüncesini oluşturmuştur. Geleceğe yönelik istenilen veriler/bilgiler net bir şekilde belirlenemediğinden genellikle güvenilir veri olarak kabul edilmezler (Islam, 2017, s. 55). Raporlama süreçlerinde karşılaşılan uygunluk ve güvenilirlik arasındaki bu çelişki geleceğin belirsizliği sebebiyle tam bir çözüme ulaşamayacaktır (Altenburger ve Schaffhauser-Linzatti, 2007, 16-17). Bu düşünce kurumsal yönetim kavramının gündeme gelmesine neden olmuştur. Kurumsal yönetim ise etkili karar almayı sağlayacak yollar bulmak olarak tanımlanmış ve kurumsal yönetimin dört temel ilkeye (sorumluluk, hesap verebilirlik, dürüstlük ve şeffaflık) göre oluşturulmasının önemli olduğu vurgulanmıştır. Kurumsal yönetimin bu ilkeleri işletmelerin hazırlamış oldukları finansal tablolarının kapsamının genişletilmesini ve finansal olmayan hususları da raporlamasını sağlayacaktır (Oman, 2001, 6-7).

1.3.5. Kurumsal Raporlamanın Oluşumuna Etki Eden Faktörler

Kurumsal raporlamanın oluşumuna etki eden teoriler aşağıda açıklanmıştır.

a. Temsilcilik Teorisi

Temsilcilik teorisi, “işletme sahipleri ile işletme üst yöneticileri arasında ortaya çıkan kontrol ayrılığı neticesinde meydana gelen fikir ayrılıklarını” ele almaktadır. Oluşan bu fikir ayrılıklarının temelinde işletme sahipleri ve üst yöneticileri arasındaki bilgi asimetrisi yer almaktadır. Bu durumda da işletme yöneticiler işletme sahiplerinden daha fazla bilgiye sahip olarak bu bilgileri kendi çıkarları için kullanabilmektedirler (Jensen ve Meckling, 1976, s. 308).

b. Meşruluk Teorisi

Bu teorinin temelinde işletme ve toplum arasında gerçekleşen sosyal bir sözleşme söz konusudur (Branco ve Rodrigues, 2006, s. 235). Meşruluk teorisinin öncelik verdiği konu işletmenin inancıdır ve işletmeler inançları doğrultusunda gösterdikleri faaliyetlerle toplumu etkilemektedirler. İşletmelerin sosyal bir varlık olarak toplumda kabul görebilmesi, sosyal sözleşmeye bağlı kalarak sürdürülebilirliğini sağlamasından geçmektedir (Dworczak, 2018, s. 197). Bu sözleşme ile birlikte işletmeler ve toplum arasında karşılıklı çıkarlar fayda temeli üzerine kurulmaktadır. İşletmeler böylelikle hem yasalara ve düzenlemelere uygun hareket etmekte hem de faaliyetlerinde toplumun çıkarlarını korumaktadırlar (Rubino ve Vitolla, 2017, s. 1910).

c. Kaynak Temelli Teori

Kaynak temelli teori, “işletmelerin sektördeki rakiplerinden önde olmasını sağlamak için, işletmelerin piyasada benzersiz ve taklit edilemeyen kaynaklarını kullanıp geliştirmeyi hedeflemektedir (Güleş ve Özilhan, 2010, s. 482). Bu teori iki temel amaç üzerine kurulmuştur. Birincisi işletmenin kendisi için bir rekabet avantajı sağlaması, ikincisi işletmenin kendi müşterilerine değer katmasıdır (Özer ve Özer, 2014, s. 124; Akdede ve Turan, 2008, s. 6).

d. Sinyal Teorisi

Bu teori, “işletme ve bilgi kullanıcıları arasındaki bilgi asimetrisini ele almaktadır. Bilgi asimetrisi ise “sürekli iletişim halinde olan taraflardan birisinin diğlerinden daha fazla bilgiye sahip olması şeklinde” tanımlanmaktadır (Karahana, 2006, s. 151). Geçmişte işletmelerde yöneticiler tarafından sadece finansal raporlar sunulurken, günümüzde işletmelerin gönüllü olarak yaptıkları faaliyetlerin raporları da bilgi kullanıcılarına sunulmaktadır. Bu durumda bilgi kullanıcılarına işletme ile ilgili geleceğe yönelik bir sinyal verilmekte ve taraflar arasındaki bilgi asimetrisini kaldırıp karşılıklı güven sağlanmaktadır (Kılıç vd., 2016, s. 1133).

1.3.6. Kurumsal Raporlama Çeşitleri

Literatürde belirtilen kurumsal raporlama çeşitleri aşağıdaki gibidir. (IIRC, 2011, s. 6-7; Uyar, 2015, s. 1);

- Finansal Raporlama,
- Çevresel Raporlama
- Sürdürülebilirlik Raporlaması
- Üçlü Raporlama
- Faaliyet Raporlaması
- Kurumsal Yönetim Raporlaması
- Entegre Raporlama

1.3.6.1. Finansal Raporlama

Finansal raporlamanın tanım ve amacı, faydalı finansal bilginin temel niteliksel özellikleri, temel ilkeleri ve içeriği detaylı olarak aşağıda açıklanmıştır.

a. Finansal Raporlama Tanımı ve Amacı

Finansal raporlama, işletme içinde toplanan ve daha sonra işletme dışına raporlama yoluyla açıklanan muhasebe bilgilerine dayanmaktadır. Bir işletmenin finansal faaliyetleriyle ilgili finansal durumunu, işletmenin belirli bir dönemdeki finansal girişleri ve çıkışları ile ilgili finansal performansını, işletmenin dönem içerisindeki nakit akışları göstermektedir. Ayrıca finansal raporlama sahiplik yapısındaki değişikliklerle ilgili bilgilerin hazırlanan finansal (mali) tablolar ve dipnotlar ile ilgili kullanıcılara sunulduğu bir kurumsal

raporlama türü olarak tanımlanmaktadır (Schaltegger vd., 2006, s. 6-10; Uyar, 2015, s. 29).

Genel olarak finansal raporlama, işletmelerin finansal tabloları ile dipnotlarını da içerisinde barındırarak söz konusu işletme hakkında daha fazla bilgi sunulmasını sağlayan bir raporlama türüdür. Finansal raporlama şu süreçleri kapsamaktadır;

- İşletme faaliyetlerinin ölçülebilir bir şekilde ifade edilmesi.
- Raporu hazırlayan ve kullananlar arasında bilgi akışını sağlanması.

Finansal raporlamanın temel amacı, ilgili finansal bilgi kullanıcılarının likidite ihtiyaçlarının karşılanmasına ve bir işletmenin finansal esnekliğinin değerlendirilmesine imkan sağlayacak bilgileri sağlamaktır (Bradshaw vd., 2010, s. 280). Ayrıca işletmelerin sürdürülebilirliğini devam ettirmesi için ilgili rapor kullanıcılarının ihtiyaç duydukları bilgileri doğru ve güvenilir bir şekilde sunulmaktadır (Durak ve Gürel, 2014, s. 96).

Dünya üzerinde hali hazırda faaliyetlerine devam eden işletmelerin finansal raporlama süreçlerinde tekdüzeliği sağlamak adına yapılan çalışmalardan daha fazla öneme sahip iki çalışma mevcuttur (İbiş ve Özkan, 2006, s. 30). Bunlar;

- Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (IASB) tarafından hazırlanıp yayımlanan UMS ve UFRS.
- Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) tarafından hazırlanıp yayımlanan ABD Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri.

Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu tarafından hazırlanıp yayımlanan ve hali hazırda günümüzde geçerliliğini koruyan 16 adet UFRS ile 15 adet UFRS yorumu ve 25 adet UMS ile 5 adet UMS yorumu bulunmaktadır. Bu standart ve yorumlara ek olarak hazırlanıp yayımlanan bir diğer düzenleme de Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçivedir. Bu çerçevede daha çok finansal tablolara ait genel bilgilere yer verilmektedir (Atasel, 2021, s. 10-11).

UFRS ve UMS çerçevesinde finansal bilgi kullanıcıları için fayda sağlayacak bilgiler, tam set finansal tablolar aracılığıyla sunulmaktadır. Tam set finansal tablolar seti TMS 1 Finansal Tabloların Sunuluşu Standardında sırasıyla şu şekilde açıklanmıştır;

- Finansal Durum Tablosu.

- Kar veya Zarar ve Diğer Kapsamlı Gelir Tablosu.
- Öz kaynak Değişim Tablosu.
- Nakit Akış Tablosu.
- Dipnotlar.

b. Faydalı Finansal Bilginin Temel Niteliksel Özellikleri

Faydalı finansal bilginin temel niteliksel özellikleri, temel niteliksel özellikler ve destekleyici niteliksel özellikler olmak üzere iki temel kısımda ele alınmaktadır (TFRS, Kavramsal Çerçeve, 2018, s. 9);

Temel Niteliksel Özellikler: Bu özellikler, ihtiyaca uygunluk ve gerçeğe uygun sunum olmak üzere iki temel başlıkta değerlendirilmiştir.

- İhtiyaca Uygunluk, en basit ifade ile ilgili rapor kullanıcıları tarafından alınacak kararları etkileme gücüne sahip olmasıdır. Herhangi bir finansal bilginin ihtiyaca uygun olup olmadığının belirlenebilmesi için söz konusu bilgiyi tahminlerde kullanmak ve teyit edebilmek gerekir (Alkan, 2018, s. 117). İhtiyaca uygun olan bir finansal bilgi, ilgili rapor kullanıcılarına geleceğe yönelik doğru kararlar almayı sağlamaktadır. İhtiyaca uygun olmayan finansal bilgi ise ilgili rapor kullanıcılarını yanıltarak onların yanlış kararlar almasına neden olmaktadır (Revsine vd., 2007, s. 52).
- Gerçeğe uygun sunum, finansal raporlarda yer alan ekonomik bilgilerin kelimelerle ve sayılarla ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır. Finansal bilginin ilgili rapor kullanıcılarına yararlı olabilmesi için sadece söz konusu olayları sunması değil, aynı zamanda açıklamayı amaçladığı ekonomik olayların içeriğinin de gerçeğe uygun bir şekilde sunması gereklidir. Finansal bilginin gerçeğe uygun sunumunun sağlanabilmesi üç temel özelliğe sahip olmasını gerektir. Bu özellikler; tam, tarafsız ve hatasız sunumdur (Eldemir, 2019, s. 49).

Destekleyici Niteliksel Özellikler: Hem ihtiyaca hem de gerçeğe uygun olarak sunulması hedeflenen finansal bilginin faydasını artıran destekleyici özelliklere de (karşılaştırılabilirlik, doğrulanabilirlik, zamanında sunum ve anlaşılabilirlik) sahip olması gerekmektedir.

- Karşılaştırılabilirlik, ilgili rapor kullanıcılarının hesap kalemleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları ayırt edebilmesini sağlayan destekleyici niteliksel bir özelliktir. Karşılaştırılabilirlik özelliğini farklı kılan ise onun tek bir muhasebe kalemiyle değil en az iki muhasebe kalemine ihtiyaç duymasıdır (Souza ve Lemes, 2016, s. 172).
- Doğrulanabilirlik, alanında bilgili ve bağımsız olan farklı gözlemcilerin önceden belirlenmiş bir açıklamanın gerçeğe uygun olarak sunulduğu noktasında, bir anlaşmaya varmalar da görüş birliğine varabilmeleri anlamına gelmektedir. (TFRS, Kavramsal Çerçeve, 2018, s. 13).
- Zamanında Sunum, ihtiyaç duyulan finansal bilginin, karar vericilerin kararlarını etkileyebilecek bir zamanda sunulması anlamına gelmektedir. Çünkü bilgi ne kadar eskirse faydası da o kadar azalmaktadır. Yanlış zamanlarda sunulan bilgi ilgili rapor kullanıcılarının hata yapmasına ve yanlış kararlar almasına sebep olmaktadır (IPSAS, 2007, s. 47).
- Anlaşılabilirlik, finansal raporlar, işletme faaliyetleri hakkında makul seviyede bilgisi olan, bilgileri özenle gözden geçiren ve analiz eden ilgili kullanıcılar için hazırlanmaktadır. Bu nedenle finansal raporlarda yer alan bilgilerin açık ve öz olarak sınıflandırılması, tanımlanması ve sunulması o bilgilerin anlaşılabilir olduğunu gösterir (TFRS, Kavramsal Çerçeve, 2018, s. 13).

c. Finansal Raporlamanın Temel İlkeleri

Finansal raporlama sürecinde ilgili rapor kullanıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgilerin sunulmasında uyulması gereken genel finansal raporlama ilkeleri bulunmaktadır. Bu ilkeler (Güngör, 2020, s. 45);

- İşletmenin Sürekliliği.
- Tahakkuk Esası.
- İhtiyatlılık.
- Önemlilik.
- Mahsup Yasağı.

- Raporlamanın Sıklığı.
- Karşılaştırmalı Bilgi.
- Sunumda Tutarlılık.

d. Finansal Raporlamanın İçeriği

Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu'nun hazırlayıp sunmuş olduğu standartlarda yer alan ilkelere göre bir finansal rapor hazırlanırken aşağıdaki unsurları içermesi beklenmektedir;

- İşletmenin ticaret unvanı.
- Finansal tabloların konsolide ya da tek bir işletmenin finansal tabloları olduğu.
- Rapor döneminin sona erdiği tarih ile finansal tabloların hazırlandığı dönem.
- Finansal tabloların sunulurken kullanılan para birimi.
- Finansal tablolardaki tutarlarda yuvarlama yapılmışsa, yuvarlamanın derecesi.
- Bir işletme bağımsız denetimden geçmiş ise bağımsız denetçi görüşü veya raporu.
- Finansal durum tablosu yani Bilanço (cari dönem ve önceki dönem) karşılaştırmalı olarak.
- Kar veya zarar ve kapsamlı gelir tablosu (cari dönem ve önceki dönem) karşılaştırmalı olarak.
- Öz kaynak değişim tabloları (cari dönem ve önceki dönem) karşılaştırmalı olarak.
- Nakit akış tabloları (cari dönem ve önceki dönem) karşılaştırmalı olarak.
- Önemli muhasebe politikalarını ve diğer açıklayıcı bilgileri içeren dipnotlar.

1.3.6.2. Çevresel Raporlama

Çevresel raporlamanın tanım ve amacı, faydaları, hazırlarken dikkat edilecek hususlar ve içeriği hakkında açıklamalara aşağıda yer verilmiştir.

a. Çevresel Raporlamanın Tanımı ve Amacı

Çevresel Raporlama, “bir işletmede paydaşlar ile daha iyi ilişkiler kurmaya yardımcı olan ve kurumsal şeffaflık çerçevesinde toplumdaki tüm kesimlere daha fazla önem verileceğini dile getiren etkili bir iletişim aracı” olarak tanımlanmaktadır (Lungu vd., 2011, s. 461). Farklı bir görüşe göre ise çevresel raporlama; Bir işletmenin çevreye olan etkisinin ve bu sürecin yönetilme performansının yanı sıra, işletmenin çevresel açıdan sürdürülebilir kalkınmaya katkısı ve çevresel performans bilgilerinin ilgili rapor kullanıcılarına açıklanması olarak ifade edilmektedir.

İlgili rapor kullanıcıları işletmelerin çevreye olan etkilerini, uyguladıkları çevre politikalarını ve faaliyetleri sonucu oluşan çevresel performanslarını işletmelerin hazırlayıp sunduğu “çevresel raporlama” ile öğrenmekte ve değerlendirmektedir (Shrivastava, 1995, s. 120). Bu bağlamda çevresel raporlamanın temel amacı, işletmelerin faaliyetlerini devam ettirirken çevreyle olan etkileşiminin ve bu etkileşim sonucunda oluşan çevresel performansının ilgili rapor kullanıcılarına açık ve şeffaf bir şekilde aktarılmasıdır (Environmental Working Party Of The European Federation Of Accountants, 2010, s. 9).

İşletmeler çevresel raporlama yaparken genelde şu iki düşünce ekseninde hareket ederler. Bu raporu ya çevresel sorumluluk düşüncesi ile ya da yasal zorunluluklardan dolayı hazırlarlar (Ministry Of The Environment Government of Japan, 2007, s. 12).

b. Çevresel Raporlamanın Faydaları

Çevresel raporlamanın hem işletmeye hem de ilgili rapor kullanıcılarına pek çok fayda sağlayacağı bilinmektedir. Bu faydalar ana başlıklar altında şöyle ifade edilmiştir (ACCAGlobal, 2007, s. 7);

- İlgili rapor kullanıcılarından biri olan yatırımcıların karar verme sürecinde ihtiyaç duydukları çevreyle ilgili bilgileri sunmaktadır.
- İşletmeler ile yatırımcılar arasındaki iletişimi kuvvetlendirerek, her iki tarafa güven duygusu vermektedir.
- İşletmelerin rakiplerine göre avantajlı olmasını sağlamaktadır.
- İşletmelerin kurumsallaşmasına yardımcı olmakta ve toplumdaki imajını arttırmaktadır.

- İşletmelerin faaliyetlerini gerçekleştirirken, çevrenin de önemli bir unsur olduğunu göstermektedir.
- Çevre duyarlılığını artırarak bu konuda yapılması gereken yasal düzenlemelere dikkat çekmektedir.
- İşletmelerin faaliyetleri sonucu oluşan çevresel maliyetlerin kontrol edilebilirliğini sağlamaktadır.

c. Çevresel Raporlama Hazırlama Rehberleri

İşletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan çevresel sorunların giderek artması nedeniyle işletmelerin bu konuya odaklanmalarını sağlamak için birçok çevresel raporlama rehberi geliştirilmiştir (Lodhia, 2006, s. 75). Geliştirilen bu rehberler, çevresel performanslarını belirli dönemlerde ilgili kullanıcılara raporlamak isteyen işletmelerin çevresel raporlama hazırlarken nelere dikkat etmeleri gerektiği ile ilgili bilgilerden oluşmaktadır (Ministry Of The Environment Government of Japan, 2007, s. 12). Bu rehberlerde genellikle nicel ve nitel bilgiler yer almakta ve çevresel raporların hazırlanmasında dikkat edilmesi gereken ilkelere dikkat çekilmektedir (Uluslan, 2009, s. 186).

d. Çevresel Raporlamanın İçeriği

Çevresel raporlama hazırlanırken genel raporlama ilkelerine uygun olarak; işletmelerin çevre politikaları, hedefleri, programları ve çıktıları dikkate alınmaktadır. Ayrıca bu raporlarda işletmelerin faaliyetlerinde çevresel yük ve çevresel çabaları sistematik ve dönemsel olarak ilgili kullanıcılara açıklanmalıdır (Environmental Reporting Guidelines Japan Government, 2014, s. 7).

Çevresel raporlamanın içeriğini oluşturan temel hususlar aşağıdaki gibidir (Güngör, 2020, s. 51);

- İşletmenin ticaret unvanı.
- Raporun hazırlandığı ve sona erdiği dönem.
- Raporun çevre raporlaması olduğunu gösteren ibare.
- İşletme üst yönetiminin mesajı.
- İşletmenin oluşturmuş olduğu çevre ile ilgili vizyonu.
- İşletmenin çalışanlarına çevre ile ilgili verdiği eğitimler.
- Araştırma ve geliştirme (ARGE) faaliyetleri hakkında genel bilgiler.

- İşletmelerin üretim süreci, enerji tasarrufu ve atık kontrolü ile ilgili yapılan çalışmalar hakkında bilgiler.
- İşletmenin satın alma süreci ile ilgili temel bilgiler.
- İşletmenin tedarik ve lojistik ile ilgili işlemlerinin ortaya çıkardığı etkiler.
- İşletmenin çevre ile ilgili hazırladığı ve/veya yürüttüğü projeler hakkında genel bilgiler.
- İşletmenin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan atıklar ile ilgili yapmış olduğu şeri kazanım ve yeniden kullanım süreci ile ilgili bilgiler.
- İşletmenin çevre vizyonu neticesinde oluşturulduğu politikalar ve hedefler.
- İşletmenin çevre ile ilgili sahip olduğu sertifikalar ve aldığı ödüller.

1.3.6.3. Sürdürülebilirlik Raporlaması

Sürdürülebilirlik raporlamasının tanım ve amacı, faydaları, temel boyutları ve ilkeleri ve raporlamanın içeriği hakkındaki bilgiler aşağıda detaylıca ele alınmıştır.

a. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Tanımı ve Amacı

Sürdürülebilirlik raporlamasının literatürde farklı kurumlar tarafından yapılmış tanımlamalarını görmek mümkündür. Sürdürülebilirlik raporlaması, “bir işletmenin sürdürülebilir kalkınma hedefini yerine getirebilmek için örgütsel performansını iç ve dış bilgi kullanıcılarıyla paylaştığı ölçme, açıklama ve sorumlu olma uygulamasıdır” (Global Reporting Initiative, 2006, s. 3). Sürdürülebilirlik raporlaması “işletmeler tarafından hazırlanan sürdürülebilirlik raporları, işletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarına ekonomik, çevresel ve sosyal boyutlara ilişkin bilgiler sunan halka açık raporlar şeklinde de tanımlanmaktadır (World Business Council for Sustainability Development, 2002: s. 7). Yapılan tanımlamalardan da anlaşılacağı üzere sürdürülebilirlik raporlaması bir işletmenin finansal, çevresel ve sosyal konularını birlikte ele alarak ilgili rapor kullanıcılarına sunulmasını sağlamakta ve hazırlanan raporlar ile işletmelerin küresel sürdürülebilir kalkınmaya katkıda bulunması gerektiğini ortaya koymaktadır (Gümrah, 2018, s. 23).

Son yıllarda işletmeler arasında sürdürülebilirlik raporlaması giderek önem kazanmaktadır (Higgins ve Coffey 2016, s. 18). Bu duruma paralel olarak da dünya genelinde sürdürülebilirlik raporlaması yayınlayan işletme sayısı artmakta ve söz konusu raporlarda yer alan bilgilerin çerçevesi her geçen gün genişlemektedir (Thijssens vd., 2016, s. 86).

Sürdürülebilirlik raporlaması temelde işletmelerde şeffaflığı baz alarak, ilgili bilgi kullanıcıları arasındaki güvensizliği ortadan kaldırmayı hedeflemektedir. Bunun yanı sıra sürdürülebilirlik raporunun temel amaçları şöyledir (GRI, 2014, s. 3):

- İşletmelerin sürdürülebilirlik performanslarının yayınlanan standartlar ölçüsünde değerlendirilmesini sağlamak.
- İşlemelerin faaliyetlerinin daha sürdürülebilir olmasını sağlamak.
- İşletmelerin faaliyetlerini üç temel (sosyal, ekonomik ve çevresel) yönden ele alarak, işletmeleri daha şeffaf hale getirebilmek.

b. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Faydaları

Sürdürülebilirlik raporlarının hem işletme içi hem de işletme dışı bilgi kullanıcılarına sağladığı bazı faydalar söz konusudur. Bu faydaları ana hatlarıyla aşağıdaki gibi ifade etmek mümkündür (United Nations Environment Programme, 2013, s. 12; Ertan, 2018, s. 465) ;

- Karşılaşılabilecek riskler ve fırsatlara ilişkin farkındalık oluşturmak.
- İşletmelerde finansal ve finansal olmayan performans arasındaki ilişkinin uyumlu bir halde sunmak.
- Geleceğe yönelik uzun vadeli yönetim stratejisi ve iş planlanması yapılmasına yardımcı olmak.
- İşletmelerin hesap verilebilirliğine destek sağlamak.
- Maliyetleri azaltarak işletme verimliliğinin arttırmasına yardımcı olmak.
- Devletlerin işletmeler üzerinde uyguladığı yasa ve kurallara göre işletme faaliyetlerinin denetlenmesine yardımcı olmak.
- Karşılaşılabilecek çevresel, sosyal ve yönetsel riskleri aza indirmek.
- İşletmelerin rakipleri ile karşılaştırılmasına yardımcı olmak.
- Farkında olmadan çevreye verilen zararların önlenmesine yardımcı olmak ve maliyetlerin azaltılmasını sağlamak.

- İşletmelerin piyasadaki itibarının ve marka sadakatinin oluşmasına yardımcı olmak.
- İşletmelerin ilgili rapor kullanıcıları ile arasında iletişim kurulmasını sağlamak.
- İlgili rapor kullanıcılarının karar verme süreçlerine yardımcı olmak.
- İşletmelerin orta ve uzun vadede belirledikleri hedeflere ulaşmalarında yardımcı olmak.
- İşletmelerin gelecek dönem performanslarına dair bilgi vermek.
- İşletmenin sürdürülebilir kalkınmadan nasıl etkilendiğini ve sürdürülebilir kalkınmayı nasıl etkilediğini görmesine yardımcı olmak.
- İşletmelerde çalışanların motivasyonunun artırılmasına yardımcı olmak.

c. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Temel Boyutları

Çevre ve Kalkınma Hakkında Rio Deklarasyonu'nun 4. Maddesinde; "işletmelerin sürdürülebilir bir kalkınmaya ulaşabilmesi için çevrenin korunmasının, kalkınma sürecinin önemli bir parçası olduğu ve ondan bağımsız düşünülmemesi gerektiği" ifade edilmiştir. Bu bağlamda sürdürülebilirlik raporlamasının çevresel, sosyal ve ekonomik olmak üzere üç ana boyutu ortaya çıkmaktadır (Çelebier, 2018; 12-14; Güney, 2018: 10). İşletmelerde sürdürülebilirliğin devamlı hale gelebilmesi çevresel, ekonomik ve sosyal boyutların eş zamanlı olarak birbirleriyle dengede olmasına bağlıdır (Giddings vd., 2002, s. 190).

Çevresel Sürdürülebilirlik; İşletmede gerçekleşen faaliyetlerin sonucunda ortaya çıkabilecek her türlü olumsuzluğu, önceden belirlenen ve uygulanan çevre politikaları ile ortadan kaldırarak veya etkisini en aza indirerek gelecek nesle aktarılmasını sağlamaktır (Civelekoğlu ve Özdoğan, 2018, s. 167). Bu bağlamda çevresel sürdürülebilirlik, daha anlaşılır bir ifade ile "var olan kısıtlı kaynakların gelecek dönemlerde de sürekliliğinin sağlanmasıdır" (Tüm, 2014, s. 64).

Çevresel Sürdürülebilirlik konusunda dünyada halen uygulanan ve gelecekte uygulanması düşünülen ve tartışılan temel konular şunlardır (Gençoğlu ve Aytaç, 2016, s. 61):

- Atık Yönetimi, Enerji Verimliliği ve Geri Dönüşüm.
- Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi.
- Çevresel Sürdürülebilirlik konusunda bilgi.
- Doğal hayatın ve çevrenin korunması.
- ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi.
- ISO 14064 Sera Şazı Yönetim Sistemi.
- ISO 50001 Enerji Yönetim Sistemi.
- Sera gazı emisyonu, düşük karbon salınımı, Karbon Saydamlık Projesi.

Ekonomik Sürdürülebilirlik; İşletmenin faaliyetlerinde yaşam standartlarına uygun ve asgari ihtiyaçları karşılayabilecek biçimde kullanılmak için istenilen ürünlerin; daha az kaynak ve daha az enerji kullanımının yanı sıra üretim sonunda da ortaya çıkan atıkların azaltılması düşüncesiyle üretilmesi olarak tanımlanmaktadır (Desimone ve Popoff, 2000, s. 47).

Ekonomik Sürdürülebilirlik başlığı altında alınan temel konular şunlardır (Duran, 2018, s. 15):

- Gelir dağılımının adaletli bir şekilde sağlanması.
- Haksız fiyatlandırmadan ve kazançtan kaçınılması.
- Maliyetlerdeki girdi ve çıktılarının eşit bir şekilde dağıtılması.
- Adaletin tüm dünyada teşvik edilmesi.
- Takas ekonomisinde (trampa) haksızlıktan kaçınılması.
- Yapılması düşünülen yatırım politikalarında etik davranmaya dikkat edilmesi.
- Yerel ekonomilerin güçlenmesi için destek olunması.

Sosyal Sürdürülebilirlik; İnsanların bir araya gelerek oluşturduğu topluma karşı duyarlılığı ön planda tutarak, toplumun gelişmesine katkı sağlayacak sosyal alanların oluşturulmasına imkân sağlamak ve burada yaşayan topluluklarla sürekli iletişim halinde olmayı benimsemek olarak tanımlanmaktadır (Palich ve Edmonds, 2013, s. 1-2). Genel olarak bakıldığında sürdürülebilirliğin sosyal boyutunun temel amacı gelecek nesillerin de mevcut nesiller gibi sosyal kaynaklara ulaşabilmesini sağlamak ya da ulaşılamama durumunun önüne seçmektir (Mak ve Peacock, 2011, 4-5).

Sosyal Sürdürülebilirlik ile ilgili ele alınan temel konular şunlardır (Gençoğlu ve Aytaç, 2016, s. 63):

- Sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili temel bilgiler.
- Kurumsal yönetim ilkelerine uyum raporu.
- İnsan kaynakları politikası.
- Etik kurallar ve sosyal sorumluluk.
- Eğitim, kültür, sanat ve spora destek.
- Ohsas 18001 iş sağlığı ve güvenliği sistemi.
- Bağışlar ve yardımlar.
- İş sağlığı ve güvenliği.
- GRI sürdürülebilirlik raporlaması.

d. Sürdürülebilirlik Raporlamasının Temel İlkeleri

Raporlama İlkeleri, sürdürülebilirlik raporlamasının hazırlanması sürecinde şeffaflık ve güvenilirlik noktasında son derece önemli olmakla birlikte sürdürülebilirlik raporunun hazırlanması aşamasında işletmeler tarafından dikkate alınmalı ve uygulanmalıdır. Bu raporun hazırlanmasında dikkat edilecek ilkeleri;

- GRI Sürdürülebilirlik Raporlama ilkeleri
- UNGC (Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi) sürdürülebilirlik raporlaması ilkeleri olmak üzere iki kısımda ele alınmaktadır.

GRI Sürdürülebilirlik Raporlama ilkeleri: GRI-G4 raporlama rehberinde yer alan ilkeler, raporlama içeriğinin ve niteliğinin belirlenmesine yönelik ilkeler olmak üzere hazırlanmıştır. Bu ilkeler 2016 yılında yayınlanan GRI Standartları olarak Konsolide GRI Sürdürülebilirlik Raporlama Rehberi'nde aynen yer almıştır. (Global Sustainability Standards Board, 2016, s. 7-16).

Raporlama içeriğinin belirlenmesine yönelik hazırlanan ilkeler temel olarak, işletmelerin dönemsel faaliyetleri ile bu faaliyetler sonucu oluşan etkilerini, ortakların beklentilerini ve menfaatlerini dikkate alarak söz konusu raporlamanın içeriğinin hangi başlıklardan oluşacağını belirlemesi hususunda izlenecek süreci detaylı bir şekilde ele almaktadır (GRI G4,

2013:16). Sürdürülebilirlik raporunun içeriğinin belirlenmesine yönelik ilkeler şunlardır (Global Sustainability Standards Board, 2016, s. 8-13);

- Paydaş kapsayıcılığı ilkesi.
- Sürdürülebilirlik bağlamı ilkesi.
- Önceliklendirme ilkesi.
- Tamlık ilkesi.

Raporlama niteliğinin belirlenmesine yönelik ilkeler ise, raporlamanın düzgün bir biçimde sunulması dâhil olmak üzere, raporlamada yer alacak bilgilerin doğru ve güvenilir olmasını sağlayan ve yön gösteren ilkeleri ele almaktadır. Sürdürülebilirlik raporunun niteliğinin belirlenmesine yönelik ilkeler genel olarak altı başlıkta ele alınmıştır (GRI G4, 2013, s. 17-18);

- Denge ilkesi.
- Karşılaştırılabilirlik ilkesi.
- Doğruluk ilkesi.
- Zamansal tutarlılık ilkesi.
- Netlik ilkesi.
- Güvenilirlik ilkesi.

UNGC Sürdürülebilirlik Raporlaması İlkeleri: Birleşmiş Milletler Küresel İlkeler Sözleşmesi (UNGC);

- Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen “İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi,
- Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Çalışma Yaşamında Temel İlkeler ve Haklar Bildirgesi,
- Birleşmiş Milletler Rio Çevre ve Kalkınma Bildirgesi
- Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesi”. Bu bildirelere ve beyannelere dayanan UNGC sürdürülebilirlik raporlaması ilkeleri söz konusu tarihten itibaren uygulama safhasına geçmiştir (Güngör, 2020, s. 70-71)

UNGC Sürdürülebilirlik raporlaması temel ilkeleri dört temel başlıkta ele alınmıştır. Bunlar; insan hakları, çalışma standartları, çevre ve yolsuzlukla mücadele ilkeleridir. İşletmeler raporlama süreçlerinde belirlenen bu ilkelere göre hareket edecekler ve uyumlarını tam olarak sağlayacaklardır.

e. Sürdürülebilirlik Raporlamasının İçeriği

Sürdürülebilirlik raporlamasının içeriği oluşturulurken, “GRI Sürdürülebilirlik Standartları-2016” ve UNGC tarafından yayımlanan temel ilkeler baz alınmaktadır. Standart bir raporlamanın içeriğinde aşağıdaki başlıklar yer almaktadır (Güngör, 2020, s. 78-80);

- Kuruluşun ticaret unvanı ve raporlama ya konu olan döneminin başladığı ve bittiği tarih aralıkları.
- Hazırlanan raporun sürdürülebilirlik raporu olduğunu belirten ifadeler.
- İşletme yönetim kurulu başkanının ve genel müdürünün mesajı.
- İşletmenin sürdürülebilirlik yolculuğu ve yaklaşımı.
- İşletme hakkında genel bilgiler.
- Kurumsal yönetim ve risk yönetimi ile ilgili bilgiler.
- İşletmenin çalışma prensipleri ve işletme çalışanları hakkında bilgiler.
- İşletmenin çevresel faaliyetleri ve performans göstergeleri (finansal ve finansal olmayan bilgiler).
- İşletmenin ilgili bilgi kullanıcılarına (işletme içi ve dışı) kattığı değer.
- GRI ilkelerine uyum söz konusu ise, içerik endeksi ve ilkelere uyumun ifade edilmesi.
- UNGC ilkelerine uyum var ise, içerik endeksinin belirtilmesi.

1.3.6.4. Üçlü Raporlama

1994 yılında yeni bir raporlama türü olarak John Elkington tarafından kullanılan üçlü raporlamanın tanımı, amacı ve temel boyutları detaylı bir şekilde aşağıda açıklanmıştır.

a. Üçlü Raporlamanın Tanımı ve Amacı

Üçlü raporlama, “bir işletmenin ekonomik faaliyetleri neticesinde ortaya çıkan sonuçların yanı sıra çevresel ve sosyal boyutta ortaya çıkan kayıp ve kazançlarının da detaylı olarak ele alındığı bir kurumsal raporlama türüdür” (Elkington, 2004, s. 3). 1995 yılında ise Elkington yaptığı yeni çalışmalarla, üçlü raporlamayı people (insan), planet (gezegen) ve profits

(karlar) kelimelerini baz alarak “3P” şeklinde düzenlemiştir (Atasel, 2021, s. 19-20).

Üçlü raporlama, işletmenin elde ettiği karın ekonomik, sosyal ve çevresel boyutları ile ölçülebilmesine imkân tanımaktadır (Slaper ve Hall, 2011, s. 4). Bu raporlama tekniği sayesinde işletmeler ekonomik refah çerçevesinde hem çevresel kaliteyi hem de sosyal adaleti dikkate almaktadırlar (Elkington, 1997, s. 2; Adams vd., 2004, s. 17).

b. Üçlü Raporlamanın Temel Boyutları

Üçlü raporlamanın ekonomik, sosyal ve çevresel boyutlarının değerlendirme kriterleri şöyledir (Slaper ve Hall, 2011, s. 5-8; Hof vd., 2015, s. 135);

Ekonomik Boyut

- İşletmenin büyüklüğüne ve geleceğe yönelik planlarına dair bilgiler.
- İşletme çalışanlarının sayısı ve çalışanlara yapılan ödemeler.
- Üretilen ve sunulan ürünlere ait bilgiler.
- İşletmenin sektördeki konumu (pazar payı) ve satış ve kazanç tahminlerine yönelik bilgiler.
- İşletmenin ödediği vergiler ve gelir gider durumu hakkında açıklamalar.
- Yatırımcılara ait genel bilgiler.
- İşletmenin izlediği kar dağıtım politikası ve kar dağıtımı ile ilgili açıklayıcı bilgiler.

Sosyal Boyut

- İşletmenin sosyal performansını gösteren temel bilgiler.
- İşletme çalışanlarına yönelik yapılan eğitimler ve çalışanlara sağlanan faydalar.
- İşletmede üretilen ürün ve hizmetlerin sorumluluğu hakkında açıklamalar ve söz konusu ürünlerin güvenliğinin belirlenmesi.
- İşletmede sağlık ve iş güvenliği noktasında standartlara uygunluğun belirtilmesi.

- İşletmenin insan hakları ve yolsuzlukla ilgili izleyeceği temel prensipler.
- İşletmenin kurumsal davranış kültürü ile ilgili açıklamalar.
- İşletmenin paydaşlarıyla olan iletişimi ile ilgili detaylı açıklamalar.

Çevresel Boyut

- İşletmenin çevreyle ilgili izlediği politikaların açıklanması ve çevresel kararlara bağlılığı.
- İşletmenin enerji, su ve şeri dönüştürülebilir malzeme kullanımı ile ilgili açıklayıcı bilgiler.
- İşletme faaliyetleri sonucu ortaya çıkan atıkların içeriği ile ilgili bilgiler ve çevreyle ilgili aldığı ödüller.
- Çevresel konularda işletmeye açılan davalar ve ödenen cezalara ilişkin bilgiler.

Genel olarak bakıldığında üçlü raporlamanın, hem paydaşlara ve yatırımcılara sağladığı bakış açısı hem de gelecek nesilleri dikkate alarak, işletmeye sürdürülebilir bir kurumsal performans ölçümü sağladığı görülmektedir. (Hubbard, 2009, s. 184). İşletmeler için üçlü raporlama hazırlanması zor ve maliyetli bir süreç gibi görünse de maliyetlerin tespit edilmesi noktasında son derece önemlidir (Savitz ve Weber, 2006, s. 218).

Üçlü raporlama, 2000'li yılların başına kadar işletmeler tarafından kullanılsa da yapılan uluslararası çalışmalar yeni standart ve endekslerin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu gelişmeler neticesinde de üçlü raporlama yerini kurumsal sosyal sorumluluk raporlaması ve sürdürülebilirlik raporlaması yaklaşımlarına bırakmıştır (Atasel, 2021, s. 25).

1.3.6.5. Faaliyet Raporlaması

Faaliyet raporlamasının tanımı, amacı, faydaları, temel ilkeleri ve içeriği aşağıda açıklanmıştır.

a. Faaliyet Raporlamasının Tanımı ve Amacı

Faaliyet raporlaması literatürde yönetim kurulu faaliyet raporu veya yıllık faaliyet raporu olarak da adlandırılmaktadır.

Faaliyet raporlaması, "işletmenin bir hesap döneminde gerçekleştirmiş olduğu ticari faaliyetleri ile bu faaliyetleri sonucu oluşan finansal durumu

hakkında işletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarına detaylı bilgilerin sunulduğu bir kurumsal raporlama türü ”dür (Yücel, 2018, s. 27).

Yıllık olarak hazırlanan faaliyet raporlamalarını hem işletme hem de toplumsal açıdan ele almak gerekmektedir. İşletme açısından bakıldığında faaliyet raporlamalarının daha çok işletme üst yönetiminin karar verme süreçlerinde kullanıldığı görülmektedir. Toplumsal açıdan bakıldığında ise faaliyet raporlamalarının hesap verebilirlik işlevinin önem arz ettiği bilinmektedir. Geçmiş dönemlerde yayınlanan faaliyet raporlarında geçmişe yönelik bilgilere yer verilirken, günümüzde Geleceğe yönelik bilgilerde bu raporlamada yer almaktadır (Katsikas vd., 2017, s. 70-72).

Faaliyet raporlamalarının temel amacı, işletmenin faaliyette bulunduğu döneme ait bilgilerin doğru, eksiksiz, gerçeğe uygun ve dürüst bir şekilde ilgili rapor kullanıcılarına aktarılmasıdır. Bu nedenle faaliyet raporlarında yanıltıcı, abartılı, yanlış kanaat uyandırıcı ve gerçeğe aykırı bilgilere yer verilmemektedir.

b. Faaliyet Raporlamasının Faydaları

İşletmelerin her cari dönemde hazırlamak zorunda oldukları faaliyet raporlamalarının sağladığı başlıca yararlar şunlardır (Deloitte ve Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği; 2013, s. 8):

- Yayınlanan mevzuatlara ve standartlara uygun bir şekilde hazırlanarak ilgili kurumlarla uyumu sağlamak.
- İşletmelerin gerçek değerlerinin hisse senedi değerine yansımaya yardımcı olmak.
- İşletme ile bilgi kullanıcıları arasında güven ortamını geliştirmek ve sağlıklı bilgilerin sunulmasını sağlamak.
- Yatırımcıların işletme hakkında ki beklentilerini yönetmek.
- İşletmelerin bilinirliğinin artırılmasını sağlamak ve para ve sermaye piyasalarında yeni fon kaynaklarının bulunmasına yardımcı olmak.
- İşletme ile ilgili gelecek dönemlerde oluşacak muhtemel fırsatların değerlendirilmesini sağlamak ve işletmenin büyüme potansiyelinin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmak.

c. Faaliyet Raporlamasının Temel İlkeleri

Ülkemizde faaliyetlerine devam eden işletmelerin hazırlayacakları faaliyet raporlamasının ilkeleri 28.08.2012 tarih ve 28395 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan, “Şirketlerin Yıllık Faaliyet Raporunun Asgari İçeriğinin Belirlenmesi Hakkında Yönetmelikte belirtilmiştir. Bunlar;

- İşletmelerin ilgili hesap dönemindeki iş ve işlemlerinin akışını, finansal durumunu, işletmenin yararını ve haklarını da koruyacak şekilde, doğru, eksiksiz, dürüst ifadelerle gerçeğe uygun bir şekilde yansıtılması.
- Hazırlanan raporda yanlış, abartılı ve gerçeğe aykırı bilgilerin bulunmaması.
- Raporun yönetim kurulu sorumluluğunda hazırlanması ve paydaşların işletme faaliyetleri ile alakalı her türlü bilgiye tam ve doğru bir şekilde erişebilmesinin sağlanması.
- Hazırlanan raporda, imkânlar dâhilinde anlaşılabilir şekilde en basit kavram ve terimlerin kullanılması ve böylelikle anlaşılamayacak veya tereddüt oluşturabilecek belirsiz ifadelerden kaçınılması.
- İşletmelerin finansal performansıyla ortaya çıkan finansal durumunun genel özelliklerinin ve karşı karşıya bulunduğu risklerin değerlendirilmesi.
- İşletmelerin iç kontrol mekanizmalarının etkinliği, yeterliliği ve uyumluluğu hakkında açıklayıcı bilgilere yer verilmesi.
- İşletmelerin gerekli gördükleri durumlarda grafik ve istatistikî bilgileri kullanması.

d. Faaliyet Raporlamasının İçeriği

Yasal mevzuatlara ve standartlara uygun bir faaliyet raporlamasının içeriğinde olması gereken unsurlar şunlardır (Deloitte, 2009, s. 9-10);

Birinci Kısım

- İşletmenin bilgi kullanıcılarına ulaştırmak istediği mesajlar.
- Yönetim kurulu başkanının ve üst yönetim kadrolarının mesajları.
- İşletmenin ortaya koymuş olduğu amaçları ve hedefleri.
- İşletmenin üst yönetim kadrosu ve sahip olduğu değerler.

- İşletmenin çalışanları hakkında bilgiler.
- Yapılan her türlü kültürel etkinlikler ve sosyal sorumluluk projeleri hakkında açıklamalar.

İkinci Kısım

- İşletmeye ait finansal(mali) tablolar ile ilgili dipnotların sunulması.
- Bağımsız denetçinin işletme hakkındaki görüşüne yer verilmesi.
- İşletmenin finansal performans analizinin ve işletmeye ait diğer finansal bilgilerin açıklanması.

İşletmelerin hazırlayıp sunduğu yıllık faaliyet raporlarının işletme dışı bilgi kullanıcılarına yıllık olarak aktarılması bu raporlamanın dış çevreyle önemli bir haberleşme aracı olduğunu göstermektedir. Bu nedenle faaliyet raporlaması hazırlanırken bazı hususlara dikkat etmek gerekmektedir. Bu durum öncelikle işletmeye duyulan güvenin artmasına neden olacak, sonrasında ise paydaşlara ve ilgili kullanıcılara nitelikli bilgiler en doğru şekilde aktarılacaktır. Faaliyet raporlaması sırasında dikkat edilmesi gereken hususlar şunlardır (Deloitte ve TKYD; 2013, s. 10);

- İlgili mevzuat ve yönetmeliğe uygun olması.
- İşletmenin vermek istediği mesaj açık ve net şekilde ifade edilmesi.
- Yatırımcılara yönelik tasarlanması.
- İşletmenin kurumsal kimliğine uyumlu olması.
- Tasarımı dikkat çekici ve etkileyici olması.
- Yönetim kurulu başkanın verdiği mesajı inandırıcı olması.
- İşletme faaliyetleri anlatılırken kaliteli fotoğraflar kullanılmalı ve baskı kalitesine dikkat edilmesi.
- Anlatım bozuklukları ve yazım yanlışlarından kaçınılmalı.
- Tabloların ve grafiklerin doğru kullanılması ve anlaşılabilir olması.

1.3.6.6. Kurumsal Yönetim Raporu

Kurumsal yönetim raporunun tanımı, amacı, temel ilkeleri ve içeriği hakkında açıklamalara yer verilmiştir.

a. Kurumsal Yönetim Raporlamasının Tanımı ve Amacı

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) tarafından yapılan tanıma göre, kurumsal yönetim; “Bir işletmenin, pay sahiplerini ve toplumun çıkarlarına zarar vermeyecek şekilde, finansal ve insan kaynaklarını kendi tarafına çekerek etkin ve verimli çalışmasını bu sayede pay sahiplerinin uzun dönemde ekonomik kazanç sağlayarak istikrarlı kılmasını sağlayan kanun, yönetmelik ve özel sektör uygulamalarından oluşan bir bileşimdir” (OECD, 2004, s. 10-11).

Kurumsal yönetimin temelde iki amacı bulunmaktadır. Birinci temel amaç, işletme yöneticilerinin ve büyük paydaşların, küçük hisse sahiplerine ve yatırımcılara işletmenin piyasa değeri hakkında doğru ve gerçek bilgiler vermek suretiyle aldatılmalarına engel olmak; ikinci temel amaç ise, işletme üst yönetiminin bireysel hedeflere yönelmelerinden ziyade işletmenin hedeflerine yönelmelerini sağlamaktır (Bushman ve Smith, 2003, s. 65).

Ülkemizde “kurumsal yönetim raporlaması” denilince, akla ilk gelen kurumsal yönetim uyum raporudur. Bu rapor Borsa İstanbul’da faaliyetlerine devam eden işletmelerin faaliyet raporlarında 4 bölüm ve 20 ana başlıktan oluşmakta ve ayrı bir bölüm olarak yer almaktadır. Kurumsal yönetim ile ilgili süreçlerin yürütülmesinden işletme üst yönetimi sorumludur.

b. Kurumsal Yönetim Raporlamasının Temel İlkeleri

Kurumsal yönetimi oluşturan temel ilkeler, 1999 yılında ilk defa OECD tarafından hazırlanmış ve kamuoyuna sunulmuştur. (Haşit ve Uçar, 2014, s. 90);

Kurumsal yönetim raporlamasının temel ilkeleri Sermaye Piyasası Kurulu tarafından 30.12.2011 tarihli ve 28158 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Kurumsal Yönetim İlkelerinin Belirlenmesine ve Uygulanmasına İlişkin Tebliğ (Seri: IV, No: 56)’de şu şekilde belirtilmiştir;

Pay Sahipleri İlkesi

- Pay sahipliği haklarının kullanımının kolaylaştırılması
- Bilgi alma ve inceleme hakkı
- Genel kurula katılım hakkı
- Oy hakkı
- Azlık hakları

- Kar payı hakkı
- Payların devri

Kamuyu Aydınlatma ve Şeffaflık İlkesi

- Kamuyu aydınlatma esasları ve araçları
- İnternet sitesi
- Faaliyet raporu

Menfaat Sahipleri İlkesi

- Paydaşlara ilişkin şirket politikası
- Paydaşların şirket yönetimine katılımının desteklenmesi
- İşletmenin insan kaynakları politikası

Yönetim Kurulu İlkesi

- Yönetim kurulu işlevi
- Yönetim kurulu faaliyet esasları
- Yönetim kurulu yapısı
- Yönetim kurulunun uhdesinde oluşturulan komiteler
- Yönetim kurulu üyelerine ve üst yönetime sağlanan mali haklar

Kurumsal yönetim raporu, yönetim kurulunun belirtilen ilkelerde yer alan prensiplerin uygulanıp uygulanmadığını, uygulanmıyor ise gerekçesini ve bu ilkelere tam olarak uyulmaması dolayısıyla meydana gelen çıkar çatışmalarına ilişkin bilgileri içeren açıklama yapması öngören bir raporlama türüdür. İşletmeler, kurumsal yönetim ilkeleri ile ilgili açıklamalara faaliyet raporlarında yer verebildikleri gibi bunu ayrı bir rapor halinde de sunabilmektedirler (Cavlak ve Cebeci, 2018, s. 64).

c. Kurumsal Yönetim Raporlamasının İçeriği

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından işletmelerin hazırlamış oldukları faaliyet raporlarının içerisinde ayrı bir bölüm olarak yer almasına izin verilen kurumsal yönetim uyum raporlarının, faaliyet raporlarından ayrı bir formatta sunulması halinde içeriği şu şekilde oluşmaktadır (Güngör, 2020, s. 54):

- İşletmenin ticaret unvanı.
- Raporun hangi dönemleri kapsadığını gösteren bilgiler.

- Hazırlanan raporun işletmeye ait “kurumsal yönetim uyum raporu” olduğunu gösteren ifade.
- İşletme üst yönetimin mesajı.
- İşletmenin organizasyon yapısı ve işletmedeki birimlerin görev tanımları ile sorumluluk alanları.
- Yönetim kurulunun ve bağlı komitelerin sorumluluk alanları ve faaliyetleri.
- Yönetim kurulu ve üst yönetimin mevcut yapısı, üyelerin ve yöneticilerin özgeçmişleri, görev süreleri ve pozisyonlarına dair bilgiler.
- İşletmeye ait hisse senedi sahipleri ile kurulan iletişim ve ilişkiler.
- Ücretlendirme ve aday gösterme komitelerine ait raporlar.
- İşletmede uygulanan risk yönetimi ve iç kontrol sistemleri hakkında bilgi.
- İşletmenin genel olarak kurumsal yönetime bakışı.
- İşletmenin kurumsal yönetim ilkelerine uyum beyanı ve kurumsal yönetim uyum raporu.
- Kurumsal yönetim ile ilgili bilgi formu.

1.3.6.7. Entegre Raporlama

Entegre raporlama, “Bir işletmenin finansal ve finansal olmayan faaliyetleri neticesinde oluşan bilgilerin birlikte ele alındığı ve stratejisinin, kurumsal yönetiminin, performansının ve beklentilerinin işletmenin dış çevresine kısa, orta ve uzun vadede nasıl değer katacağını “kısa ve öz olarak açıklayan bir kurumsal raporlama” türü olarak tanımlanmaktadır (IIRC, 2021 s. 10).

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi tarafından yayımlanan Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde bir entegre raporlamanın, kılavuz ilkelerini esas alacak ve içerik öğelerini içerecek biçimde hazırlanması gerektiği belirtilmiştir.

Entegre raporlama genel olarak işletmelerin değer oluşturma süreci ile ilgilenmektedir. Bu bağlamda işletmelerin kısa, orta ve uzun vadede nasıl başarılı olacağını açıklayarak, işletmeye muhasebe kârının da ötesinde bir düşünce sisteminin kurulmasını önermektedir (Morros, 2016, s. 338-340). Bu

sebeple, entegre raporlama, entegre düşünce felsefesiyle geleneksel finansal raporlama standartlarından farklı olarak bir işletmenin entelektüel sermayesi, insan kaynağı, üretimi, doğal kaynakları ve sosyal sorumluluk alanlarındaki faaliyetlerini şeffaflık ilkesi çerçevesinde kurumsal raporlamaya eklemeye çalışmaktadır (Fried vd., 2014, s. 26-28).

Çalışmanın bu bölümünde TFRS bağlamında raporlama konusu kavramsal olarak ele alınmış sonrasında ise kurumsal raporlamanın genel çerçevesi belirtilmiş ve günümüze kadar geçirmiş olduğu aşamalar detaylı olarak açıklanmıştır. Bu bağlamda geçmiş dönemlerde sadece işletmelere ait finansal bilgilerin ilgili kullanıcılara sunulmasıyla başlayan kurumsal raporlama zaman içerisinde yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak ilgili kullanıcıların ihtiyaçları doğrultusunda hem finansal hem de finansal olmayan bilgileri kapsayan bir raporlama türüne dönüşmüştür. Ayrıca kurumsal raporlama türleri detaylı olarak açıklanmıştır Bunlar; ;finansal raporlama, faaliyet raporlaması, üçlü raporlama, kurumsal yönetim raporlaması, çevresel raporlama, sürdürülebilirlik raporlaması ve entegre raporlamadır. Çalışmanın ikinci bölümünde ise özellikle çalışmanın ana temasını oluşturan, bir kurumsal raporlama türü olan entegre raporlama detaylı olarak açıklanacaktır.

2. ENTEGRE RAPORLAMA

2.1. Entegre Düşünce Kavramı

İşletmelerin cari dönem içerisinde gerçekleştirdikleri faaliyetlere ait sonuçları finansal göstergeler yardımıyla ilgili rapor kullanıcıları ile paylaşılmaktadır. Ancak son yirmi yılda yaşanan ekonomik ve teknolojik gelişmeler ile yatırımcıların talep ettiği bilgilerde yaşanan değişim, işletmelerin finansal performansının yanında finansal olmayan performansın da sunulması gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Bu bağlamda işletmeler artan bilgi talebini karşılamak amacıyla zorunlu olarak hazırladıkları finansal raporların yanında gönüllü olarak da kurumsal yönetim raporları, kurumsal sosyal sorumluluk raporları, çevresel raporlar veya sürdürülebilirlik raporlarını da hazırlamaktadır. Ancak hazırlanan ve ilgili kullanıcılara sunulan bu raporlar ya sadece işletmenin finansal performansına yönelik bilgileri, ya da sadece işletme faaliyetlerinin çevreye ve topluma etkilerini içermektedir. Bu durum ilgili rapor kullanıcılarının işletmeyle ilgili alacakları kararlarda yardımcı olacak raporlama modellerinin birtakım eksiklikleri olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Yaşanan bu gelişmeler “entegre düşünce” kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Entegre düşünce, “işletmelere ait sermaye öğelerinin aktif bir şekilde eylemlere ve karar verme mekanizmalarına dahil edilmesi” olarak tanımlanmıştır (IIRC, 2013a, s. 2). İşletmelerde entegre düşünce kavramı, sermaye öğelerinin birbirleriyle olan ilişkilerini, ilgili rapor kullanıcılarının istek ve beklentilerinin işletme tarafından karşılanma derecesini, işletme dışında karşılaşılabilecek olan risk ve fırsatlara göre işletme stratejisinin belirlenmesini ve geçmiş ve gelecek döneme ait finansal ve finansal olmayan performans sonuçlarının analizini bir bütün olarak ele alır (Yüksel, 2017, s. 33). Bu bağlamda işletmelerde entegre düşüncenin uygulanması, işletmelerin faaliyetlerine ait finansal ve finansal olmayan bilgiler arasında etkin bir bağlantı kurulmasını sağlayacak, aktif bir şekilde uygulanacak kurumsal yönetim sisteminin oluşturulmasına katkı sunacak ve performans sonuçlarının değerlendirilmesini daha kolay ve anlaşılabilir kılacaktır.

Kısaca baktığımızda, entegre düşüncenin iki temel bileşenin olduğu görülmektedir. Birincisi, bir işletmenin değer yaratma becerisine etkisi olan faktörlerin (strateji, yönetim, geçmiş performans ve gelecek beklentileri) karşılıklı olarak birleştirilmesidir. İkincisi ise bir işletmenin departmanlarının

birbirleriyle iletişim kurulmasının ve birlikte hareket edilmesinin sağlanmasıdır (Dumay ve Dai, 2017, s. 577-579).

İşletmelerde entegre dūřünce ile finansal ve finansal olmayan bilgiler arasında bağlantıların değer kazanmasıyla entegre raporlamanın, kurumsal raporlamada daha aktif kullanılacağı öngörülmektedir. Bu sayede de işletmelerin birbirinden farklı, çok sayıda ve durağan raporları ayrı ayrı açıklamasının gerekli olmayacağı dūřünülmektedir (IIRC, 2013, s. 2).

2.2. Entegre Raporlama Kavramı

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde entegre raporlama; “Entegre dūřünce üzerine inřa edilen ve bir işletmenin zaman içinde yaratılan değer hakkında bir entegre raporun ve değer yaratma sürecinin unsurları hakkındaki diğer ilgili bilgilerin yayınlanmasıyla son bulan bir süreç” olarak tanımlanmıştır (IIRC, 2013a, s. 33).

Entegre raporlama, finansal, çevresel ve sürdürülebilirlik raporlamalarını birleştiren, işletmelerin ekonomik, çevresel ve sosyal faaliyetleri sonucu oluşan bilgilerin arasındaki bağlantıyı gösteren bir raporlama türüdür ve işletmelerde sadece kısa vadeli finansal hedefleri baz almaktan ziyade uzun vadeli ve geleceğe yönelik bir iş stratejisi geliştirmeyi baz alarak oluşturulmaktadır (Robertson ve Samy, 2015, s. 192).

Eccles ve Krzus (2010) yılında yayınlamış oldukları kitapta entegre rapor kavramı yerine “tek rapor” (One Report) ifadesini kullanmayı tercih etmişlerdir. “Tek Rapor, bir işletmenin yıllık raporlarında bulunan finansal ve işletme hakkındaki bilgilerle birlikte “kurumsal yönetim” veya “sürdürülebilirlik” raporlarında yer alan finansal olmayan (çevresel ve sosyal) bilgiyi bir araya getirerek tek bir rapor halinde sunmaktır” (Eccles ve Krzus, 2010, s.10).

Sonuç olarak bakıldığında entegre raporlama ile ilgili yapılan tanımlar birbirine benzer anlamlarda olsa da bu raporlama türü, ilgili rapor kullanıcıları tarafından anlaşıldıkça ve daha çok hazırlandıkça gelişimini tamamlayacaktır. Entegre raporlama bu anlamda “işletmelerin ekonomik, sosyal ve çevresel performanslarının sonuçlarını bir bütün olarak ele alan, işletmelerin gelecek hedefleri doğrultusunda kısa, orta ve uzun vadelerde elde edeceği değeri inceleyen, geleceğe odaklanan öz ve özet tek bir rapordur.” Ayrıca bu raporlama türü; işletmelere ait finansal ve finansal olmayan bilgileri

birleştirerek, bu bilgilerin işletmelerin performansına kattığı değeri analiz ederek, ortaya çıkan bilgileri ve sonuçları ilgili bilgi kullanıcılarına iletmektedir (Kızıltan, 2021, s. 55).

2.3. Entegre Raporlamanın Gelişim Süreci

Entegre raporlamanın Dünyada ve Türkiye'deki gelişim süreci ayrı başlıklar altında ele alınmıştır.

a. Dünya'da Entegre Raporlamanın Gelişimi

Entegre raporlamanın bilinirliği 1960'ların başlarına kadar uzanmakta ve bu raporlamanın temelini sürekli bir değişim içerisinde olan kurumsal raporlama oluşturmaktadır. Toplumsal konuların da işletmelerin faaliyetleri ve performansı üzerindeki etkisini ve ilgili bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını fark ederek gelişen kurumsal raporlama, çevresel, sosyal ve yönetim alanında oluşan bilgilerin de raporlamaya dahil edilmesi noktasında teşvik edici bir süreç izlemiştir. (Gibassier vd. 2016, s. 8-10).

Güney Afrika'da 1994 yılında ilk defa “King I” olarak bilinen kurumsal Yönetim İlkeleri Kanunu'nun yayımı ile entegre raporlamanın da serüveni başlamıştır. King I raporu paydaşların ihtiyaç duyduğu ve işletmelerin geleceğe yönelik bilgilerin sunulmasını öngörmektedir. 2002 yılında yayınlanan “King II” raporu ile birlikte de “Entegre Sürdürülebilirlik Raporlaması” fikri ortaya çıkmıştır (Oral, 2018, s. 16).

2005 yılında ise Vancity tarafından desteklenen Solstice Sustainability Work Inc. tarafından “Integrated Reporting: Issues and Implications for Reporters” başlıklı 16 sayfalık bir çalışma yayınlanmıştır Bu çalışma da, entegre raporlama ile ilgili merak edilen konular açıklanmış ayrıca işletmelerin entegre rapor hazırlama süreçlerine yardımcı olmak amacı ile yeni iyileştirmeler ilgili kullanıcılara sunulmuştur (Eccles ve Saltzman, 2011, s. 59).

2007 yılında İngiltere'de entegre raporlama konusunda yapılan en önemli çalışmalardan bir tanesi olan Connected Reporting Framework (CRF- Bağlı Raporlama Çerçevesi) adlı çalışmanın yayınlanmasıdır. Bu çerçeve işletmelerin performanslarının, tüm alanlarda işletme stratejisini ve yönetim şeklini nasıl yansıtmaları gerektiğini bildirmektedir (Yüksel, 2017, s. 38).

2008 yılında ise Küresel raporlama girişimi (GRI) tarafından “Sürdürülebilirlik ve Şeffaflık Konferansı” düzenlenmiştir. Bu konferansta

raporlama ile ilgili iki hedef önerisi belirlenmiştir. İlk olarak OECD ülkelerinde ve gelişmekte olan ülkelerde faaliyetlerine devam eden büyük ve orta ölçekli işletmeler adına, 2015 yılına kadar çevresel, sosyal, yönetim raporlamasının zorunlu hale getirilmesi ve işletmeler bu raporu hazırlamıyorlarsa sebebini açıklamaları istenmiştir. İkinci olarak da finansal raporlama ile birlikte çevresel, sosyal ve yönetim raporlamasının bir araya getirilerek etkin bir şekilde Entegre edilmesini sağlayacak ve uluslararası alanda herkes tarafından kabul görececek bir standardın 2020 yılına kadar hazırlanması talep edilmiştir (Gökmen 2013, s. 2).

2009 yılının Eylül ayında gerçekleştirilen bir forumda, Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu (IFAC) ile Küresel Raporlama Girişimi (GRI)'nin entegre raporlama konusunda ortak bir çalışma yapması kararlaştırılmıştır. 2010 yılında ise Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi kurulmuş ve 21. Yüzyıl da işletmelerin ve finansal bilgi kullanıcılarının ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde finansal ve finansal olmayan bilgileri bir araya getirerek kurumsal yönetim ve sürdürülebilirlik raporlarının karşılıklı bağımlılıklarını ortaya koyacak şekilde entegre raporlamayı tasarlamıştır (Dumay vd., 2016, s. 166-168; Haji ve Anifowose, 2017, s. 374-376).

2011 yılında Güney Afrika'da Entegre Raporlama Komitesi tarafından hazırlanıp yayına sunulan “Entegre Raporlama ve Entegre Rapor-Tartışma Dokümanı” dünyada entegre raporlama ile ilgili ilk kanunlaştırma girişimi olarak bilinmektedir. Ayrıca yine bu yıl içerisinde Güney Afrika'da Johannesburg Menkul Kıymetler Borsasını, “King III” raporları çerçevesinde uyum, açıklama ve gerekliliklerine uygun olarak entegre raporlama konusunda görevlendiren ilk ülke olmuştur (Adams ve Simnett, 2011, s. 295).

Bu çalışmalar neticesinde 2013 yılında “Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi” IIRC, uluslararası entegre raporlama çerçevesini yayınlamıştır (Cheng ve vd., 2014, 95-99; Jhunjhunwala, 2014, s. 75-77). IIRC tarafından yayımlanan bu çerçeve ile birlikte, işletmeler ayrı ayrı raporlama yapmak yerine finansal rapor ile sürdürülebilirlik raporunu birleştirilerek tek bir entegre rapor olarak sunacaktır.

Kısaca özetlemek gerekirse, kurumsal raporlama, değişen ekonomik koşullar içerisinde bilgi kullanıcılarının ihtiyaç ve beklentilerini karşılamada ve karar alma sürecinde yetersiz kalmış ve yukarıda bahsedilen sebeplerden dolayı, hali hazırda var olan ve kullanılan kurumsal raporlamanın eksik kalan

taraflarını tamamlamak amacı ile entegre raporlama kavramı ortaya çıkmıştır. Aslında entegre raporlama kurumsal raporlamanın geçmiş olduğu bir evrim olarak görülmektedir. Bu nedenlerle entegre raporlama finansal raporlama, çevresel raporlama ve sürdürülebilirlik raporlaması temelleri üzerinde tutarlı bir şekilde inşa edilmiştir.

b. Türkiye’de Entegre Raporlamanın Gelişimi

2010 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC)’nin kurulması ile birlikte entegre düşünce ve entegre raporlama, ülkemizde de yakından takip edilmeye başlanmıştır.

2011 yılında ülkemizde, Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği (TKYD), Sürdürülebilir Kalkınma Derneği (SKD) ve İş Dünyası’nın katılımlarıyla entegre çalışma grubu kurulmuş ve entegre raporlama alanında ilk çalışmalar başlamıştır. Bu grup öncelikle, Türkiye’de entegre raporlama ile ilgili farkındalık oluşturmak amacıyla çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Ayrıca bu süreçte TKYD, IIRC’nin ülkemizdeki iletişim noktası olarak çalışmalarına devam etmiştir.

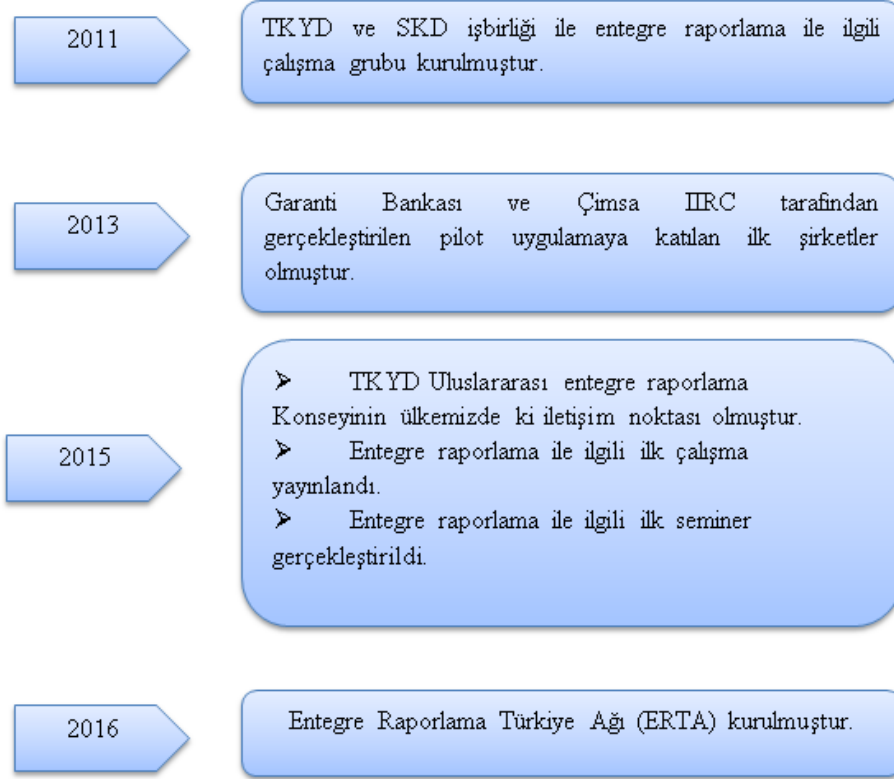
2013 yılında yapılan ve Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu (YOİKK)’a sunulan bir proje ile entegre raporlama alanında ülkemizdeki ilk önemli çalışma gerçekleştirilmiştir. YOİKK 2014-2015 dönemi eylem planında yer alan ülkemizdeki kuruluşlara, entegre raporlama konusunda rehberlik edecek ve bu alanda yol gösterici nitelikte olacağı düşüncesiyle “Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama” adlı kitabın basılmasını gerçekleştirmiştir. Söz konusu kitapta entegre raporlamanın ne olduğu, raporlama alanına getirdiği yenilikler gibi konular olmakla birlikte Dünya’da entegre raporlama ile yaşanan gelişmelere ve tartışmalara da yer verilmiştir. Ayrıca entegre raporlamanın işletmeler açısından önemine değinilerek, “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi” ve bu çerçevenin uygulama örnekleri de kitapta yer almıştır (Susmaz, 2021, s. 17).

2013 yılında IIRC tarafından entegre raporlama ile ilgili bir pilot uygulama gerçekleştirilmiş ve uygulamaya ülkemizden katılan ilk firmalar Garanti Bankası ve Çimsa olmuştur. Yaşanan bu gelişmelerden sonra işletmelerin entegre raporlama hazırlık süreçlerine destek olmak amacıyla Entegre Raporlama Türkiye Ağı (ERTA) uygulamaya geçirilmiştir.

ERTA'nın kuruluş amacı, "Ulusal ve uluslararası alanda kamu ve özel sektörde, sivil toplum kuruluşları ve alanda çalışma yapan akademisyenlerle iş birliği yaparak entegre düşünce ve entegre raporlamanın tüm kurum ve kuruluşlarda yaygınlaşmasına katkı sağlamak" olarak ifade edilmiştir (Eldemir, 2019, s. 81).

2015 yılında, Türkiye'nin G20'ye başkanlık yaptığı dönemde ARGE Danışmanlık ve Argüden Yönetişim Akademisi'nin işbirliği ile entegre raporlamanın G20 liderlerine sunulan öneriler arasına alınması sağlanmıştır.

2015 yılına gelindiğinde ülkemizdeki ilk entegre raporlama kâr amacı gütmeyen Argüden Yönetişim Akademisi tarafından hazırlanmış ve yayımlanmıştır (Köse ve Çetinel, 2017, s. 170). Bu gelişmenin ardından ülkemizdeki halka açık işletmelerden olan Aslan Çimento, Adana Çimento ve Çimsa firmaları ile finans sektöründe yer alan Türkiye Sınai ve Kalkınma Bankası da entegre raporlama yayınlamıştır (Elmacı ve Sevim, 2017, s. 25). Entegre raporlamanın gelişim süreci Şekil 2'de detaylı olarak gösterilmiştir.

Şekil 2: Entegre Raporlamanın Türkiye’de Gelişim Süreci (ERTA, 2017, s. 17-18)

2.4. Entegre Raporlamanın Ortaya Çıkış Sebepleri

Entegre raporlamanın ortaya çıkış sebeplerini 6 madde de özetlemek mümkündür. Bunlar (Kaya, 2015, s. 116):

- İşletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarının, işletmeyi değerlendirirken sadece finansal açıdan veya sadece çevresel ve yönetsel olarak tek bir ölçütle değerlendirmek istememesi,
- İşletmelerin hâlihazırda bilgi kullanıcılarına sunmuş oldukları raporların kendi içlerinde bazı tutarsızlıklar bulunması,
- Mevcut raporların çok uzun bir şekilde hazırlanmasına rağmen içindeki eksik bilgilerin eksik ve yetersiz olması söz konusu raporların anlaşılabilirliğinin azalmasına neden olması,

- İşletmelerin finansal performanslarının genelde geçmişe yönelik bilgiler sunması ve sunulan bu bilgilerin geleceğe yönelik bir katkı sağlamaması,
- Sürdürülebilirlik raporlarının da daha çok geleceğe yönelik olması ve ihtiyaç duyulan finansal bilgiyi sunmaması,
- Bir işletme hakkında veriye ihtiyaç duyan bilgi kullanıcılarının, söz konusu işletmeye ait finansal ve finansal olmayan bilgileri tek bir raporda görmek istemeleri

2.5. Entegre Raporlamanın Amacı

Teknoloji ve ekonomide yaşanan gelişmeler, işletme içi ve dışı bilgi kullanıcılarının ihtiyaç duydukları finansal ve finansal olmayan bilgilere daha çabuk, daha şeffaf ve daha anlaşılabilir şekilde ulaşmak istemelerine sebep olmaktadır. Bu durum karşısında da işletmeler mevcut raporlamalarının yetersiz kalması nedeniyle ürettikleri bilgilerin daha düzenli bir şekilde sunulması amacıyla yeni bir raporlama türüne geçmek istemişlerdir. Ancak günümüzde faaliyetlerine devam eden birçok işletme, bilgi kullanıcılarının talepleri doğrultusunda birbirinden farklı birçok raporlama yapmakta ve sunmaktadır. Bu raporlamalar çok parçalı, çok hacimli ve karmaşık olmasının yanı sıra sunulan bilgilerin nasıl kullanıldığını da göz ardı etmektedir. Entegre raporlama, bu hacimli ve karmaşık olan bilgiler yığını ortadan kaldırırken, aynı zamanda da raporlama bilgi kullanıcılarının tam olarak istedikleri, ihtiyaç duydukları eksiksiz bilgileri tek bir raporda sunarak bahsedilen temel sıkıntıları ortadan kaldırmaktadır (Ioana ve Adriana 2014, s. 122-123; Magarey, 2012, s. 199-200).

İşletmelerin entegre raporlamaya duyduğu ihtiyacın temel nedeni, hazırladıkları raporlarda yer alan bilgi ile yatırımcıların işletme hakkında karar vermek için ihtiyaç duydukları bilgi arasındaki farktan kaynaklanmaktadır. Bu nedenle işletmeler entegre raporlarla değer oluşturma süreçlerini piyasalara daha iyi anlatabileceklerinden, oluşacak bu farkı da ortadan kaldırma potansiyeline sahiptirler (KPMG, 2011, s. 10).

Bir entegre raporun hazırlanmasındaki temel amaç, işletmelere finansal sermaye sağlayan taraflara işletmenin belirli bir süreç içerisinde nasıl değer yaratacağını açıklamaktır (Kaya, vd., 2016, s. 88; Gençoğlu ve Aytaç, 2016, s. 55).

Bu bağlamda entegre raporlamanın temel amaçları; (IIRC, 2013a, s. 2; Strong, 2014, s. 139; Druckman, 2014, s. 8):

- İşletmenin sermayesinin daha etkin bir şekilde dağıtılması amacıyla paydaşlara sunulan bilgilerin kalitesini arttırmak,
- Farklı raporlama türlerini kullanan ve bir işletmenin belirli bir süreç içerisinde değer yaratma yeteneğini maddi yönden etkileyen tüm bileşenleri içeren kurumsal raporlamaya, daha bütünlük ve etkili bir yaklaşım geliştirmek,
- İşletmelerde ortaya çıkan finansal, üretilmiş, fikri, insan kaynakları, sosyal, ilişkisel ve doğal sermaye için her kesim adına hesap verebilirliğini sağlamak
- Entegre düşüncenin kısa, orta ve uzun vadede odaklandığı değer yaratma noktasında karar verme ve harekete geçme unsurlarını desteklemek.

2.6. Entegre Raporlama Kullanıcıları

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yayınlanan bilgilere göre entegre raporlamanın temel amacı işletmenin değer yaratma sürecini finansal sermaye sağlayan taraflara açıklamak olarak belirtilmiştir. Bu amaç doğrultusundan hareketle entegre raporlama başta finansal sermaye sağlayan taraflar olmak üzere tüm paydaşların amacına hizmet etmesi gerekmektedir (Yüksel, 2017, s. 45).

Entegre raporlama bilgi ihtiyacını karşılamak amacıyla öncelikle yatırımcılar, hissedarlar veya müşteriler olmak üzere finansal sermaye sağlayıcıları için hazırlanmaktadır (Adams, 2013, s. 25). Ancak Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi Entegre raporlarda çok daha geniş bir paydaş grubu ile ilgilenildiğini ifade etmektedir.

Bu doğrultuda bir entegre rapora ihtiyaç duyan bilgi kullanıcıları;

- Çalışanlar,
- Müşteriler,
- Tedarikçiler,
- İş ortakları,
- Yerel toplumlar,
- Yasa koyucular,

- Düzenleyici kurumlar ve politika yapıcılar

Yukarıda açıklanan bilgili kullanıcıları dahil olmak üzere bir işletmenin belirli bir süreç içerisinde değer yaratma kabiliyetine etki edecek işletme içi ve dışı tüm paydaşlar tarafından da entegre raporlama kullanılmaktadır.

2.7. Entegre Raporlamanın Önemi

Küreselleşen dünya ve artan finansal krizler ile birlikte dünya genelinde kabul görmeye başlayan yönetim uygulamaları işletmeler ile bilgi kullanıcıları arasında gelişen iletişimin şeffaf ve güvenilir bir şekilde olmasını sağlamaktadır. İşletmeler ancak bu tarz davranışlarla işletme içi ve dışı paydaşlara hatta toplumun tüm kesimlerine kendileri hakkında açık, net, doğru ve güvenilir bilgi sağlamaktadırlar. Bu sayede işletmeler sermayelerine değer katılabilir hatta değerleri artabilmektedirler (Topçu ve Korkmaz, 2015, s. 17). Bu nedenlerle bilgi kullanıcıları işletmelerin finansal raporlarının yanında sosyal, çevresel ve ekonomik olmak üzere üç bölümü bulunan finansal olmayan raporlarında durumunu merak etmekte ve bunun hakkında bilgi sahibi olmak istemektedirler.

Entegre raporlamanın önemi şu şekilde sıralanabilir (James, 2013, s. 18);

- İşletme faaliyetlerinin ekonomik, doğal ve sosyal çevre (finansal olmayan bilgiler) üzerindeki ortak etkilerinin göz önünde bulundurulmasını sağlamak,
- İşletmelerin orta ve uzun vadeli değer oluşturmaya yardımcı olmak,
- İşletmelere finansal planlama ve bütçeleme süreçlerinde nitelikli bilgiler sağlamak,
- İşletme performansını bütüncül bir şekilde yansıtmak ve tüm bilgiler arası bağlantı kurulmasını sağlamak,
- İşletmeye ve tüm paydaşlara şeffaf bir bilgilendirme süreci sağlamak,

2.8. Entegre Raporlamanın Oluşumuna Etki Eden Çerçevesel

Entegre raporlamanın hem literatürde hem de uygulamada yeni bir kavram olması sebebiyle, bazı kurumlar entegre raporlamanın

hazırlanmasında işletmelere yardımcı olmak amacıyla “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin” temelini oluşturan bazı çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalar entegre raporlamanın hali hazırda kullanılan son halini almasında önemli katkılar sağlamışlardır. Bu çalışmalar;

- Bağlı Raporlama Çerçevesi (Connected Reporting Framework),
- King III Raporları,
- King IV Raporları,
- Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi

2.8.1. Bağlı Raporlama Çerçevesi

“Bağlı Raporlama Çerçevesi”, bir işletmenin performansını, stratejisini ve yönetim şeklini bir araya getirerek birbirleriyle bağılıklarının nasıl sunulacağını açıklamaya çalışır. Bu bağlamda işletmenin performansını dengeli bir şekilde sunmak için işletmenin finansal bilgilerinin yanı sıra sürdürülebilirlik bilgilerini de ele alan bir raporlama çerçevesi” olarak tanımlanmaktadır (The Prince’s Accounting for Sustainability Project, 2011, s. 2).

Bu çerçevenin temel amacı işletmelerde önem arz eden sürdürülebilirlik konuları ile işletme stratejisinin birbirine nasıl bağlandığını göstererek, finansal ve finansal olmayan bilgileri tek bir raporda birleştirip işletmenin genel performansına dair bütünlük ve anlaşılır bir görüntü sağlamaktır.

“The Prince’s Accounting for Sustainability Project” A4S resmi sayfasında, bağlı raporlama çerçevesinin entegre raporlamanın oluşmasında öncü olduğu ayrıca İngiltere’de faaliyetlerine devam eden işletmelerin entegre raporlamaya geçiş sürecinde bağlı raporlama çerçevesi kapsamında entegre raporlamayı kullanmayı tavsiye etmişlerdir (Yüksel, 2017, s. 62-63).

2.8.2. King III Raporları

Güney Afrika’da 2009 yılında King III raporları yayınlanmıştır. Bu raporun temelinde liderlik, sürdürülebilirlik ve kurumsal vatandaşlık başlıkları yer almaktadır (IoDSA, 2009, s. 9). Yayınlanan King III raporunda entegre raporlama tavsiye edilmiş bunun sebebinin de işletme içi ve dışı paydaşların işletme performansı hakkında daha doğru bir karar vermelerini sağlamak olduğu ifade edilmiştir. Bu raporda entegre raporlamaya ve entegre

raporlamada olması gereken hususlara ilişkin bilgiler yer almıştır hatta raporun 9. Bölümünde entegre raporlamaya özel bir yer verilmiştir.

King III raporlarında, entegre raporlamanın şeklinden ziyade, raporun temelinde verilen bilgi daha önemlidir. Çünkü vurgu özün önceliğinedir. Bu anlayışta tek bir entegre rapor olabileceği gibi, işletmelerin hazırladığı yıllık finansal tabloların sürdürülebilirlik, yönetim ve çevre gibi raporlardan oluşan bütünlük bilgileri içeren raporlar paketi şeklinde de olabilir (Institute of Directors South Africa, 2012, s. 5).

2.8.3. King IV Raporları

King IV raporları yapılan detaylı çalışmalar sonucunda 2016 yılında Güney Afrika'da yayınlanmıştır. Bu raporlar, yapı ve süreçler yanında etik ve etkinlik kavramlarının, tüm paydaşlar için şeffaf raporlamanın önemli olduğu yönetim yapısını desteklemeyi amaçlamaktadır (Yüksel, 2017, s. 70).

King IV raporları bir önce yayınlanan raporların felsefi temellerinden çok da farklı değildir. Etik ve etkin liderlik, kurumsal vatandaşlık, sürdürülebilir kalkınma, paydaşlar ve entegre raporlar gibi King III raporları tarafından ele alınan temel kavramlar korunmuştur, ancak kurumsal yatırımcılar ile ilgili ilkeler King IV Raporunda 75'ten 17 temel ilkeye indirilmiştir (PWC, 2016, s. 2).

King IV raporları temelde entegre raporlamanın yerini belirlemek için gerekli olan yasal zorunlulukları uygulayarak ilgili kullanıcıların bu raporlamadan fayda sağlaması amacını hedeflemişlerdir. Ayrıca King IV raporlarının bazı bölümlerinde entegre raporlama ile ilgili önemli bilgiler paylaşılmıştır (IoDSA, 2016, s. 28).

2.8.4. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi

İşletmelerin kullandıkları raporlama sistemleri, son yıllarda dünyada yaşanan ekonomik, sosyal ve çevresel zorluklarla ilgili ihtiyaç duyulan bilgileri ilgili kullanıcılara istenilen zamanda sunamamaktadır. Bu durum finansal muhasebe ve raporlama ile ilgili dünyada sorumluluk sahibi olan kurumları bir araya getirmek ve özellikle finansal olmayan bilgilerin raporlaması hususunda tüm işletmelerin uyacağı genel raporlama standartları oluşturmak amacıyla, uygun bir raporlama çerçevesinin geliştirilebileceği rehberlerin hazırlanmasını zorunlu kılmıştır (Eccles ve Krzus, 2010, s. 10). Bu

bağlamda IIRC tarafından yatırımcılar, muhasebe uzmanları, düzenleyiciler, akademisyenler, standart belirleyiciler ve sivil toplum kuruluşlarının da içinde yer aldığı bir komisyon, yoğun çalışmaların ardından 5 Aralık 2013 tarihinde “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesini” yayımlanmıştır.

2013 yılında IIRC tarafından tamamlanıp sunulan ve tüm dünyada kabul edilmiş Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, kurumsal raporlama adına yenilikçi bir hareket olmuştur (Cozmaighian, 2015, s. 129).

Entegre raporlama yayınlamak isteyen işletmeler için önemli bir rehber özelliği taşıyan “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin” temel amacı, raporlama sürecindeki işletmelere olabildiğince yardımcı olmaktır. Bu amaçla hazırlanan çerçeve, işletmeler için esnek ve katı kuralları olmayan bir yaklaşımı benimsemiştir (Busco, vd., 2013, s. 35).

“Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi”, işletmeler için entegre bir raporlama anlayışının genel içeriği hakkında yol gösterici ilkeleri oluşturmak ve bu anlayışın dayandığı temel kavramları açıklamak üzere hazırlanmıştır. Bu çerçeve, iki temel bölümden oluşmaktadır. Bunlar giriş bölümü ve entegre rapor bölümüdür. Giriş bölümünde çerçevenin kullanımı ve temel kavramlar yer almakta, entegre rapor bölümünde ise, bir entegre raporun hazırlanma sürecinde nelere uyulması gerektiğini gösteren kılavuz ilkeler ve raporda bulunması gereken konuları açıklayan içerik öğeleri yer almaktadır.

2.8.4.1. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde Belirtilen Temel Kavramlar

Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan temel kavramlar bölümü, bir entegre raporlamada olması gereken söz konusu bilgilerin temelini oluşturan ve bu bilgileri anlamlı hale getiren kavramlardır. Bunlar;

- Değer yaratma
- Sermaye öğeleri
- Değer yaratma süreci olarak 3 temel başlıktan oluşmaktadır.

a. Değer Yaratma

İşletmeler yapmış oldukları faaliyetler sonucunda hem kendileri hem de paydaşları için değer yaratabildiği gibi işletme dışında yer alan ilgili kullanıcılar içinde değer yaratabilmektedir. İşletmeler faaliyetlerinde genellikle ortakları için sürdürülebilir karlılık sağlama amacı ile hareket ederler. Ancak bu karlılığın yanında, yeni istihdam alanları oluşturmak,

toplumun ihtiyaçlarını karşılamak, yeni ürün ve hizmet üretmek gibi sosyal değerleri de göz önünde bulundururlar. Bu nedenle ortaklar ve ilgili yatırımcılar öncelikle işletmelerin kendileri için oluşturulan değerle ilgilenseler de işletme tarafından diğer alanlarda oluşturulan sosyal değerler de işletmenin değer yaratma sürecinde oldukça önemlidir (Aras ve Sarıoğlu, 2015: 51).

Temel kavramlarda yer alan değer yaratma, “bir işletmenin faaliyetleri ve bu faaliyetler sonucu oluşan çıktılarının sermaye öğelerini artırması, azaltması ya da dönüştürmesiyle sonuçlanan süreç” olarak tanımlanmaktadır (IIRC, 2013a: 7). Tanımdan da anlaşılacağı üzere değer yaratma süreci, işletmenin sermaye unsurlarında olumlu veya olumsuz bir değişime neden olmaktadır. Entegre raporlama çerçevesinde de sermaye unsurları arasında meydana gelen artış veya azalışlar değer yaratma olarak ifade edilmektedir. Entegre raporlama hazırlanırken işletmenin yarattığı değerlerin ve değer yaratma sürecini etkileyen durumların ilgili kullanıcılara sunulması gerekmektedir. Değer yaratma süreci işletmenin benimsediği iş modeli aracılığıyla gerçekleşmektedir. İşletmeye ait sermaye ögeleri ve girdilerin yapılan faaliyetler neticesinde çıktılara dönüştürülmesiyle istenilen değer yaratılmaktadır.

b. Sermaye geleri

Sermaye geleri, işletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan değer stoklarının artış, azalış veya dönüşüm göstermesi olarak ifade edilmektedir. İşletmeler değer yaratma sürecinde birbirleriyle bağlantılı ve iletişim halinde olan çeşitli sermaye ögelerini kullanmaktadırlar. Bu nedenle bir işletmenin faaliyetlerinde girdi olarak kullanılan tüm kaynaklar sınıflandırılarak, birer sermaye öğesi olarak tanımlanmaktadır (Gökten, 2016, s. 747).

İşletmelerin sermaye ögelerini, hazırlamış oldukları entegre raporlarında ya açıklamaları yapılandırmak ya da söz konusu açıklamaları ifade etmek için uyarlayabilirler. Bu nedenle sermaye ögeleri tüm işletmeler için eşit ya da geçerli değildir. Bir işletmenin herhangi bir sermaye öğesi ile etkileşimi çok küçük veya dolaylı olabilir böyle bir durumda bu öğenin entegre raporlamaya dahil edilmesine gerek kalmayabilir. Ancak yapılan bazı çalışmalarda sermaye ögelerinin tamamının erveye dahil edilmesinin

gerekliliği vurgulanmış ve şu nedenlere bağlanmıştır (Ernst & Young, 2013, s. 4 Ernst & Young, 2014, s. 15);

- İşletmelerin faaliyetlerinde kullandıkları ve etkilendikleri tüm sermaye öğelerini, dikkate aldıklarını göstermek adına bir ölçüt olması, (Örnek vermek gerekirse işletmelerin entegre raporlama çerçevesine göre hazırladıkları iş modellerinin açıklanması süreci)
- Sermaye öğelerinin, entegre raporlamada önemli bir yere sahip olan değer yaratma kavramının temel unsurlarında biri olması, (Entegre Raporlama Çerçevesinde de açıkça ifade edildiği gibi işletmelerde ortaya çıkan değer kavramı, sermayede meydana gelecek artış ve azalışlara odaklanmaktadır).

IIRC yayınladığı “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde” sermaye öğelerini altı grupta ele almıştır. Bunlar;

- Finansal sermaye,
- Üretilmiş (sabit) sermaye,
- Fikri (entelektüel) sermaye,
- İnsan (beşeri) sermaye,
- Sosyal ve ilişkisel sermaye,
- Doğal sermaye

Finansal Sermaye, Finansal sermaye, bir işletmenin faaliyetlerini yürüten ve işletmeye finansal işlemlerle sağlanan fonlar da dâhil olmak üzere, malların ve hizmetlerin üretiminde kullanılabilecek fonları kapsamaktadır (Roth, 2014, s. 64). Başka bir ifadeyle finansal sermaye, işletmenin dahil olduğu operasyonlardan ve finansman faaliyetlerinden kaynaklanan nakit akımları olarak da tanımlanmaktadır (Fried, vd., 2014, s. 28).

İşletme performansının en genel ölçütü olan finansal sermaye, diğer sermaye öğeleri ile fazlaca bir etkileşime sahiptir. Bu nedenle işletmeler, özellikle hazırlanmış oldukları entegre raporlamada finansal sermaye ile diğer sermaye öğeleri arasındaki ilişkiyi olduğu gibi göstermelidirler. Ayrıca raporlamada finansal sermayenin dönüşüm süreci ile diğer sermaye öğelerinin kısa, orta ve uzun vadede işletmeye sağlayacağı finansal getiriye de yer verilmesi gerekmektedir (Ernst ve Young, 2014, s. 15). İşletmelerde finansal sermayeye örnek olarak yapmış oldukları borçlanmalar, kurulurken ortaklardan alınan öz sermaye veya alınan hibeler verilebilir.

Üretilmiş (Sabit) Sermaye, Bir işletmenin varlıklarında yer alan bina, ekipman ve altyapı gibi öğeleriyle birlikte malların ve hizmetlerin üretiminde kullanılmak üzere üretilmiş tüm fiziksel nesnelere kapsamaktadır (Adams ve Simnett, 2011, s. 296). Farklı bir ifadeyle üretilmiş sermaye, bir işletmenin uyguladığı iş modelinde tanımlanan faaliyetleri gerçekleştirebilmek için kullanılan fabrika ve makine gibi unsurlar iç çevreye ait üretilmiş sermayeye ait iken, işletmenin söz konusu bu faaliyetleri gerçekleştirmek için yarar sağladığı yollar, köprüler ve tesisler ise dış çevreye ait üretilmiş sermaye unsurları olarak bilinmektedir (Gökten, 2016, s. 748).

Üretilmiş sermaye, işletmenin sürdürülebilir bir büyümeyi gerçekleştirebilmesi adına iki temel noktada önemli hale gelmektedir. İlk olarak, bir işletmenin pazar veya toplumsal ihtiyaçlara karşı olan duyarlılığını artırır. Daha basit bir ifadeyle işletmenin ürün ve hizmetlerini piyasaya sunma noktasında daha hızlı olmasını sağlamaktadır. İkinci olarak, üretilmiş sermaye insan yaratıcılığına daha fazla odaklanmakta, böylelikle hem verimliliği hem de sürdürülebilir kalkınmayı artırabilmektedir (Yüksel, 2017, s. 103). İşletmelerde üretilmiş sermayeye örnek olarak mal ve hizmet üretimi sırasında kullandıkları binalar, ekipmanlar, altyapı (karayolları, limanlar, köprüler, atık ve su arıtma tesisleri gibi) verilebilir.

Fikri (Entellektüel) Sermaye, Bir işletmenin mevcut değerlerine katkıda bulunan fikri mülkiyet, sistemler, prosedürler, patent, lisanslar ve itibar da dâhil olmak üzere kurumsal bilgi temeline dayanan maddi olmayan varlıkları içermektedir (IIRC, 2013b, s. 12).

Entellektüel sermaye olarak da bilinen bu sermaye unsuru, işletmeye rekabet avantajı sağlama noktasında destek olan işletme çalışanlarının bilgi ve tecrübelerinin toplamı olarak da ifade edilmektedir (Şamiloğlu, 2002, s. 67). Ayrıca entellektüel sermayenin çok yönlü etkisi, rekabette en öne geçebilmeyi amaç edinmektedir (Kurşunmaden, 2009, s. 41).

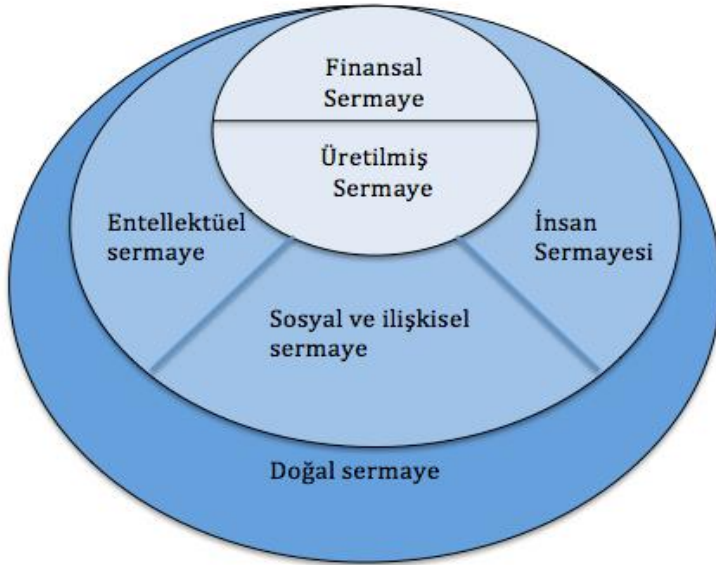
İnsan (Beşeri) Sermaye, Beşeri sermaye, işletmelerde üretim faktörlerinin verimliliğinin artmasına yardımcı olan, bilgi, beceri ve tecrübe gibi değerlerin tümü olarak ifade edilmektedir. (Eccles ve Serafeim, 2011, s. 73-74). İnsan sermayesini, bir işletmenin sahip olduğu insan kaynaklarının yetenekleri, donanımları ve motivasyonları şeklinde de tanımlamak mümkündür (Küçükgergerli, 2017, s. 41).

Bir işletmenin kurumsal yönetim çerçevesine ve etik değerlerine uyum sağlaması, stratejisini anlama, geliştirme ve uygulama kabiliyetlerine yönelmesi, çalışanlarına ürün ve hizmetleri geliştirme motivasyonları sağlaması ve liderlik etmesi, çalışanlarının sadakatini artırıcı iş birlikleri yapması beşeri sermayeye örnek olarak verilebilir.

Sosyal ve İlişkisel Sermaye, Sosyal ve ilişkisel sermaye toplum ve paydaş grupları tarafından kabul gören normlar ve değerleri kapsayan, işletme ve paydaşları arasındaki ilişkilerden oluşan sermaye unsuru olarak tanımlamak mümkündür (IIRC, 2013a, s. 12).

İşletmelerde üst yönetimde görev alan birçok yönetici, bir işletmenin uzun vadede başarılı olabilmesinde sosyal ve ilişkisel sermayesinin en önemli sermaye olduğunu ifade etmektedir. Bu sermaye temelde işletme ile paydaşlar arasındaki ilişkileri içermektedir. İşletmenin uzun vadeli bankacılık ve yatırımcı ilişkileri veya tedarikçilerle müşteriler arasındaki ilişkiler sosyal ve ilişkisel sermayeye örnek olarak verilebilir (Fried, vd., 2014, s. 28).

Doğal Sermaye, Bir işletmenin geçmişte sahip olduğu veya gelecekte sahip olacağı refahı destekleyen, bu doğrultuda ürün veya hizmetler sunulmasını sağlayan yenilenebilir ve yenilenemez doğal kaynaklar ve süreçler olarak tanımlamak mümkündür. Hava, su, toprak, madenler ve ormanların, biyolojik çeşitlilik ve ekosistem sağlığı bu sermaye örnek olarak verilebilir (Zozik, 2020, s. 55).

Şekil 3: Sermaye Ögelerinin Birbirleriyle Olan İlişkisi (IR Background Paper, Capitals, 2013, s. 3).

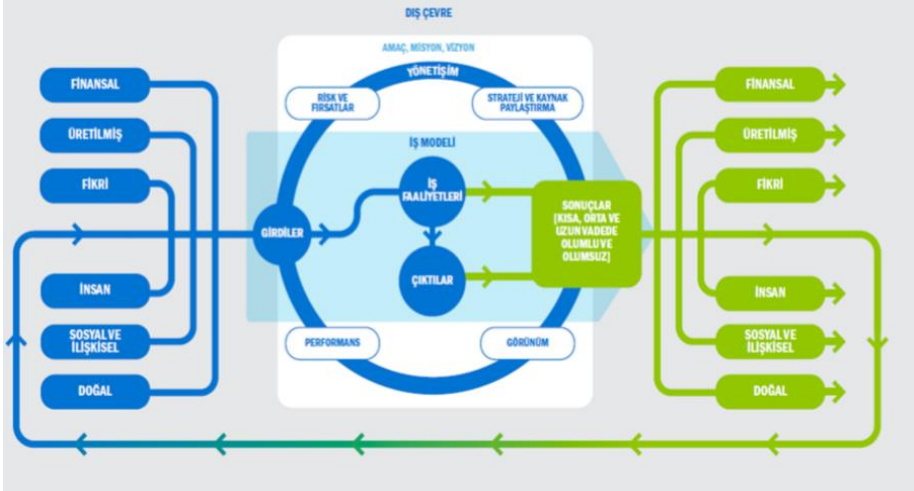
Şekil 3’de sermaye ögeleri gösterilmektedir. İşletmelerde finansal ve üretilmiş sermayeler, raporlamada en yaygın kullanılan sermaye ögeleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca entegre raporlamada entelektüel, sosyal ve ilişkisel ile insan sermayeleri birbirleriyle bağlantılıdır ve hepsi insan sermayesine göre oluşmaktadır. Doğal sermaye ise diğer sermaye ögelerinin hepsini kapsamaktadır.

c. Değer Yaratma Süreci

Entegre raporlama, “bir işletmenin değer yaratmak için kullandığı sermaye ögelerinin (finansal, üretilmiş, fikri, insan, sosyal ve ilişkisel ve doğal) tüm kullanımlarına ve sonuçlarına yer vermelidir.” Değer yaratımının sermaye ögeleri ve önemle dikkate alınması gereken bu sermayeler arasındaki değişimler açısından önemi, entegre raporlama çerçevesinin değer yaratma modelinin temelini oluşturmaktadır (Eccles vd., 2014, s. 49). Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan ilkelerde değer yaratma süreci temel olarak ele alınmıştır. Bir işletmenin, dış çevresi, misyon ve vizyonu, kurumsal yönetim anlayışı, uyguladığı iş modeli, kullandığı sermaye ögeleri (girdiler), faaliyetleri, çıktıları ve sonuçları ile birlikte işletmenin karşılaştığı riskler ve fırsatlar, işletmenin strateji ve kaynak aktarımı, performansı ve

genel görünümü değer yaratma sürecinin bileşenleri olarak ifade edilmiştir. Şekil 4’de Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan değer yaratma süreci ile bilgiler bir sistematik içerisinde verilmiştir.

İşletmelerde ortaya çıkan değer yaratma sürecinde öncelikle işletmenin dış çevresinin analizinin gerçekleştirilmesi, misyon ve vizyonunun belirlenmesi gerekmektedir. Bu durum ile değer yaratma sürecinin etkin bir şekilde gerçekleştirilmesi sağlanacak ve kurumsal yönetim yapısı oluşturulacaktır. Yapılan dış çevre analizi ile işletmenin karşısına çıkacak risk ve fırsatlar tespit edilerek, strateji ve iş modeli oluşturulmalıdır. Oluşturulan bu strateji doğrultusunda, işletme faaliyetleri arasında kaynak tahsisi gerçekleştirilir. Uygulanan iş modeli ile mevcut sermaye ögeleri girdi olarak kullanılıp faaliyetler sonucunda çıktılara dönüştürülür. Böylelikle işletme faaliyetleri ile iş modelinde girdi olarak kullanılan sermaye ögeleri için artış veya azalış yaratan sonuçlar doğurur. İş modeli vasıtasıyla değer yaratma süreci, işletme tarafından Entegre raporda açıklanması önerilen bir konudur (Yüksel, 2017, s. 79).

Şekil 4: Entegre Raporlamada Değer Yaratma Süreci (IIRC, 2013, s. 15-16)

2.8.4.2. Entegre Raporlama Çerçevesinde Yer Alan Kılavuz İlkeler

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde, entegre raporlamanın hazırlanması ve sunulmasında işletmelere yol göstermek amacıyla “Kılavuz İlkeler” detaylı olarak açıklanmıştır.

Kılavuz ilkeler entegre raporlamanın sınırlarını belirleyerek, raporlamada hangi bilgilerin yer alacağını ve bu bilgilerin nasıl aktarılacağı hakkında işletmelere yardımcı olmaktadır (Aras ve Sarıoğlu, 2015, s. 56).

Entegre raporlamanın hazırlanması sürecinde işletmeler söz konusu kılavuz ilkelerin tamamını dikkate alacağı gibi, zaman zaman bu ilkeleri birbirlerinden bağımsız bir şekilde de kullanılabilir. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde belirlenen kılavuz ilkeler aşağıda belirtilmiştir:

- Stratejik odak ve geleceğe yönelim ilkesi
- Bilgiler arası bağlantı ilkesi
- Paydaşlarla ilişkiler ilkesi
- Önemlilik ilkesi
- Kısa ve öz olma ilkesi
- Güvenilirlik ve tamlık ilkesi
- Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik ilkesi

a. Stratejik Odak ve Geleceğe Yönelim İlkesi

Stratejik odak ve geleceğe yönelim ilkesi, “hazırlanan bir entegre raporlamada işletmenin stratejisinin ne olduğu ve bu stratejinin işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma yeteneğiyle ve sermaye öğelerinin kullanımı ile nasıl bir ilişkisinin olduğu hakkında bilgi sağlamalıdır” (IIRC, 2013a, s. 6).

İşletmenin stratejileri, mevcut kaynaklarının kullanım durumu, işletmenin karşılaştacağı risk ve fırsatlar, gelecek ile ilgili yönelimi, geçmiş ve mevcut performanslarının karşılaştırılması ve kullanmış olduğu sermaye öğelerinin mevcut ve gelecekteki durumu gibi konular entegre raporlama hazırlanırken rapora dahil edilmesi gerekmektedir (Yüksel, 2017, s. 76).

b. Bilgiler Arası Bağlantı İlkesi

Bu ilke, işletmenin gelecek dönemlerde değer yaratma yeteneğini etkileyecek faktörlerin birbirleriyle olan entegrasyonunu ve birbirlerine olan bağımlılıklarını bir bütün olarak gösterilmesi olarak ifade edilmiştir (Magarey, 2012, s. 199). Bu ilke, ilk olarak işletmenin geleceğini etkileyen faktörlerin ve aralarındaki ilişkinin anlaşılması noktasında ilgili raporlama kullanıcılarına yardımcı olur. Sonrasında bilgiye ulaşma, bilginin ölçülmesi ve raporlamanın odak noktasının belirlenmesi gibi konuların anlaşılmasını sağlar. Son farklı belgelerde ortaya çıkan bilgilerin detaylandırılması ve birbirleriyle bağlantısının kurulması gibi konularda rapor kullanıcılarına kolaylık sağlar (Busco, vd., 2013, s. 14).

Bir entegre raporlamada hangi bağlantıların gerektiğine ilişkin bilgi bileşenleri veya bilgiler arası bağlantı için kullanılan başlıca biçimler aşağıdaki gibidir (Paternostro, 2013, s. 60);

- İçerik öğeleri
- Zaman,
- Sermaye öğeleri ve değer yaratma sürecindeki rolleri,
- Finansal bilgiler ve finansal olmayan bilgiler,
- Nicel ve nitel bilgiler
- Yönetim ile ilgili bilgiler
- İşletmenin diğer bildirimlerindeki bilgiler veya diğer kaynaklardan gelen bilgiler

c. Paydaşlarla İlişkiler İlkesi

Entegre raporlamanın temelinde sermaye sağlayıcılarının ihtiyaç duyduğu bilgilerin paylaşılması konusu yer almaktadır. Bu nedenle, entegre raporlamanın da paydaş odaklı bir raporlama türü olduğu göz önüne alındığında her yapılan entegre raporlamada ilgili işletmenin etkileşimde bulunduğu sermaye öğelerine ait bilgilere yer verilmesi gerekmektedir (DeVilliers, 2016, s. 940-945). Bu bağlamda entegre raporlamada, işletmenin paydaşları ile ilişkilerinin kalitesi ve etkinliğine yönelik bilgi sunulması ve paydaşların beklentilerine ne şekilde ve ölçüde cevap verildiği açıkça belirtilmelidir (Yılmaz vd., 2017, s. 104). Şeffaf bir iletişim, farklı paydaşların güvenini kazanmak anlamına gelmektedir (Monterio, 2013, s. 63).

d. Önemlilik İlkesi

Entegre raporlama karşımıza çıkan önemlilik ilkesi, finansal ve sürdürülebilirlik raporlama çerçevelerinde kullanılan tanımlardan farklıdır. Bu nedenle entegre raporlamada önemlilik, işletmenin tüm stratejisini kapsamaktadır (Ernst & Young, 2014, s. 15-19). Bu bağlamda önemlilik öze ulaşmada ve işletmelerin uzun vadeli performansları hakkında önemli bilgileri açıklamaya zorlamanın temel anahtarıdır (Mio ve Fasan, 2014, s. 4).

İşletmelerin değer yaratma kabiliyetlerini etkileyecek, oluşacak bir soruna önlem alınmadığı zamanlarda veya soruna bir çözüm üretilmediği durumlarda işletmelerin geleceğine yönelik kötü sonuçların oluşacağı muhtemel konular önemli olarak ifade edilmektedir (Yüksel, 2017, s. 78).

Entegre raporlamada önemli konuların belirlenmesi süreci sırasıyla şu şekilde belirlenmiştir;

- İlgili konuların belirlenmesi,
- Önemin değerlendirilmesi,
- Önemli konulara öncelik verilmesi,
- Açıklanacak bilgilerin belirlenmesi,

e. Kısa ve Öz Olma İlkesi

Entegre raporlama da kullanılacak bilgilerin kısa olmasına, gereksiz olmamasına ve ilgili kullanıcıların ihtiyaç duydukları bilgilerin özet bir şekilde sunulmasına özen gösterilmelidir (Aydın, 2015, s. 31). Bu nedenle bir entegre raporlamada, ilgili kullanıcıların, işletmenin stratejisi ve hedefleri gibi konularda yeterli bilgi bulunmalıdır. İşletmelerin entegre raporda dengeli bir yaklaşım benimsemesi bu açıdan önemlidir; çünkü özlü olması ve diğer kılavuz ilkeler ile uyumlu halde olması gerekmektedir. Açıklamalar sonucunda özlü bir şekilde oluşturulacak entegre raporlamada şunlar yapılmalıdır (Serafeim, 2016, s. 16);

- Önemlilik belirleme noktasında ortaya çıkan prosedürler özenle sunulmalı,
- Rapor genel akışı bozmaktan kaçınılmalı
- Raporda tekrarlardan kaçınılmalı ve rapor açık bir sunuma sahip olmalı,
- Raporda yer alan önemli kavramlar açık, net ve teknik ifadelerle açıklanmalı,

- İşletmelere ait özel bilgiler dikkatlice açıklanmalı ve bu ifadeler kullanılırken genellemelerden kaçınılmalıdır.

f. Güvenilirlik ve Tamlık İlkesi

Güvenilirlik, iç ve dış bağımsız denetimden geçmiş, güçlü bir iç kontrol ve raporlama sistemi tarafından sunulan bilgilerin hatasız ve doğru bir şekilde sunulması şeklinde ifade edilmektedir. Güvenilir bir entegre rapor hazırlamak için, işletme içinde etkili bir liderlik, gözetim ve karar verme sürecinin var olması gerekmektedir. Raporlama yapılırken güvenilir bilgi bulunmaması durumunda, söz konusu raporda, eksik olan bilgilerin özellikleri ve bu eksikliğin nedenlerini ayrıca belirtilmelidir (Aujirapongpan ve Chanatup, 2015, s. 56). Bu nedenle entegre raporlamada yer alacak bilgilerin güvenilir olması gerekmektedir. Güvenilirliği olmayan bilgiler önemli dahi olsalar raporlamada yer almamalıdır. Bu durum raporlamanın güvenilirliğini ortadan kaldırmaz (Yüksel, 2017, s. 79).

Entegre raporlama sürecinde raporda yer alacak bilgilerin güvenilirliğinin ve tamlığının sağlanması, işletme üst yönetimine ait bir sorumluluktur (IIRC, 2013a, s. 21).

g. Tutarlılık ve Karşılaştırılabilirlik İlkesi

Tutarlılık ve karşılaştırılabilirlik ilkesi çerçevede; “Bir entegre raporlamada yer alan bilgiler, süreç içerisinde tutarlı bir temele sahip olarak ve işletmenin değer yaratma kabiliyeti açısından, diğer işletmelerde karşılaştırılmasına imkân sağlayacak şekilde sunulmalıdır” şeklinde ifade edilmiştir (IIRC, 2013b, s. 23). Entegre raporlama da yer alan bilgiler, geleceğe uygun şekilde sunulması gereken bilgilerden oluşmalıdır (Fried, vd., 2014, s. 31).

Entegre raporun hazırlanmasında işletmeler tarafından kullanılan raporlama ilkelerinde de belirtildiği üzere, işletmenin mevcut dönemde kullandığı hesaplama yöntemleri ve performans kriterleri, dönemler arası karşılaştırma yapabilmek adına, birbirini izleyen dönemlerde aynı şekilde kullanılmalı ve eğer mümkünse değiştirilmemelidir. Ancak bir değişiklik söz konusu ise, bu değişikliğin sebebi ve işletmeye etkileri açık ve net ifadelerle raporda belirtilmelidir.

2.8.4.3. Entegre Raporlama Çerçevesinde Belirtilen İçerik Ögeleri

Entegre bir raporlamada, yukarıda açıkladığımız yedi kılavuz ilkeyle birlikte, IIRC, 2013 yılında yayınlanan kılavuzda yer alan ve entegre raporlamaya ihtiyaç duyan işletmelerin sorularına cevap veren sekiz adet içerik ögesini tanımlamaktadır.

İçerik ögeleri, entegre raporlamanın yapısı ve içeriği hakkında raporlama hazırlayanlar için genel bilgiler sunmaktadır. Diğer bir ifade ile entegre raporun yapısı yayınlanan çerçeve tarafından net bir şekilde tanımlanmamış ve her işletmenin değer yaratma kabiliyetine göre hareket edilmesi istenmiştir. Böylelikle işletmeler, raporlarını hazırlarken stratejik hedefleri, sermayeleri ve değer zinciri gibi konuları yapılandırarak gerekli görülen içerik ögesi bilgilerinin de rapora dahil edilmesine imkan sağlarlar (Integrated Reporting Committee South Africa, 2014, s. 15).

Entegre düşünce temeline göre hazırlanan ve ilgili kullanıcılara sunulan entegre raporlamada birbirleriyle bağlantılı sekiz içerik ögesine sahiptir. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesine göre belirlen içerik ögeleri şunlardır;

- Kurumsal genel görünüm ve dış çevre
- Kurumsal Yönetim
- İş modeli
- Riskler ve fırsatlar
- Strateji ve kaynak aktarımı
- Performans
- Genel görünüş
- Hazırlık ve sunumun temeli

Entegre raporlamada olması gereken İçerik Ögeleri ve bu ögelere ait sorular Tablo 1'de detaylı olarak ele alınmıştır:

Tablo 1: Entegre Raporlamada İçerik Öğeleri ve Soruları (IIRC, 2013, s. 24-30)

Entegre Raporlama Kılavuz İlkeler	<p style="text-align: center;">Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre: “Kuruluş ne iş yapıyor ve hangi koşullarda faaliyet gösteriyor?”</p>
	<p style="text-align: center;">Kurumsal Yönetim: “Kuruluşun kurumsal yönetim yapısı kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini nasıl destekliyor?”</p>
	<p style="text-align: center;">İş Modeli: “Kuruluşun iş modeli nedir?”</p>
	<p style="text-align: center;">Riskler ve Fırsatlar: “Kuruluşun kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini etkileyen spesifik risk ve fırsatlar nelerdir ve kuruluş bunları nasıl ele almaktadır?”</p>
	<p style="text-align: center;">Strateji ve Kaynak Aktarımı: “Kuruluşun hedefi nedir ve buraya nasıl ulaşmayı amaçlamaktadır?”</p>
	<p style="text-align: center;">Performans: “Kuruluş, dönem için belirlenen stratejik hedeflerine ne ölçüde ulaşmıştır ve elde edilen sonuçlar sermaye öğelerini nasıl etkilemiştir?”</p>
	<p style="text-align: center;">Genel Görünüş: “Kuruluşun stratejisini uygularken karşılaşması muhtemel zorluk ve belirsizlikler ve bunların, iş modeli ile gelecekteki performansı açısından potansiyel etkileri nelerdir?”</p>
	<p style="text-align: center;">Hazırlık ve Sunum Temeli: “Kuruluş Entegre rapora dahil edilecek konuları nasıl belirlemektedir ve bu konular nasıl incelenmekte veya değerlendirilmektedir?”</p>

a. Kurumsal Genel Görünüm ve Dış Çevre

Bu içerik ögesi, işletmenin belirli şartlar altında yaptığı ve çalıştığı içeriği ilgililere sunmaktadır (Aujirapongpan ve Chanatup, 2015, s. 57). “İşletme ne iş yapar ve işletmenin faaliyet gösterdiği koşullar nelerdir?” sorusunun cevabını aramaktadır. Entegre bir raporlamada, işletmeye ait misyon ve vizyon, işletmenin kültürü, etik ilkeleri ve değerleri, mülkiyet ve işletme yapısı, temel faaliyetleri ve içinde bulunduğu piyasalar, rekabet ortamı ve pazar konumunu yer almalıdır. Ayrıca işletmede çalışan sayısı, işletmenin gelir düzeyi ve faaliyet gösterdiği ülke sayısı gibi nicel bilgiler de rapora dâhil edilmelidir (IIRC, 2013a, s. 7). Bunların dışında işletmenin değer yaratma kabiliyetini etkileyen yasal, sosyal, çevresel, politik ve diğer dış faktörler de raporda yer almalıdır (Jhunjhunwala, 2014, s. 77).

b. Kurumsal Yönetim

Kurumsal yönetim kavramsal olarak bir işletmenin iç ve dış çevresiyle yani toplumun tüm kesimiyle arasındaki ilişkileri düzenleyen sistemler bütünü olarak ifade edilmektedir (Aysan, 2007, s. 18). Bu ögede “İşletmenin kurumsal yönetim yapısı kısa, orta ve uzun vadede değer yaratma kabiliyetini nasıl destekliyor?” sorusuna cevap aranmaktadır. Entegre raporlamanın önemli bir parçası olarak kabul edilen kurumsal yönetim, paydaşların güvenini kazanmak ve işletme yöneticilerinin çıkarlarının işletme sahiplerinin çıkarlarına uygun olduğuna dair güven duygusu oluşturmak amacıyla geliştirilmiştir (Roxana-Ioana ve Petru, 2017, s. 424).

Entegre raporlamada, kurumsal yönetimin yapısı, kurumsal yönetim sorumlularının yetenekleri, risk yönetimi ve kurumsal yönetim ile ilgili yapılan tüm çalışmalara yer verilmelidir (Yüksel, 2017. s. 81). Ayrıca uygulanan kurumsal yönetim sisteminin belirlenen yasal sınırı aşıp aşmadığı ve kurumsal yönetim sorumlularının yenilikçi faaliyetlere yönelik tutumları da bu raporda yer almalıdır (Aydın, 2015, s. 33).

c. İş Modeli

Bir işletmenin temel faaliyetlerini ve değer yaratma kabiliyetini anlamamızı sağlayan iş modeli, “bir işletmenin yapısal ve finansal süreçlerini birlikte ele alan ve işletmelerin kaynak ve yeteneklerini değere dönüştürme noktasında nasıl hareket edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Melloni vd., 2016, s. 296). Bu içerik ögesi, “İşletmenin iş modeli nedir?” sorusuna cevap

vermektedir. Bir iş modelinin temel öğeleri girdiler, iş faaliyetleri, çıktılar ve sonuçlar olmak üzere 4 kısımdan oluşmaktadır (Ercan ve Kestane, 2017, s. 20).

- Girdiler, işletmenin faaliyetlerinde kullanılan ve işletme tarafından etkilenen sermaye öğeleri olarak tanımlanmaktadır. Burada sermaye öğelerinin mülkiyetinin işletmeye ait olup olmaması önemli değildir.
- İş faaliyetleri, işletmelerin piyasadaki itibarlarını artırmak ve müşterilerinin istek ve beklentilerini karşılamak amacıyla, üretim öncesinden başlayıp satış sonrasında da devam eden mal veya hizmetler ile ilgili faaliyetler bütünü olarak ifade edilmektedir.
- Çıktılar, işletme faaliyetleri sonucunda üretilen veya satılan ürün veya hizmetler ile birlikte üretim esnasında veya üretimin sonunda oluşan üretim kayıplarından oluşmaktadır.
- Sonuçlar, yapılan faaliyetler ile sermaye öğeleri üzerinde yaratılan etkilerden oluşmaktadır.

Entegre raporlama, bir işletmede ortaya çıkan girdileri çıktılarına dönüştürmek amacıyla işletme tarafından yürütülen süreçleri ve faaliyetleri tanımlayan bir iş modelini içermelidir. Bu iş modeli de işletmenin amaçlarına ulaşmasını kolaylaştıracaktır (IIRC, 2013b, s. 25).

d. Riskler ve Fırsatlar

Bu içerik ögesinde “işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer oluşturma yeteneğini etkileyen risk ve fırsatlar nelerdir ve işletme bunları nasıl değerlendirmektedir?” sorusunun cevabı aranmaktadır. İşletmenin karşısına çıkan riskler ve fırsatlar, farklı süreçlerde değer yaratması için ihtiyaç duyduğu kaynakların kalitesini ve kullanılabilirliğini etkilemektedir (Eccles vd., 2014, s. 198).

Eğer bir işletme entegre rapor hazırlıyorsa, karşılaşılabilecek risk ve fırsatlar, kullanılacak sermayelerin kısa, orta ve uzun vadedeki durumu detaylıca belirtmelidir. Ayrıca işletme, öncelikle risklerin ve fırsatların kaynağını belirtmeli ve sonrasında nasıl stratejiler izleyeceğini açıklamalıdır (Jhunjhunwala, 2014, s. 78). Bu nedenle işletmenin faaliyetlerini etkileyen tüm unsurların doğru bir şekilde belirlenmesi başarılı bir risk analizinin temelini oluşturmaktadır (Usul ve Mizrahi, 2016, s. 9).

e. Strateji ve Kaynak Aktarımı

Bu öge, “İşletmenin hedefi nedir ve bu hedefe nasıl ulaşmayı amaçlamaktadır?” sorusuna cevap aramaktadır. Bu sorunun yanıtlanması ile işletmenin kısa, orta ve uzun vadede stratejik hedeflerinin neler olduğunu ortaya çıkmaktadır. Strateji ve kaynak aktarımı içerik ögesi temelde işletmenin belirledikleri hedeflere nasıl gideceği ve oraya nasıl ulaşacağına odaklanmaktadır (Aujirapongpan ve Chanatup, 2015, s. 57). Entegre raporlamada, işletmenin belirlediği hedefler doğrultusunda stratejilerini gerçekleştirmek amacıyla planladığı kaynak ayırma işlemleri yer almalıdır. Stratejinin uygulanması bazı dönemlerde iş modelinde değişiklikler gerektirebilmektedir. Bu nedenle işletmenin bu değişimlerle nasıl başa çıkacağı da ayrıca açıklanmalıdır. Böylelikle hedeflenen stratejinin sermaye üzerindeki etkileri bilinir ve anlaşılır hale getirilir (IIRC, 2013b, s. 27).

f. Performans

Performans ögesi “İşletme, önceden belirlenen stratejik hedeflerine mevcut dönem içinde ne ölçüde ulaşmıştır ve işletmenin elde ettiği sonuçlar sermaye ögelerini nasıl etkilemiştir?” sorusunun cevabını aramaktadır. Bu bağlamda işletmenin hedeflerini gerçekleştirme noktasında gösterdiği başarı ve bu başarının sermaye ögelerine olan etkisi nitel ve nicel bilgiler halinde entegre raporda yer almalıdır (Yılmaz vd. 2017, s. 105)

Entegre bir rapor, performans ile ilgili olarak aşağıdaki hususları kapsayan nitel ve nicel bilgiler içermelidir (Zozik, 2020, s. 69);

- İşletmenin hedeflerine, karşılaşılabilecek muhtemel risklere ve fırsatlara ilişkin nicel göstergelerin elde edilmesinde kullanılan yöntem ve varsayımların açıklanması,
- İşletmenin sermaye ögeleri üzerindeki olumlu ya da olumsuz etkileri,
- Paydaşlarla ilişkilerin ne durumda olduğu ve işletmenin paydaşların ihtiyaçlarına yasal olarak nasıl cevap verdiği,
- Geçmiş ve mevcut performans göstergeleri arasında arasındaki bağlantılara yer verilmelidir.

İşletme performansının hem mevcut dönem içerisinde hem de geçmiş dönemlerle karşılaştırmalı olarak sunulması gerekir. Performans sunulurken

sadece finansal sonuçlar değil, aynı zamanda finansal olmayan sonuçlar da birlikte sunulmalıdır. (Aydın, 2015, s. 34; Yüksel, 2017, s. 84).

g. Genel Görünüş

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde genel görünüş, bir işletmenin belirlediği stratejisinin uygulanması durumunda, işletme dışı çevrede ortaya çıkabilecek ve işletmeyi etkileyecek zorluklara karşı işletmenin cevap verme yeteneğine dair bilgileri kapsamaktadır (Yüksel, 2017, s. 90-91).

İşletmenin gelecek dönemlerde gerçekleşmesini beklediği zorlukları ve bu zorlukların işletmenin finansal ve finansal olmayan performansına ne ölçüde etki edeceğini analiz etmeli ve bu analizlerin sonuçlarını da entegre raporlamada yayınlamalıdır. Bunların dışında sermaye ögeleri, performans sonuçları, işletmeye ait planlar ile çıkan sonuçların karşılaştırılması, varsa sapmaların tespit edilmesi ve ihtiyaç olması durumunda düzeltici ve iyileştirici önlemlerin de entegre raporlamada yer alması gerekmektedir.

h. Hazırlık ve Sunumun Temeli

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde yer alan hazırlık ve sunum temeli olarak ifade edilen içerik ögesi, temelde entegre rapor hazırlanırken dikkate alınması gereken konular hakkında yapılan açıklamaları ifade etmektedir. Entegre raporun hazırlanma sürecinde işletmenin takip ettiği politikalar ve raporda sunulan bilgilerin sınırlarının neler olacağı gibi bilgilere yer verilir. Bu içerik ögesi altında Entegre raporun tüm çerçevesini düzenlemektedir.

Entegre raporlamanın içinde, işletme için önemli olan konuları belirlemek amacıyla kullanılan sürecin tanımı, üst yönetim ile işletmenin bu önemli konuların önceliklendirilmesine nasıl karar verdiği gibi konulara yer almalıdır. Ayrıca rapor, önemli konuları belirlemek, ölçmek ve değerlendirmek için kullanılan çerçevelerin ve yöntemlerin bir özetini de içermelidir (Deloitte, 2014, s. 8).

2.8.4.4. Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin Genel Olarak Değerlendirilmesi

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin giriş ve entegre rapor bölümlerinden meydana geldiğini daha önce açıklamıştır. Raporun giriş bölümünde, çerçevenin uygulanışı ve temel kavramlarla ilgili bilgiler yer almaktadır. Bu bağlamda;

- Entegre düşünce ve entegre raporlama kavramlarına ait tanımlamalar yapılmıştır
- Temel kavramlar kapsamında değer yaratma, sermaye ögeleri ve değer yaratma süreci açıklanmıştır

Bu çerçeve oluşturulurken ilkelere dayalı bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu durumun nedeni ise her işletmenin birbirinden farklı olacağı görüşünü dikkate alarak işletmeler arasında karşılaştırma yapmaya imkân tanımaktır. Çünkü her işletme faaliyetleri neticesinde kendileri için önemli konuları, kullanmış oldukları sermaye ögelerini ve sermaye ögeleri üzerindeki etkiyi gösterecek performans göstergelerini belirlemelidir. Bu belirlemeleri yapmak işletmelerde üst yönetime ait bir sorumluluktur.

Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin ikinci bölümü olan entegre raporlama bölümünde de kılavuz ilkeler ve içerik ögeleri ele alınarak açıklanmıştır.

Kılavuz ilkeler, Entegre raporlamanın hazırlanması sürecinde işletmelere yol gösterici nitelikte olan ilkelerdir. Bu ilkeler entegre raporlamanın sınırını belirler, raporda yer alacak bilgileri düzenler ve söz konusu bilgilerin ilgili kullanıcılara nasıl aktarılacağı noktasında yardımcı olmaktadır

İçerik Ögeleri, Entegre raporlama hazırlamak isteyen işletmelerin sorularına cevap veren sekiz adet ögeden oluşmaktadır. Bir entegre raporlamada, değer yaratma sürecine etki eden; genel görünüm ve dış çevre, kurumsal yönetim anlayışı, iş modeli, strateji ve kaynak tahsisi, risk ve fırsatları, işletmenin performansını göstermelidir.

2.8.4.5. İşletmelerde Entegre Raporlama Hazırlık Süreci

Entegre raporlama kurumsal raporlama türleri arasında farklı bir raporlama türü olarak bilinmektedir. Bu farklılığın temel nedeni entegre raporlamanın hazırlama sürecindeki bazı belirsizlikler ve entegre raporun kendine has bir karaktere sahip olmasıdır. Bu nedenle entegre raporlama yayınlanan çalışmalar neticesinde genel olarak 3 şekilde karakterize edilmektedir. Bunlar; birleştirilmiş raporlar, finansal entegrasyon ve bütüncül raporlamadır (Solstice 2005, s. 5). Sunulmaya hazır tam bir entegre raporlamadan bahsedilmek için belirli aşamalardan geçmek gerekebilir. Bu aşamalar (PWC, 2012a, s. 13-14);

- Birinci aşama, işletmelerin hazırladıkları yıllık faaliyet raporları veya sürdürülebilirlik raporlarına ek ilave bir rapor hazırlamak;
- İkinci aşama, yıllık faaliyet ve sürdürülebilirlik raporlarında yer alan bilgilerin bir araya getirilerek birleştirilmesi;
- Üçüncü aşama, önceden belirlenen ilkeler çerçevesinde, işletmelere ait finansal ve finansal olmayan bilgileri içeren, faaliyetleri doğrultusunda girdi, süreç, çıktı ve sonuç arasındaki bağlantıları gösteren ve bütünlük bir düşünceyle hazırlanan Entegre raporlardır.

IIRC, 2011 yılında yayınlamış olduğu “Exploring Integrated Reporting- Pilot Programme Participants’ Practical Guide” başlıklı çalışmada entegre raporlama hazırlık sürecinin 7 aşaması olduğunu belirtmiştir. Bu aşamalar (IIRC, 2011b, s. 6);

1. Aşama, raporlama hazırlamaya (düzenlemeye) başlangıç
2. Aşama, entegre raporlama sürecini detaylı olarak planlamak
3. Aşama, sürece paydaşların katılımını sağlamak
4. Aşama, raporlamanın içeriğinin nelerden oluşacağını belirlemek
5. Aşama, raporlama kullanılacak değerlendirme sistemleri
6. Aşama, rapor hazırlama
7. Aşama, yapıcı diyaloglar

IRC of South Africa'nın 2014 yılında yapmış olduğu bir çalışmaya göre Entegre raporun derlenmesi ve yazılmasında dikkat edilmesi gereken konular şöyledir (IRC, 2014, s. 43);

- Rapor dilinin ilgi çekici olması, karışık terimlerden kaçınılması ve basit bir dille yazılması

- Raporlamada yer alacak bilgileri ilgili kullanıcılar için erişilebilir ve karşılaştırılabilir hale getirmek amacıyla ihtiyaç halinde söz konusu bilgilerle ilgili görsel öğelere yer verilmeli
- İşletmelerin finansal göstergelerinin hem faaliyette bulunduğu sektördeki rakip firmalarla hem de geçmiş performansıyla karşılaştırılması için kolaylıklar sağlanmalı,
- Raporda işletmenin önemli konularına odaklanılmalı,
- İşletmenin geçmiş performansları ile geleceğe yönelik planlamaları arasında denge olmalı

Yukarıda da bahsedilen açıklamalar neticesinde entegre raporlama sürecini bir bütün olarak şu şekilde ifade etmek mümkündür (Yüksel, 2017, s. 98-99);

- İşletme yönetim kurulu tarafından üst yöneticilerin entegre rapor hazırlanması için yetkilendirilmesi,
- Rapor hazırlama yetkisini alan üst yöneticinin işletme içinden entegre raporlama için takım oluşturması,
- Oluşturulan entegre raporlama takımının, raporlama süreci ile ilgili hazırlık planı yapması,
- Entegre raporlama için oluşturulan takımının paydaşlarla iletişime geçmesi, işletmenin mevcut durumu hakkında gerekli bilgileri toplaması ve elde ettiği tüm dökümanları raporlamada kullanması
- İşletmenin paydaşlarıyla yapılan görüşmelerde toplanan bilgiler ile işletme için önemli konuların belirlenmesi ve belirlenen önemli konulara dair bilgilerin raporda yer alması,
- İşletmeye ait iş modelinin (girdi, iş faaliyetleri, çıktı, sonuçlar) oluşturulması ve iş modeli ile ilgili bilgilere raporda yer verilmesi,
- Oluşturulan iş modeli doğrultusunda strateji tespiti ve sermaye ögelerine kaynak tahsisi konularının etkinleştirilmesi ve bu konulara ilişkin bilgilere raporda yer verilmesi,
- İşletmenin stratejisinin uygulanmasında oluşacak muhtemel risk ve fırsatların tespit edilmesi, bu risk ve fırsatların raporda açıklanması,
- İşletmelerde geçmiş ve mevcut döneme ait performansların değerlendirilmesine yönelik performans kriterlerinin belirlenmesi ve uygulanması ve bununla ilgili bilgilere raporda yer verilmesi,

- Raporlamada, içerik öğelerinden olan genel görünüm, dış çevre, kurumsal yönetime ilişkin bilgilere ve kurumsal yönetim sorumlularının açıklamalarına yer verilmesi,
- Son olarak raporlamada, işletmenin gelecekle ilgili beklentilerine, dış çevrede oluşabilecek değişikliklere ve bu söz konusu değişikliklerin işletmenin değer yaratma sürecine yansiyacak etkilerine ait bilgilerin yer alması.

2.9. Entegre Raporlamanın İşletmeler ve Yatırımcılar Açısından Değerlendirilmesi

Son yıllarda tüm dünyayı etkisi altına alan iklim değişikliği, kaynak sıkıntısı ve küresel ekonomi gibi gelişmeler işletmelerin faaliyetlerini belirlemede önemli hale gelmiştir. Bu nedenle her işletme varlığını devam ettirebilmek ve gelecek nesiller için yaşanabilir bir dünya bırakmak adına söz konusu gelişmelere göre hareket etmektedir. Örnek vermek gerekirse işletmeler şeri dönüşüm ile ilgili birçok proje uygulamakta ve sıfır atığı teşvik etmektedir. Ayrıca yatırımlarını yenilenebilir enerji kaynaklarına yapmakta, ambalaj kullanımına sınır getirmektedir. Bu bağlamda işletmeler mevcut ve geçmiş dönem ait finansal bilgiler ile birlikte finansal olmayan bilgileri de paylaşarak ilgili kullanıcılara yaptıkları çalışmalarını duyurmaktadırlar. İşletmelerin sosyal, ekonomik ve çevresel bilgilerinin sunulmasında ortaya çıkan karmaşa, tüm bilgilerin tek bir raporda ilgili kullanıcılara sunulması fikrini geliştirmiş ve entegre raporlama düşüncesinin doğmasına neden olmuştur. Entegre raporlama ile birlikte hem işletmeler hem de yatırımcılar ihtiyaç duyulan bilgilere tek bir rapor ile ulaşabilmektedir. Bu nedenle entegre raporlama kullanımının hem işletmeler hem de yatırımcılar açısından da ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir.

2.9.1. İşletmeler Açısından Entegre Raporlama

İşletmelerde yıllık olarak yayınlanan faaliyet raporlamasında, genel olarak işletmenin çalışma şekli, hangi alanda faaliyet gösterdiği ve finansal bilgileri yer almaktadır. İşletmenin ekonomik, sosyal ve çevresel konuları devreye girdiğinde faaliyet raporlaması istenilen bilgileri tam anlamıyla yansıtamamaktadır. Bu nedenle işletmeler kendilerine ait tüm bilgileri sunabilecekleri bir raporlama olan entegre raporlama hususunda çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda entegre raporlama, işletmenin farklı kaynaklarına,

paydaşlarla ilişkilerine ve oluşturduğu değere verdiği önemle geleneksel raporlamanın sunduğu bilgilerden daha geniş bir açıklama sunmaktadır. İşletmeler entegre raporlamayı, iş modellerini gösteren, kullandığı sermaye ögelerinin değer yaratma üzerindeki etkileri hesaplayabilen ve işletmenin geçmiş ile gelecek dönem finansal ilişkilerini ele alan gibi bir bütüncül bir yaklaşım olarak anlamalıdır (Bushman ve Smith, 2001, s. 257).

Entegre raporlamanın işletmelerde oluşturmaya çalıştığı temel strateji, işletmelerin süreç içerisinde bir değer oluşturabilecekleri ve bu değeri sürdürülebilir kıldıklarında başarılı olabileceklerine yöneliktir. Böylelikle ilgili rapor kullanıcıları işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değeri nasıl oluşturabildiklerini gözlemleyebilecek, finansal ve finansal olmayan bilgilerle birlikte işletmenin kısa vadede elde ettiği sonuçların nasıl uzun vadeli değer değişiklikleri yaratabileceğine odaklanabileceklerdir (Fried vd., 2014, s. 25).

Entegre raporlama kullanımı ile birlikte işletmelerde bilgi asimetrisi ortadan kalkacak, böylelikle işletme maliyetleri azalacak ve işletmeler daha fazla büyüme imkânlarına sahip olacaklardır (Prado-Lorenzo, Gallego-Alvarez ve Garcia-Sanchez, 2009, s. 96). Ancak bu durum işletmeler açısından olumlu gibi gözükse de bazı olumsuzlukları da birlikte getirecektir. İşletmelerin geleceğe yönelik açıklayacakları her yatırım, rakiplere karşı rekabet avantajını ve pazarlık gücünü kaybetmesine neden olabileceği gibi işletmelere ek bir maliyet de oluşturabilmektedir (Aceituno, Ariza ve Sánchez, 2014, s. 62).

Bu açıklamalar çerçevesinde entegre raporlamanın işletmeler üzerinde olumlu etkilerinin yanında olumsuz etkilerinin de olabileceği görülmektedir. Bu açıdan entegre raporlamanın işletmelere sağlayacağı olumlu ya da olumsuz durumlar ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

a. Entegre Raporlamanın Olumlu Yönleri

İşletmelerin faaliyetlerinde entegre bir düşüncüyü benimseyen entegre raporlama, işletmelerde meydana gelen finansal etkilerin yanında, işletmenin karşılaşacağı fırsatlar ve riskler ile sosyal ve çevresel gibi finansal olmayan etkilerini de göstermektedir. Bu bağlamda işletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan etkilerin sunulması hem işletmelerin ve hem de yöneticilerin performanslarının değerlendirilmesine neden olacak ve sonucunda yapılması gereken değişikliklerin gerçekleşmesine sebep olacaktır. Ayrıca işletme içi ve

dışı bilgi kullanıcılarının işletme hakkında daha fazla bilgi edinmesini da sağlayacaktır. Entegre raporlama ile bilgilerin bir bütün olarak sunulması, şeffaf bir raporlama anlayışını getirecek bu durumda paydaşların güvenini kazanma ve arttırmada önemli bir rol oynayacaktır.

Entegre raporlama hazırlamanın işletmelere katacağı faydaları şöyle sıralamak mümkündür (Kanzler 2010, s. 46-47; Hurghis, 2017, s. 84);

- Finansal ve finansal olmayan bilgilerin birlikte sunulması ile işletmelerde kurumsal stratejilerin bütüncül bir bakış açısıyla geliştirilmesi sağlanır,
- İşletmelerde yürütülen birbirinden farklı faaliyetlerin birlikte ve birbirleriyle bağlantılı bir şekilde sunulması söz konusu faaliyetlerin kolay bir şekilde takip edilmesini sağlar ve işletmelerde karar alma mekanizmasını hızlandırır,
- İşletmelerin belirli bir süreç içerisinde oluşturduğu değerler dikkate alınarak strateji geliştirme ve kaynakların etkin kullanımı süreçleri ile değer yaratma süreci uyumlu hale getirilir,
- İşletmelerde gelecek dönemler için uzun vadeli planlama imkânı sağlar,
- Sürdürülebilirlik ve ekonomiklik noktasında işletmelerde etkin bir risk analizine olanak tanır,
- Bilgilerin entegrasyonu ile performans analiz maliyetlerinde tasarruf sağlar,
- İşletmelerde farklı departmanlar arasında iletişimi ve işbirliğini artırır,
- İşletmelerde yenilikçi düşüncüyü geliştirir,
- İç ve dış paydaşların işletmelerde yürütülen süreçlere katılımı sağlanır,
- İşletmelerde yürütülen süreçlere çalışanlarında dahil edilmesini sağlayarak, çalışanların motivasyonunu ve şirkete karşı aidiyet duygusunu artırır
- İşletmenin ekonomik, sosyal ve çevresel tüm yönlerinin açık ve şeffaf bir şekilde ilgili kullanıcılar ile paylaşılması, işletmeye olan güveni, saygınlığı ve işletmenin marka değerini artırır,

- Yapılan raporlamanın kaliteli olması ve raporlamada şeffaflığın sağlanması ile birlikte ihtiyaç duyulan finansmana erişim kolaylaşır,
- İşletmenin sektörde yer alan rakiplerine karşı rekabet gücünü artırır.
- İşletmelerde mevcut bilginin kalitesini artırarak, finansal sermayenin etkin ve verimli bir şekilde işletmeye tahsis edilmesini sağlar,
- İşletmelerin değer oluşturma yeteneğine etki eden tüm faktörleri birlikte ele alarak daha etkili ve tutarlı bir yaklaşım sunar,
- İşletmelerin faaliyetleri sonucu ortaya çıkan finansal ve sürdürülebilirlik performanslarının artmasına katkı sağlar,
- İşletmelerin sürdürülebilirliği noktasında yardımcı olur,

Entegre raporlama, bir işletmenin stratejisini, yönetimini, performansını ve potansiyel müşterilerini, bir bütün olarak düşünen ve işletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer oluşturmaya neden olan bir iletişim aracıdır. Bu nedenle entegre raporlama, çalışanın, müşterilerin, tedarikçilerin, iş ortaklarının, yerel toplulukların yani bir işletme üzerinde değer oluşturma kabiliyeti ile ilgilenen tüm paydaşların yararlanacağı bir şekilde tasarlanmalı ve sunulmalıdır. Entegre raporlama işletmeler tarafından uygulanmaya başladığı andan itibaren atılacak adımlarda ve alınacak kararlarda firmaların dünyadaki ve piyasadaki biçimini değiştirme potansiyeline sahiptir. Kısaca entegre raporlama ile işletmelerin sosyal, ekonomik ve çevresel yönlerinin iç ve dış paydaşlara sunulmasıyla, işletmeler kendilerini daha iyi tanıtabilmek de ve sektörde rakiplerine karşı bir farkındalık oluşturmaktadır.

b. Entegre Raporlamanın Olumsuz Yönleri

Son yıllarda işletmelerde ortaya çıkan rapor karmaşasına bir çözüm olarak düşünülen ve uygulanan entegre raporlamanın, işletmelerin finansal raporlama süreçleri devam ederken benimsenmesi ve geliştirilmesi işletmelere ciddi maliyet oluşturmaktadır (Monterio B. J., 2014, s. 55). Maliyetlerin artması noktasında iki neden karşımıza çıkmaktadır. İlk olarak entegre raporlamanın, işletmelerin dönem içinde gerçekleştirdikleri faaliyetlerin topluma ve çevreye olan etkileri hakkında bilgi toplamanın işletmeye ek bir yük olarak yansması, ikinci olarak da entegre raporlamanın işletmenin karlılığına bir etkisinin olmadığı düşüncesidir. (Flower, 2015, s. 16).

Entegre raporlama sürecinde karşılaşılan sorunlardan biri, işletme yönetiminin, ilgili rapor kullanıcılarının ve paydaşların taleplerini en doğru biçimde nasıl anlayacaklarını ve bu talepleri nasıl yönetebilecekleri noktasında karşımıza çıkmaktadır (Roth, 2014, s. 62). Bu bağlamda entegre raporlama ile ilgili işletmelerin karşılaşacakları diğer sorunlardan biri de işletme içi ve dışı paydaşların okuyacakları rapora güvenebilme derecesidir. Bilindiği gibi raporlamanın asıl amaçlarından biri finansal sermaye sağlayıcılarına sunulan bilgilerin kalitesini arttırmaktır. Bu nedenle sunulacak bilgilerin doğru, açık, net bilgiler olması ve karmaşık, yanıltıcı bilgi sunumundan kaçınılması gerekmektedir (Bhasin, 2017, s. 29).

Entegre raporlama hazırlık çalışmalarına karşılaşılan diğer sorunlardan biride, işletmelerde var olan mevcut sistemin ve çalışanların yeteneği ile ilgilidir. Bir Entegre raporun hazırlanmasında, finansal ve finansal olmayan bilgilerin toplanması ve analizi, yeni oluşturulacak bilgi sistemleri ve bunun için yapılan altyapı yatırımları, yeni kontrol sistemleri oluşturma, kaynak ayırmayı gibi önemli konuları gündeme getirmektedir. İşletmeler bahsedilen bu konuları ya mevcut çalışanları ile ya da yeni istihdam edilecek yetenekli uzmanlara çözmek zorunda kalmaktadır (Serafeim, 2016, s. 9).

Entegre raporlamada ekonomik, sosyal ve çevresel konuların nasıl bir bütün haline getirileceği ve aralarındaki çelişkilerin nasıl ele alınacağı da işletmeler adına çözülmesi gereken sorunlardan bir olarak bilinmektedir (Lodhia, 2015, s. 587).

İşletmeler açısından entegre raporlamanın bir diğer zorluğu da açıklanacak bilgilerin işletmenin rakipleri tarafından kullanılması düşüncesidir. Entegre raporlamada, entegre düşünce bağlamında işletme stratejisinin ilgili raporda sunulması, bu stratejinin sektörde yer alan rakipler tarafından görülmesini sağlayacak ve böylelikle işletmenin rekabet avantajını kaybetmesi ihtimalini ortaya çıkaracaktır.

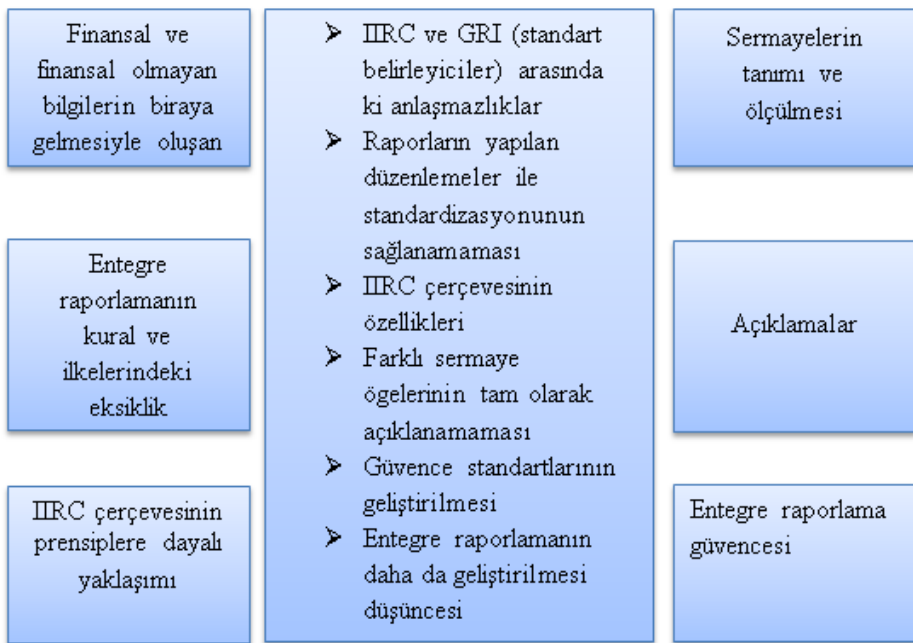
2010 yılında yayınlanan “One Report” adlı kitapta entegre raporlamanın işletmelerde oluşturacağı olumsuz yönlerin üç başlık altında toplanabileceği ifade edilmiştir. Bunlar (Eccles ve Krzus, 2010, s.10);

- Piyasanın etkinliği, işletmelerin raporlama uygulamalarını (sermaye piyasası perspektifi) değiştirmesi için bir neden olmadığı anlamına gelmektedir;

- Eğer net bir yarar sağlasaydı, şişletmeler en iyi şekilde yonetediklerinden (şişletme perspektifi) entegre raporlama uygulamalarını zaten yaparlardı
- Entegre rapor, sũrdũrũlebilir bir toplumun (paydaş perspektifi) gelişmesine geręekten zarar verecektir.

Entegre raporlamanın şişletmelerdeki olumsuz yonleri ilgili yapılan açıklamalar ile birlikte, ozellikle Uluslararası Entegre Raporlama Cercevesinin ilke temelli bir yapıya sahip olması, uygulamada karşılaşılan biręok sorunu da beraberinde getirmektedir. Entegre raporlamanın uygulanmasına yonelik bu sorunlar ve kavramsal konular şoyle ifade edilmiştir;

Tablo 2. Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar ve Kavramsal Konular (Stawinoga ve Velte, 2017, s. 64)

Entegre raporlama, genel anlamda şişletmeleri entegre duřũnmeye ve bu duřũnce yapısına uygun yeni kararlar almaya, finansal ve finansal olmayan bilgileri toplamaya ve toplanan bu bilgileri olcũmeye, yonetmeye, değerlendirmeye yoneltmektedir. Boylelikle şişletmelerin duřũncelerinde ve davranışlarında koęklũ değerlişiklikler meydana gelmektedir. Bu bağlamda

işletmeler ya sahip oldukları ve yönettikleri politikalarda bir değişikliğe gidecekler ya da karşılaşılabilecekleri riskleri ve oluşturabilecekleri değeri göz ardı edip oldukları gibi kalacaklardır (Kızıltan, 2021, s. 109).

2.9.2. Yatırımcılar Açısından Entegre Raporlama

İşletmelerin her dönem faaliyetleri neticesinde hazırladıkları finansal tablolar, performanslarının ilgili paydaşlara sunulmasında kullanılan faaliyet raporlarının temelini oluşturmuştur. Ancak hazırlanan bu yıllık faaliyet raporlarının genellikle işletmenin geçmiş dönem finansal performansı üzerinde yoğunlaştığı ve yatırımcıların karar verme süreçleri için yeterli olmayan kısa vadeli stratejik perspektifler sunduğu yaygın bir şekilde kabul görmektedir. İlgili rapor kullanıcıları son yıllarda yaşanan gelişmeler sonucunda işletmelere ait finansal bilgilere tek başına güvenmemekte ve daha iyi yatırım kararları alabilmelerine yardımcı olmak bütüncül (finansal ve finansal olmayan) bilgiler beklemektedir (Reverte, 2015, s. 285). Bu nedenle finansal olmayan raporlama, yatırımcıların işletmeleri daha iyi anlamalarına ve doğru yatırım kararları vermelerine yardımcı olan, şeffaf ve güvenilir bilgi sunulmasını sağlayan, temel bir raporlama anlayışı olarak kabul edilmiştir (IIRC, 2017, s. 8).

İşletmelerin hazırladıkları entegre raporlar bu anlamda günümüz yatırımcılarının ihtiyaç duyduğu finansal ve finansal olmayan bilgileri düzenli bir şekilde bir araya getiren kullanışlı bir raporlama türü olarak görülmektedir. Bu açıdan entegre raporlamanın yatırımcılara sağladığı faydalar ve zararlar detaylıca ele alınmıştır.

a. Entegre Raporlamanın Yatırımcılar Açısından Olumlu Yönleri

Entegre raporlamanın temel hedeflerinden biri de yatırımcıların ihtiyaç duyduğu bilginin sağlanmasıdır. Bu nedenle entegre raporlama, işletmelere ait finansal ve finansal olmayan bilgileri ve bu bilgiler arasındaki ilişkiyi bütüncül bir raporda sunarak yatırımcılara fayda sağlayacaktır. Entegre raporlama da işletmelerin karşısına çıkacak risk ve fırsatlar, bu risk ve fırsatların işletmenin mevcut ve gelecekte oluşacak nakit akımları üzerindeki etkileri, işletme stratejisi ve iş modeli gibi finansal olmayan bilgiler yer almaktadır. Söz konusu bu bilgiler ile yatırımcı işletme ile ilgili karşılaştırma ve etkili mali analizler yapabilecektir. Entegre raporlamanın yatırımcılara sağladığı faydaları şöyle sıralamak mümkündür (Kanzer 2010, s. 46-47);

- İşletme yönetiminin finansal ve finansal olmayan risklere karşı nasıl bir anlayış benimsediği hakkında bilgi sunar.
- İşletmenin kısa, orta ve uzun vadede değer oluşturma süreci hakkında bilgi sağlar.
- İşletmeye ait olan tüm bilgileri tek bir raporda toplayarak, rapor karmaşasının önüne geçer.
- Yatırımcıların işletme ile ilgili ihtiyaç duyduğu bilgilerin sunulmasını sağlar.
- Yatırımcılar için şeffaf, güvenilir ve karşılaştırılabilir bilgiler sunar.
- Yatırımcıları işletmeleri daha detaylı analiz etmesine olanak sağlar.

Genel olarak entegre raporlamanın içinde yatırımcıların ihtiyaç duydukları bilgiler bulunmakta ve bu bilgilerin sağlayacağı bazı avantajlar söz konusudur;

Tablo 3. Yatırımcıların İhtiyaç Duydukları Bilgiler ve Sağladığı Avantajlar (Aceituno, Ariza ve Sánchez, 2014, s. 58; Cozmaighian, 2015, s. 131)

Sunulan Bilgiler	Avantajlar
<ul style="list-style-type: none"> ➤ İşletmenin çevresel ve sosyal yatırımları arasındaki ilişkiyi gösterir. ➤ İşletmenin gelecekte karşılaşılabileceği fırsat ve riskler ile performans arasındaki entegrasyonu gösterir. ➤ İşletme iş modelinin nasıl uygulandığını gösterir. ➤ Sürdürülebilir rekabet ile ilgili bilgiler sunar. ➤ Aynı sektörde faaliyet gösteren işletmeler arasında karşılaştırma yapılabilmesini sağlar.	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Yatırımcının ihtiyacına uygun doğru ve güvenilir bilgiler sunar. ➤ Yatırımcılar ile işletme arasında ki güven duygusunu geliştirir. ➤ Yatırımcılar ve diğer paydaşlarla işletme arasında bağlılık sağlanır. ➤ Yatırımcılar için erişilebilirlik ve düşük maliyet sağlar. ➤ Kararların denetlenmesine olanak tanır. ➤ Sürdürülebilir işletme imajı oluşturarak, yatırımcıya değer verir.

b. Entegre Raporlamanın Yatırımcılar Açısından Olumsuz Yönleri

Entegre raporlamaya yatırımcılar açısından bakıldığında, bireysel yatırımcıların finansal ve finansal olmayan bilgileri analiz yeteneğine sahip olamayacağı düşüncesi bir olumsuzluk olarak öne çıkmaktadır. Bilindiği üzere entegre raporlama ile yatırım kararı almada temel esas finansal ve finansal olmayan bilgilerin bütüncül bir yaklaşımla sunulmasıdır. Bu noktada bireysel yatırımcıların söz konusu bu bilgileri analiz etmede eksiklikleri ortaya çıkmaktadır. Diğer taraftan işletmeye ait finansal bilgilerin analiz edilmesinde tüm dünya da geçerliliği olan finansal analiz teknikleri kullanılırken, finansal olmayan bilgilerin analiz edilmesinde temel alınacak performans göstergeleri yatırımcılar tarafından tespit edilemeyebilir.

Entegre raporlama ile ortaya çıkan zorluklardan biri de yatırımcılar ile hissedarların çıkarlarının uyuşmamasıdır. “Bir işletme sadece hissedarlar için değer yaratma stratejisi izlerse, bu raporlama hissedarlar için değer azaltıcı kararların görülmesini kolaylaştıracak ve sonuçta işletmeler de bu değer azaltıcı faaliyetlerden vazgeçecekleridir (Eccles ve Krzus, 2010, s. 175). Ancak, kurumsal raporlamada yeni bir raporlama türü olarak ortaya çıkan entegre raporlama, kısa vadede yatırımcılar ve hissedarlar arasındaki çatışma ortamını daha uyumlu hale getirmeye çalışarak uzun vadede hem hissedarların hem de yatırımcıların çıkarlarını maksimize etmeye çalışmaktadır.

2.10. Entegre Raporlama ile İlgili Kuruluşlar

Entegre raporlama ile ilgili uluslararası alanda çalışmalar yapılmaya devam edilmektedir. Bu çalışmaları gerçekleştiren entegre raporlamanın ve entegre raporun Gelişimine katkıda bulunan altı kuruluştan bahsetmek mümkündür. Bunlar;

- IIRC - International Integrated Reporting Council,
- IFAC - International Federation of Accountants,
- IoDSA - Institute of Directors in Southern Africa,
- A4S - The Prince’s Accounting for Sustainability Project,
- GRI - Global Reporting Initiative
- IRC - The Integrated Reporting Committee of South Africa,

2.10.1. International Integrated Reporting Council-IIRC (Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi)

Uluslararası Entegre Raporlama Konseyinin kurulması ve kurumsal raporlamada Entegre yaklaşımın geliştirilmesini sağlamak amacıyla 2009 yılında Galler Prensi tarafından bir çalışma gerçekleştirilmiş ve A4S, IFAC ve GRI gibi kurumlar işbirliği yapmak amacıyla davet edilmiştir. Bu işbirliği sonucunda 2010 yılında Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi) kurulmuştur (Tianyuan vd., 2017, s. 330; Chersan, 2015, s. 92).

IIRC, muhasebeciler, düzenleyici kurumlar, standart belirleyiciler, yatırımcılar, işletmeler ve bu alanda çalışmaları olan bilinçli insanların oluşturduğu küresel bir girişimdir (Morros, 2016, s. 339).

IIRC'nin misyonu, kamu ve özel sektörde entegre raporlamayı temel iş uygulamalarının bir parçası haline getirerek işletmelerin stratejileri, yönetimi, performansı ve beklentileri ile ilgili finansal ve finansal olmayan bilgiyi doğru, güvenilir ve karşılaştırılabilir biçimde ortaya çıkaran, tüm dünyada kabul görmüş uluslararası bir çerçeve oluşturmaktır (Beck vd., 2017, s. 193).

IIRC, limitet şirket olarak kurulmuş ve tüzel kişiliğe sahiptir. Konsey, yönetim kurulu, çalışma grubu ve sekreteryadan oluşmaktadır. IIRC'nin esas görevi, öncelikli olarak entegre raporlama çerçevesinin oluşturulması ve geliştirilmesini sağlamak, sonrasında ise dünya genelinde entegre raporlamanın kullanılmasını teşvik etmek olarak ifade edilmiştir.

2.10.2. The International Federation of Accountants–IFAC (Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu)

Uluslararası Muhasebeciler Federasyonu, 1977 yılında Almanya'da düzenlenen 11. Muhasebeciler Kongresi'ne katılan 51 ülke ve 63 kurucu üye tarafından, dünya üzerinde muhasebecilik mesleğini geliştirmek amacıyla kurulmuş uluslararası bir kuruluştur.

IFAC, Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin kurulması sürecinde işbirliği yapılan kuruluşlardan bir tanesidir. Ayrıca entegre raporlama ile ilgili konularda IIRC'ye destek sağlamaktadır.

2.10.3. Institute of Directors in Southern Africa-IoDSA (Güney Afrika Entegre Raporlama Komitesi)

Bu Komite, 2010 yılında Güney Afrika'da, yöneticiler, profesyoneller, iş dünyası liderleri ve diğer yönetim görevlilerini temsil eden gönüllülerden oluşan bir birlik olarak kurulmuştur.

Entegre raporlama ile ilgili işletmelere yol göstermek amacıyla ilk çalışmayı yapan kuruluştur. IIRC'nin entegre raporlama çerçevesinin oluşturulması ve geliştirilmesi sürecinde etkin rol oynamıştır. IoDSA'nın stratejik amaçları şunlardır (Yüksel, 2017, s. 54).

- Sürdürülebilir büyümeyi desteklemek,
- İşletmelerde iyi yönetim uygulamaları oluşturmak,
- Mesleki Gelişimi sağlamak,
- İşletmelerde kabiliyetli yönetici sayısını arttırmak,
- İtibarı olan ve bilinen bir marka oluşturmak,
- Kurumsal yönetim ve liderlik için işletmelere rol model olmak,

2.10.4. The Prince's Accounting for Sustainability Project-A4S (Sürdürülebilirlik İçin Muhasebe Projesi)

Bu kurum, 2004 yılında Galler Prensi tarafından, sürdürülebilir bir ekonomik model içerisinde değişimi desteklemek amacıyla finans, muhasebe ve yatırımcılar tarafından gerçekleştirilen faaliyetleri kolaylaştırmak için kurulmuştur (Oral, 2018, s. 30).

A4S IIRC'nin kurulmasına öncülük etmiş kurumlardandır. IIRC'nin kurulması ile birlikte hali hazırda entegre raporlama konusunda yapılacak olan çalışmalara katkı sağlamaya devam etmektedir.

2.10.5. Global Reporting Initiative-GRI (Küresel Raporlama Girişimi)

Bu girişim, 1997 yılında Boston'da sürdürülebilirlik raporlamasına öncülük etmek amacıyla kurulan uluslararası bir kuruluştur. Toplum odaklı hareket etmeyi, ekonomik, sosyal ve çevresel faydalar sağlayacak kararlar almayı ve sürdürülebilirlik raporlarının oluşturulmasına ve geliştirilmesine katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Bu amaç doğrultusunda (Yüksel, 2017, s. 55).

- 2000'de ilk GRI sürdürülebilirlik raporlama çerçevesini,

- 2002’de G2 rehberi
- 2006’da G3 rehberi
- 2011’de G3.1 rehberi
- 2014 yılında da G4 Rehberi’ni yayınlamıştır.

2.10.6. Global Reporting Initiative-GRI (Küresel Raporlama Girişimi)

IRC, 2010 yılında Güney Afrika’da entegre raporlama uygulamalarına yönelik yeni rehberler geliştirmek amacıyla kurulmuştur. 2011 yılının Ocak ayında ise Entegre rapor çerçevesi oluşturmak düşüncesiyle “Framework for Integrated Reporting and the Integrated Report Discussion Paper” adlı bir çalışma ile bu alanda ilk olan “Tartışma Kâğıdını” yayınlamıştır. 2011 yılının Nisan ayına kadar bu tartışma kâğıdını kamu yorumuna açık bırakmıştır. Yapılan bu çalışma uluslararası alanda onay almış ve IIRC’nin yapacağı çalışmalara temel oluşturmuştur.

2.11. Entegre Raporlama ile İlgili Yapılmış Çalışmalar

Bu bölümde entegre raporlama ile ilgili literatürde yapılan çalışmalara değinilmiştir.

2.11.1. Entegre Raporlama ile İlgili Yapılmış Uluslararası Çalışmalar

Owen (2013) entegre raporlamada yaşanan gelişmeleri değerlendirerek entegre raporlamanın muhasebe müfredatı üzerindeki etkilerini araştırmıştır. Çalışmanın sonucunda entegre raporlamanın, sürdürülebilirlik ile birlikte muhasebe açısından önemli bir süreç olduğu bilgisine ulaşmış ayrıca entegre raporlamanın yaygınlaşması ile birlikte muhasebe müfredatlarında önemli değişikliklere ihtiyaç duyulacağını ifade etmiştir.

Van Zyl (2013) Güney Afrika’daki özel şirketlerin entegre raporlamayı ne kadar benimsediklerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada entegre raporlarda açıklanan bilgilerin kalitesini belirleyebilmek için literatür taraması yapılmıştır. İkinci aşamada ise, Johannesburg Menkul Kıymetler Borsası (JSE) Sürdürülebilirlik Endeksi’nde en iyi performans gösteren firmaların sürdürülebilirlikle ilgili raporlar ve ampirik bulgular doğrultusunda çok az firmanın çevre konusuna dikkat ettiği ifade edilmiştir.

Dragu ve Tudor Tiran (2013) yeni bir kurumsal raporlama türü olan entegre raporlama hakkında kavramsal bilgiler sunmuşlardır. Çalışmada entegre raporlamayı daha iyi anlayabilmek ve entegre raporlamanın oluşumuna etki eden faktörleri belirleyebilmek için kurumsal raporlamayla ilgili yapılmış araştırma makaleleri analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda entegre raporlamanın geçirdiği evrimin çerçevesini belirlemek için gerekli bilgiler elde edilmiştir. Bu bilgiler entegre raporlamanın geçirdiği evrimin üç kısımdan oluştuğunu göstermektedir. Bunlar sırasıyla; finansal olmayan raporlama girişimleri, sürdürülebilirlik dönemi ve entegre raporlama dönemi olmak üzere. Bu sonuçlar entegre raporlamaya giden yolun teorik ve ampirik çalışmalar ile uygulamalardan oluştuğunu göstermektedir.

Carels vd., (2013) Güney Afrika'da faaliyetlerine devam eden madencilik şirketlerinin yayınladıkları entegre raporlardaki çevresel, sosyal ve etikle ilgili açıklamaların entegrasyon düzeyinin ve kapsamının kurumsal yönetim alanında yaşanan gelişmelerden nasıl etkilendiğini belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda Güney Afrika'da ki şirketler tarafından genellikle ihmal edilen kurumsal yönetim anlayışının aslında söz konusu şirketlere önemli katkılar sunacağı belirtilmiş ayrıca raporlama sisteminin Güney Afrika ekonomisinde önemli yeri olan madencilik sektöründe kullanılması gerektiği ifade edilmiştir.

Dumitru vd., (2013) 2011 yılında yayınlanan "Tartışma Kağıdı" ve 2013 yılında yayınlanan "Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi" kapsamında entegre raporlama ilkelerini açıklamışlardır. Çalışmada Indra Şirketinin entegre raporuna içerik analizi vaka çalışması uygulanmıştır. Yapılan değerlendirmelerin ardından bu alanda iyi bir geçmiş tecrübeye de sahip olan Indra Şirketi tarafından hazırlanan raporun, entegre raporlama yapmak isteyen diğer şirketler için iyi bir örnek olduğu ifade edilmiştir.

Ayoola ve Olasanmi (2013) Nijerya petrol ve gaz sektöründe faaliyetlerine devam eden altı çok uluslu şirketin yıllık raporları ile bağımsız sürdürülebilirlik raporlarını incelenmişlerdir. Çalışmanın sonucunda çevresel, sosyal ve yönetim raporlamasına yönelik çabaların geçici, kısa vadeli ve şirketlerin temel faaliyetleriyle ilgisiz olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle entegre raporlamanın geliştirilmesinin ve uygulanmasının petrol ve şaz sektöründeki uluslararası firmaların performans raporlamasını da kolaylaştıracağı sonucuna varılmıştır.

Abeysekara (2013) kullanıcılar için entegre raporlama hakkında bilgi vererek örnek bir entegre raporlama şablonu hazırlamıştır. Çalışmanın sonucunda ortaya çıkan entegre raporlama şablonunun, bu alanda anlamlı ve tutarlı bir çerçeveye dayanarak düzenlenen ilk akademik şablon olduğu ifade edilmiştir.

Churet ve Eccles (2014) “RobecoSAM’in Genel Yıllık Kurumsal Sürdürülebilirlik Değerlendirmesi”nde yer alan 2.000’den fazla işletmenin 2011 ve 2012 yıllarına ait entegre raporlarını incelemişlerdir. Uygulanan regresyon analizi sonucunda işletmelerde entegre raporlama ile yönetim kalitesi arasında bir ilişkinin bulunduğu tespit edilmiştir. Bu ilişkinin sağlık sektöründe faaliyetlerine devam eden işletmelerde daha fazla olduğu görülmüştür. Ayrıca, sağlık ve bilgi teknolojisi sektörlerinde entegre raporlama ile finansal performans arasında da pozitif anlamda bir ilişkinin olduğu belirtilmiştir.

Frias-Aceituno vd. (2014) entegre raporlamada yer alan açıklayıcı faktörleri panel veriye lojistik regresyon analizini uygulayarak incelemişlerdir. Uluslararası faaliyette bulunun 1590 işletmenin 2008 – 2010 yılları ele alınmıştır. Çalışmanın bağımlı değişkeni, işletmenin finansal raporları var ise “0”; kurumsal sosyal sorumluluk raporları var ise “1”; Entegre raporlamayı hazırlama sürecinde ise “2” olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda işletmenin aktif büyüklüğünün ve kârlılığının, söz konusu raporların yayımlanma ihtimalini artırdığı görülmüştür.

Serafeim (2014) entegre raporlama ile işletmenin yatırımcı portföyü arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çevresel, sosyal ve ekonomik konularda işletmelerde ortaya çıkan birçok kaygının, firmaları entegre bir raporlama hazırlamaya yönlendirdiği tespit edilmiş ve entegre raporlama yapan işletmelerin yatırımcılarını olumlu yönde etkilediği belirtilmiştir.

Aceituno vd. (2014) 2008-2010 dönemlerine ait 1590 uluslararası şirketin raporlarını lojistik regresyon tekniği uygulanarak incelenmişlerdir. Çalışma sonucunda entegre raporlamanın geliştirilmesinde diğer faktörlerle birlikte sektör yoğunlaşmasının etkisinin ne derecede etkili olduğunu belirlemeye çalışmışlardır. Çalışmanın sonucunda bir firmanın aktif büyüklüğü ile entegre rapor arasında olumlu bir ilişkinin olduğunu belirtmişler, ayrıca bir firmanın kârlılığı ile entegre rapor arasında da pozitif bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir.

James (2014) muhasebe alanında uzman kişilerin sürdürülebilirlik ve entegre raporlama hakkında ki algılarını incelemiştir. Çalışmanın sonucunda muhasebe uzmanlarının sürdürülebilirlik ve entegre raporlama ile yapılan çalışmaları olumlu değerlendirdikleri ifade edilmiştir.

Chersan (2015) entegre raporlama ilkelerine uygun raporlama yapan işletmeleri incelemiştir. Çalışmanın sonucunda entegre raporlamanın uygulanmasında ilk sırada Güney Afrika sonrasında da Avrupa ülkelerinin yer aldığı ifade edilmiştir.. Söz konusu ülkelerde yayımlanan entegre raporların, tüm dünyada entegre raporlama yapan firmaların %78'ini oluşturduğu belirtilmiştir. Ayrıca IIRC'nin belirlediği ilkeler baz alınarak hazırlanan en uygun raporların Avrupa ülkelerinde olduğu görülmüştür.

Havlova (2015) IIRC'nin Pilot Programı'na 2012 yılından önce dahil olan 48 firma üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Çalışmanın sonucunda incelenen firmaların entegre raporlamaya tam olarak uyum sağlayabilmeleri için en az beş yıllık bir süreye ihtiyaç duydukları ifade edilmiştir. Firmaların raporlama konusunda karşılaştıkları en büyük problemin, raporun kısaltılamaması olduğu görülmüştür.

Aujirapongpan ve Chanatup (2015) entegre raporlamanın işletme performansına etkisini ve son yıllarda entegre raporlama ile ilgili gelişen standartları ele almışlardır. Çalışmanın sonucunda entegre raporlamanın bilgi kullanıcılarının daha etkin karar alabilmesi ve taleplerinin daha iyi karşılanması açısından işletmeler için önemli bir rapor türü olduğu sonucuna varılmıştır.

Balashova vd. (2015) Rusya'da faaliyetlerine devam eden tarımsal işletmeler için entegre raporlamanın hazırlanmasına yönelik bir yöntem geliştirmeye çalışmışlardır. Bu bağlamda entegre raporların hazırlanmasında en iyi uluslararası uygulamalar analiz edilmiş ve analiz edilen tüm yöntemlerin yeterince etkili olmadığı ifade edilerek kendileri ayrı bir yöntem ve yol haritası geliştirmişlerdir.

Dumitru ve Jinga (2015) ilaç sektöründe yer alan "Takeda Pharmaceutical" firmasının 2006 – 2015 yılları arasında raporlarına içerik analizi uygulamışlardır. Bu analiz uygulanırken, Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinin yanı sıra Avrupa Finansal Analist Dernekleri Federasyonu ve ilaç endüstrisi için Sürdürülebilirlik Muhasebesi Standartları Kurulu tarafından sağlanan kılavuzlar kullanılmıştır. İşletmenin entegre

raporlama alanındaki tecrübelerinin çerçevede yer alan ilkelere uyum sağladığı ifade edilmiştir.

Lodhia (2015) “Goodbank” adlı bir bankanın entegre raporlamaya geçiş sürecini incelemiş ve bu geçiş sürecinin itici güçlerini tanımlayarak, bu tür raporlamaya katılmak isteyen diğer işletmeler için öneriler sunmuştur. Söz konusu banka üzerinde bir vaka çalışması yapılmış ve çalışmanın sonucunda Goodbank'ın entegre raporlamaya geçiş süreci tamamlanmış ve bu geçiş ile birlikte söz konusu bankanın rakiplerinden ve diğer kurumlardan olumlu yönde farklılaştığı gözlemlenmiştir.

Melloni (2015) IIRC'nin web sitesinde yer alan raporları içerik analizi yaparak incelemiştir. Analiz sonucunda bu raporlarda işletmelerin özellikle ilişkisel sermayeye göre hareket ettiği tespit edilmiştir. Ayrıca geleceğe dönük bilgi içeren entelektüel sermaye açıklamalarının ise işletmeler tarafından oldukça sınırlı kullanıldığı belirtilmiştir.

Robertson ve Samy (2015) işletmelerin kullandıkları mevcut raporlama uygulamalarının sınırlılıklarını ortaya çıkarmak ve entegre raporlamanın işletmeler tarafından benimsenme sürecini belirlemek amacıyla içerik analizi gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda işletmelerdeki üst düzey yöneticilerin entegre raporlamayı, hali hazırda kullandıkları mevcut uygulamaya göre daha avantajlı olarak gördükleri ifade edilmiştir.

Setia vd. (2015) işletmeler tarafından hazırlanan raporların entegre raporlamaya uygunluğunu belirlemek ve buna bağlı olarak işletmelerin değer oluşturma yeteneklerini açıklamak amacıyla Johannesburg Borsası'nda (jse) ilk 25'te yer alan firmaların yıllık entegre raporlarını T-testi analizleri kullanarak incelemişlerdir. Ulaşılan bulgular doğrultusunda sermaye ögeleri arasında en çok açıklanan sosyal ve ilişkisel sermayede meydana geldiği, diğer sermaye ögeleri ile ilgili açıklamaların birbirine yakın çıktığı ifade edilmiştir.

Simnett ve Huggins (2015) entegre raporlama çerçevesinin geliştirilmesinde öne çıkan konuları ve bu konuyla ilgili gelecek dönemlerde yapılacak çalışmalar için oluşabilecek fırsatları belirlemeyi amaçlamışlardır. Çalışmanın sonucunda Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi uyarınca raporlama yapan işletmelerin, bu rapor sayesinde fayda sağlayacağı belirtilmiş, ancak işletmeye de ek bir maliyet yükünün olacağı ifade edilmiştir.

Tweedie ve Martinov-Bennie (2015) Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi (IIRC) tarafından geliştirilen Entegre Raporlama Çerçevesini sürdürülebilirlik açısından içerik analizi ile incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda entegre raporlama ile işletmelerin uzun vadeli yatırımlarına öncelik verilmesi gerektiğinin altı çizilmiş ve böylelikle bu raporlamanın işletmelerin sürdürülebilirliğine de katkıda bulunacağı belirtilmiştir.

Clayton vd. (2015) Güney Afrika'da faaliyetlerine devam eden büyük firmaların sürdürülebilirlik raporlamasından entegre raporlamaya geçiş sürecini ve entegre raporlama alanında yaşanan değişimi içerik analiz yöntemi ile incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda, firmaların entegre raporlamadan bir fayda sağlamak istiyorlarsa, mevcut düşünce yapısının değişmesinin gerekli olduğu fikrini ifade etmişlerdir.

Perego vd. (2016) entegre raporlama ile ilgili akademi alanında yapılan çalışmalar ile saha da ki uygulamalar arasındaki farkları tespit etmek amacıyla bu çalışmayı yapmışlardır. Elde edilen bulgulardan hareketle firmaların değer oluşturma kavramını ve entegre raporlama süreçlerini doğru algılayamadıkları ifade edilmiştir.

Ruiz-Lozano ve Tirado-Valencia (2016) Endüstri alanında yer alan işletmelerin entegre raporlama ilkelerine uyum seviyelerini belirlemek amacıyla bu çalışmayı yapmışlardır. 2013 – 2014 yıllarında IIRC'nin veri tabanında yayınlanan 21 adet entegre rapor ele alınarak, kılavuz ilkelere ait 32 ölçüt üzerinden içerik analizi uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda firmaların çoğunluğunda eksikliklerin olduğu ifade edilmiştir.

Adams vd. (2016) uluslararası alanda faaliyette bulunan dört firmanın (Unilever, National Australia Bank, Heineken, Glaxo Smith Kline) raporlarını sosyal yatırım faaliyetlerine ilişkin yapılan bilgilendirmeleri tespit etmek amacıyla incelemişlerdir. Çalışmada kavramsal analiz ve içerik analiz tekniklerini kullanmışlardır. Uygulamanın sonucunda, işletmelerin sosyal sorumluluk ile ilgili faaliyetlerinin değer oluşturma noktasında ele alındığı ve belirlenen stratejilerle bağlantılı olduğu ifade edilmiştir.

Haji ve Anifowose (2016) entegre raporlama uygulamasında denetim komitesi işlevinin genel etkinliğinin rolünü ve önemli yönlerini incelemek amacıyla elde edilen bilgileri data analiz tekniği ve içerik analizi ile incelemişlerdir. Uygulamanın sonucunda işletmelerdeki denetim komitesinin

işlevinin entegre raporlamanın kalitesi ile güçlü ve pozitif bir ilişkiye sahip olduğunu ifade etmişlerdir.

Haji ve Houssain (2016), entegre raporlamanın işletmeler tarafından ne kadar benimsendiğini araştırmışlardır. Çalışma bir kavramsal inceleme ile gerçekleştirilmiş ve sonuç olarak mevcut entegre raporlama uygulamasının aslında özünden yoksun olduğu ve raporlama yorumcularının açıkladığı özet bilgileri yansıtacak kadar da kısa olmadığı ifade edilmiştir.

Lee ve Yeo (2016) entegre raporlama ile firma değeri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışma sonucunda elde edilen bulgulara göre firma değerlemesinin entegre raporlama açıklamalarıyla pozitif anlamda ilişkili olduğu, ayrıca entegre raporlama yayınlamanın firmalarda ortaya çıkan bilgi işleme maliyetlerini düşüreceği ifade edilmiştir.

Barth vd. (2017), Johannesburg Borsası'nda faaliyetlerine devam eden 100 şirketin 2011-2014 yıllarına ait bilgilerini, firma değeri ile entegre rapor kalitesi arasındaki ilişkiyi tespit etmek için çok değişkenli regresyon analizleriyle incelenmişlerdir. Çalışma sonucunda, entegre raporlama kalitesi ile sermaye maliyeti arasında bir ilişkiye rastlanılmamış ancak entegre raporlama kalitesi ile likidite ve gelecekteki beklenen nakit akışları arasında pozitif anlamda bir ilişkinin olduğu ifade edilmiştir.

Wen vd. (2017) Malezya'da faaliyet gösteren halka açık 50 şirketin 2012 – 2015 yıllarına ait raporlarındaki içerik öğelerini baz alarak entegre raporlama uygulamasının finansal performansa katkısını incelemişlerdir. IIRC çerçevesinde belirtilen içerik öğelerinden; “kurumsal yönetim”, “iş modeli”, “riskler ve fırsatlar” ve “performans” ile ilgili açıklamaların işletmelerin finansal performansı üzerinde pozitif ve anlamlı bir etki oluşturduğu ifade etmişlerdir.

Adams (2017) Johannesburg ve Avustralya Menkul Kıymetler Borsası'nda işlem gören büyük firmaların üst düzey yöneticileri ile mülakatlar gerçekleştirmişlerdir. Bu mülakatlarda işletmenin değer oluşturma sürecini etkileyen konular ana hedef olarak belirlenmiştir. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre, entegre raporlama çerçevesinde yapılan detaylı açıklamaların, işletmelerde ortaya çıkan karmaşıklığı yönetmelerine yardımcı olduğu pozitif anlamda tespit edilmiştir.

Pistoni vd. (2018) Uluslararası Entegre Raporlama Konseyi'nin 2013 – 2014 dönemlerinde web sitesinde yayınlanan 116 entegre raporlama kalitesi

yönünden incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda söz konusu entegre raporların kalitesinin düşük seviyede olduğu, entegre raporlamanın şeklinin içeriğine göre daha fazla önem verildiğini tespit edilmiştir.

Doni vd. (2019) Bankacılık sektöründe faaliyetine devam eden Singapur Kalkınma Bankası'nın entegre raporlama ile ilişkisini belirlemek amacıyla bankanın üst düzey yöneticileri ile görüşmüş ve yayınladıkları raporları incelenmişlerdir. Çalışmanın sonucunda bankanın raporlarında finansal ve üretilmiş sermaye ile ilgili bilgilerin yer aldığı, ayrıca süreç içerisinde yapılan ek açıklamalar ile birlikte niteliksel raporlamanın da arttığı ifade edilmiştir.

Sukhari ve de Villiers (2019) entegre raporlamanın iş modeli ve strateji ile ilgili açıklamaların üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda, ilk olarak Güney Afrika'da entegre raporlamanın zorunlu tutulmasının ardından işletmelerin iş modeli ve stratejilerini açıkladığını, zorunlu tutulmadan önce ise hiçbir işletmenin bu bilgileri paylaşmadığı ifade edilmiş ayrıca işletmelerin stratejik hedeflerini şeffaf bir şekilde ilgili kullanıcılara sunmaya başladıkları da belirtilmiştir.

Marrone ve Oliva (2020) Güney Afrika'da faaliyetlerine devam eden işletmelerin hazırladıkları raporların Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi ile uyumlu olup olmadığını araştırmışlardır. Çerçevede yer alan içerik öğeleri ve temel kavramlara ilişkin bilgilerin bulunup bulunulmaması durumu puanlandırılmış ve uyum düzeyleri belirlenmiştir. Yapılan analizler sonucunda işletmelerin kârlılığı, finansal kaldıraç oranlarının ve büyüklüğünün entegre raporlama uyum düzeyini pozitif anlamda etkilediği ifade edilmiştir.

2.11.2. Entegre Raporlama ile İlgili Yapılmış Ulusal Çalışmalar

Karğın vd. (2013) entegre raporlamanın içeriğini ve dünyadaki uygulamalarını kavramsal bir inceleme ile değerlendirmişlerdir. Ayrıca Türkiye'de entegre raporlama uygulamasının kullanılması yönünde bilgilendirmeler yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir.

Topçu ve Korkmaz (2015) yeni bir konu olan entegre raporlamanın kavramsal bir incelemesinin yapılması gerekliliğini ifade etmişler ve

çalışmanın sonucunda Türkiye’de entegre raporlamanın gelişimine yönelik yeni ve farklı önerilerde bulunmuşlardır.

Kaya (2015) raporlama bilgi kullanıcılarının sayıca fazla, uzun ve karmaşık olduklarından dolayı eleştirdikleri mevcut yıllık raporların yerine yeni bir raporlama türü olarak çıkan entegre raporlamanın işletmelere ve ilgili taraflara sağlayacağı faydaları açık bir şekilde ifade etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada, bilgi kullanıcılarına yönelik önerileri ifade etmiştir.

Gençoğlu ve Aytaç (2016) Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksinde faaliyetlerine devam eden 29 firmanın 2009-2015 dönemlerine ait yıllık faaliyet raporlarının incelenmesi ile söz konusu işletmelerin çevresel ve sosyal sürdürülebilirlik konularında yapmış oldukları uygulamaların analiz edilmesi amacıyla çalışmalarını yapmışlar ve 2015 yılına kadar faaliyet raporlarında sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili bilgilerin artış gösterdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca çalışmaya 2012 yılı itibariyle katılan firmaların tamamında sosyal sürdürülebilirlik ile ilgili bilgilere rastlanıldığı belirtilmiştir.

Gökten (2016) entegre raporlama çerçevesiyle ortaya çıkan ilkesel bakış açısının ne anlama geldiğini belirtmek amacıyla bu çalışmayı yapmıştır. Çalışmanın sonucunda ortaya çıkan öneriye göre entegre raporlama yaklaşımı bir ana unsur ise, işletmelerin hazırladıkları sürdürülebilirlik ve denetim raporları, entegre raporlamanın ekleri şeklinde olması gerektiği görüşünü ifade etmiştir.

Kaya vd. (2016) 2014 yılında 13 farklı ülkeden 13 farklı işletmenin yayınlamış oldukları entegre raporları hem içerik hem de kapsam bakımından incelenmişlerdir. Uygulamanın sonucunda işletmelerin entegre raporlamalarındaki farklılık gösteren yanları veya ortak özelliklerini tespit etmişler ve bu çerçevede gelecek dönemlerde hazırlanacak ve sunulacak entegre raporlama uygulamaları için önerilerde bulunmuşlardır.

Altınay (2016) “entegre raporlama” kavramı ile “sürdürülebilirlik” kavramının muhasebe bilimine yansımalarını incelemiştir. Ayrıca sürdürülebilirlik ile ilgili bazı kavramların muhasebeleştirilme sürecine aracılık eden sürdürülebilirlik muhasebesinin, entegre raporlamanın ihtiyaç duyduğu bilgi akışına katkı verecek bir yaklaşım olduğunu ifade etmiştir.

Köse ve Çetinel, (2017) kurumsal raporlama ve yeni bir raporlama türü olan entegre raporlama kavramı ile entegre raporlamanın gelişim süreci hakkında bilgi vererek, etkin bir entegre raporlama hazırlama sürecinde

raporun içeriğinin hangi konulardan oluşacağı hakkında incelemeler yapmışlardır. Bu bağlamda 2015 yılında ilk defa entegre rapor yayınlayan Argüden Yönetişim Akademisini ele almışlardır. Uygulamanın sonucunda incelenen rapor neticesinde, firmanın vizyonu, stratejileri ve hedefleri, karşılaşılabilecek muhtemel risklerin tanımı, bünyesinde bulundurduğu sermaye öğeleri, değer oluşturma yeteneği gibi konulara yer verildiğini ve raporun, kısa ve anlaşılır bir dil ile sunulduğunu ifade etmişlerdir.

Yüksel ve Aracı, (2017a) hizmet işletmelerine ait raporların, uluslararası entegre raporlama çerçevesinde belirtilen entegre raporlama ilkelerine uyumunu tespit ederek çıkan sonuçları endüstri işletmelerinin analiz sonuçlarıyla karşılaştırmışlardır. Uygulama kısmında içerik analiz yöntemi kullanılarak, elde edilen sonuçlara göre de istatistiksel analizler gerçekleştirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda incelemeye tabi tutulan raporların genellikle içerik öğelerine göre hazırlandığını ifade etmişlerdir.

Yüksel ve Aracı, (2017b) entegre raporlamanın incelenmesi, dünya genelinde ve ülkemizde entegre raporlamanın durumunun tespit edilmesi amacıyla yapmışlardır. Bu amaç doğrultusunda önce dünya da entegre raporlama uygulamalarını ve ülkemizde Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksi'nde faaliyetlerine devam eden 50 firmanın 2014 yılına ait faaliyet raporlarının entegre raporlamaya yakınlığını incelenmişlerdir. Çalışmanın sonucunda söz konusu endekste faaliyetlerine devam eden firmaların %48'inin yıllık raporunun entegre raporlamaya uygun olduğunu ifade etmişlerdir.

Elmacı ve Sevim, (2017) entegre raporlama alanında kendisini kanıtlamış dört firmanın entegre raporlarını baz alarak söz konusu firmalara ait raporları içerik ve sunum yönünden incelenmişlerdir. Sonrasında entegre raporun teorik bileşenlerini analiz ederek ülkemizde faaliyetlerine devam eden büyük ölçekli firmaların entegre raporlama ile ilgili hazırlık aşamalarını kolaylaştırmak amacıyla bir yol haritası oluşturulmasını hedeflemişlerdir. Çalışmanın sonucunda entegre raporlama da yer alan bilgiler üzerinden yatırım analizi yapmak isteyen bilgi kullanıcıları için bir model önerisini sunmuşlardır.

Yılmaz vd. (2017) kurumsal raporlama alanında yeni bir raporlama türü olan entegre raporlamanın hangi bilgileri içerdiği ve uygulama esasları

hakkında bilgilerin verildiği çalışmada Türkiye’de entegre raporlama uygulamalarının nasıl olması gerektiği ile ilgili öneriler sunmuşlardır.

Ercan ve Kestane (2017) Türkiye’de 2016 yılı içerisinde hazırlanan entegre raporlara içerik analizi uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda, entegre raporlamanın Türkiye’de gelişmekte olan bir rapor türü olduğu ve rapor hazırlama noktasında belirli standartların oluşturulması gerekliliğini ifade etmişlerdir.

Solak vd. (2017) Aydın ve Malatya illerinde faaliyet gösteren 258 muhasebe meslek mensubuna anket uygulaması yapmışlardır. Anket uygulaması sonucunda elde edilen bulgulara göre ankete katılan muhasebe meslek mensuplarının entegre rapor hakkındaki bilgilerinin yetersiz düzeyde olduğunu ifade etmişlerdir.

Yüksel, (2018) Borsa İstanbul KY endeksinde faaliyetlerine devam eden işletmelerin 2016 yılına ait faaliyet raporlarında, içerik ögelerini baz alarak içerik analiz yöntemini kullanmıştır. Öncelikle söz konusu raporların entegre raporlamaya uyumunu tespit etmiş, entegre raporlama skoru ile içerik ögelerine ait hesaplanan skor, KY notları ile karşılaştırılmıştır. Sonrasında KY ilkeleri ile entegre raporlama ilkeleri arasındaki ilişkiyi regresyon analizi yaparak incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, entegre raporlama skoru ile KY derecelendirme notu, hisse sahipleri derecelendirme notu, kamuyu aydınlatma derecelendirme notu ve yönetim kuruluna ait derecelendirme notu arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğunu ifade etmiştir.

Ağdeniz, (2018) işletmeler için önemli bir konu olan iç denetimin entegre raporlamaya olan katkısının ne lde olduğunun belirlenmesi amacıyla yaptđđı çalışmada iç denetimin özellikle de kurumsal yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol gibi alanlarda entegre raporlamaya önemli katkılar sağlayacağını ifade etmiştir. Ayrıca entegre raporlamadaki bilgilerin doğruluğu ve güvenilirliği noktasında iç denetimin bir güvence sağlayabileceğini belirtmiştir.

Kılıç, (2018) lkemizde entegre raporlamanın gelişimini dikkate alarak, entegre raporlamayı kullanan firmaların entegre rapor performansı ile entegre raporlama kullanmayan firmaların faaliyet raporlarının entegre raporlamayı oluşturan bileşenlerini ne lde içerdiğini incelemiştir. 2016 yılında Borsa İstanbul sürdürülebilirlik endeksinde yer alan firmaların yıllık faaliyet raporlarına ile entegre raporlamayı kullanan firmaların raporlarına içerik

analiz yöntemini uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda incelenen raporların entegre raporlamada olması gereken içerik öğelerinin tam olarak kullanılmadığını tespit etmiş ayrıca yıllık raporlama yapan firmaların raporlarında yer alan bilgilerin entegre rapor içerik öğelerini tam olarak karşılayamadığını ifade etmiştir.

Kardeş Selimoğlu ve Yeşilçelebi (2018) 2011-2016 yılları arasında 150 firma tarafından yayınlanan 256 entegre rapora içerik analizi yöntemini uygulamışlardır. Çalışmanın sonucunda incelenen raporların genelinde kılavuz ilkeler ve içerik öğelerine yer verildiğini ifade etmişlerdir.

Dereköy (2018) entegre raporlama hazırlayan firmaların rapor oluştururken kullandıkları içeriklerin, “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesine” uygunluğunu analiz etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada Çimento sektöründe faaliyet gösteren ve entegre raporlama yapan dokuz firmanın 2016 yılında yayınladıkları raporları içerik analizi ile incelemiştir. Uygulama sonucunda incelenen raporlarda sunulan bilgilerin, genellikle “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi” içerik öğeleri ile uyum gösterdiğini ifade etmiştir. Ayrıca firmaların değer oluşturma sürecinin sermaye öğeleriyle bağlantılı bir şekilde açıklanmasının, entegre raporlama hazırlık sürecinde en az bilgi verilen içerik öğesi olduğunu belirtmiştir.

Yüksel (2018) Güney Afrika ve Türkiye’de faaliyetlerine devam eden katılım bankalarının entegre rapor skorları arasında farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada 2014-2016 dönemlerinde yayınlanan faaliyet raporlarını inceleyerek, skorları hesaplamış sonrasında ise hesaplanan skorlarla performans arasındaki ilişkiyi belirleyebilmek için korelasyon analizini uygulamıştır. Çalışmanın sonucunda Türkiye ve Güney Afrika arasında entegre raporlama noktasında bazı farklılıkların olduğunu tespit etmiş, ayrıca 2015-2016 yıllarında firmaların entegre rapor skorları ile firma büyüklükleri arasında ve 2016 yılında da entegre rapor skorları ile varlık devir hızları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkinin olduğunu ifade etmiştir.

Battal (2018) sürdürülebilirlik raporlamasını, kılavuz ilkeleri, entegre raporlamanın gelişim sürecini ve sağladığı olumlu yönleri açıklamış, sonrasında iki havayolu firmasına ait raporları incelemiştir. Çalışmanın sonucunda THY firmasına ait sürdürülebilirlik raporlamasının belirtilen kılavuzlara uyum sağlayamadığını tespit etmiş ve incelenen diğer firmanın

entegre raporunun ise Entegre Raporlama Çerçevesine tam uyum gösterdiğini ifade etmiştir.

Coşkun Arslan ve Özkan (2018) Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksinde faaliyetlerine devam eden firmaların entegre raporlama uygulamalarının durum tespitinin yapılmasına yönelik yapılan çalışmada Sürdürülebilirlik endeksinde yer alan 29 firmaya anket uygulaması yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda söz konusu firmaların entegre raporlama konusunda Dünya genelinde gerçekleştirilen çalışmaları ve gelişmeleri takip ettikleri ifade edilmiştir. Ayrıca entegre raporlama yapmalarının kendi firmaları için sağlayacağı faydaların ve katma değerin farkında oldukları vurgulanmıştır.

Çelebier vd. (2018) Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi'nde faaliyetlerine devam eden işletmelerin entegre raporlamada kullandıkları göstergelerin ele alındığı çalışmada firmalara anket uygulamışlardır. Anket sonuçlarına göre firmaların sektör ve sahiplik yapıları bakımından yaptıkları çevresel ve sosyal açıklamaları arasında bazı farklılıkların olduğunu ifade etmişlerdir.

Öztürk (2019) Garanti Bankasının 2017 yılında yayınladığı entegre raporu incelemiş ve entegre raporlama hakkında genel bilgiler vererek, bu alandaki gelişmeleri ortaya koymuştur. Çalışmanın sonucunda bankanın entegre raporunun IIRC'nin sunduğu çerçeveye uygun olduğunu ifade etmiştir.

Aras ve Mutlu Yıldırım (2019), Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi'nde faaliyetlerine devam eden mevduat bankalarına içerik analizi uygulamışlar ve entegre raporlamada çoklu sermaye öğelerinin hangi göstergeler tarafından temsil edildiğini araştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda elde edilen bulgulara göre sosyal ve ilişkisel sermaye ögesinde en fazla; üretilmiş sermaye ögesinde ise en az göstergenin olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca kaliteli ve karşılaştırılabilir bir entegre raporlama için sermaye öğelerine ait göstergelerin birbirine yakın olması gerektiği ile ilgili önerilerde bulunmuşlardır.

Oral ve Erkuş (2019) 2016 yılında Fortune dergisinin açıkladığı en büyük 500 firma içinde yer alan 50 firmanın entegre raporlarına içerik analizi yöntemini uygulamışlardır. İçerik analizi sonuçlarına göre incelenen raporların tamamında içerik öğelerine ilişkin gerekli bilgiler sunulurken,

“kurumsal genel görünüm ve dış çevre” başlığında diğer ögelere göre daha fazla açıklama yapıldığını belirtmişlerdir.

Kaymak ve Serçemeli (2019) bir firmanın yayınladığı yıllık faaliyet raporunun “Uluslararası Entegre Raporlama İlkeleri” çerçevesinde entegre raporlamaya uygunluğunun belirlenmesi amacıyla yaptıkları çalışmada Konya Çimento Sanayi A.Ş.’ye ait 2016 yılının faaliyet raporunu incelemişlerdir. Çalışmada yayınlanan yıllık faaliyet raporunun entegre raporlama ilkelerine uygunluk skorunu hesaplamışlar ve söz konusu firmanın değer oluşturma sürecinde, iç ve dış faktörlerle ilgili yaptığı bilgilendirmelerin istenilen düzeyde olmadığını tespit etmişlerdir. Ayrıca firmanın faaliyet raporunun entegre raporlama ilkelerine uyumluluğunun daha da arttırılması amacıyla bazı önerilerde bulunulduğu ifade etmişlerdir.

Selimoğlu ve Yeşilçelebi (2019) yaptıkları çalışmanın temel amacı, entegre raporlarda güvence süreçlerinin geliştirilmesi ve uygulanması ile ilgili bu raporu yayınlayan firmalar, denetçi ve akademisyenlerin görüşlerine yer vererek ortaya koymaktır. Çalışma iki aşamalı Delphi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Birinci aşamada elde edilen verilerin incelenmesinde nitel, ikinci aşamada elde edilen verilerin incelenmesinde ise nicel veri analizi yöntemleri tercih edilmiştir. Çalışmanın sonucunda, ankete katılım sağlayanların düşünceleri doğrultusunda görüş birliği sağlanan bütünlük güvence kriterleri ile ilgili ögelerin sunulduğu ifade edilmiştir.

Eldemir ve Ataman Gökçen (2019) çalışmanın temel amacı, Türkiye’de yayınlanan entegre raporların, “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesine” uygunluğunun içerik analizi ile tespit edilmesidir. 2015-2017 yılları arasında yayınlanan tüm entegre raporlar analize tabi tutulmuştur. Çalışmanın sonucunda ilgili dönemlere ait incelenen entegre raporlarda, firmaların tamamının içerik öğelerine yönelik bilgilere yer verdiği görülmüştür. Ayrıca her firmanın, içerik öğelerini oluşturan konuları algılama düzeylerinin farklı olduğu, bu durumda firmaların sunduğu bilgilerde farklılıklara neden olduğu ifade edilmiştir.

Yüksel ve Kayalı (2020) Borsa İstanbul Banka Endeksi’nde işlem gören 10 adet mevduat bankası çalışma kapsamına dahil edilmiş ve entegre raporlama ilkelerine uyumun finansal performans üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Öncelikle entegre raporlama çerçevesinde belirtilen ilkelere göre raporlama yapan ve yapmayan bankalar belirlenmiş ve sonrasında bu

bankaların finansal performansları TOPSIS yöntemi kullanılarak aralarında sıralama yapılmıştır. Çalışma sonucunda ortaya çıkan bulgulara göre, entegre raporlama ilkelerini uyum sağlayan mevduat bankalarının kısa vadede olmasa da zaman içerisinde finansal performanslarının daha iyi sonuçlar verdiği ifade edilmiştir.

Kevser (2020) çalışmanın temel amacı Türkiye’de faaliyetlerine devam eden kamu bankalarında entegre raporlamanın uygulanabilirliğinin analiz edilmesidir. Çalışmada Ziraat Bankası ve Vakıfbank’ın 2019 yılına ait entegre raporlamaları içerik analiz yöntemi ile birbirleriyle karşılaştırılarak ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda kamu bankalarında entegre raporlamanın uygulanabilir olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca her iki bankanın da entegre raporlamada stratejik önceliklere önem verdiği görülmüş, ancak hazırlanan raporların standart olmadığı belirlenmiştir.

Karaburun ve Demirci (2020) çalışma muhasebe meslek mensuplarının muhasebe kültür değerlerinin entegre raporlama farkındalığı üzerindeki etkisi belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. İzmir’de faaliyetlerine devam muhasebecilere anket tekniği uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda söz konusu muhasebecilerin profesyonellik, tutuculuk ve şeffaflık değerlerine yakın olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca muhasebecilerin entegre raporlama ile ilgili oldukları görülmüştür. Son olarak ise muhasebecilerin muhasebe kültür değerlerinin entegre raporlama farkındalığı üzerinde etkisi olmadığı ifade edilmiştir.

Yüksel ve Kayalı (2020) çalışmalarında Borsa İstanbul Banka Endeksinde faaliyetlerine devam eden firmaların yıllık raporları incelenmiştir. Ayrıca entegre raporlama ilkelerine uygun raporlama yapan firmalar ile entegre raporlama ilkelerine göre raporlama yapmayan firmaların finansal performansları ele alınmıştır. Bu bağlamda banka endeksinde yer alan 10 bankanın 2017-2018 dönemlerine ait bilgileri kullanılmış ve 20 mali oran hesaplanmıştır. Hesaplanan oranlar TOPSIS tekniği ile analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda 2017 yılında entegre raporlama yapan bankalardan Garanti bankası beşinci, Yapı ve Kredi bankası ise yedinci olmuştur. 2018 yılında ise entegre raporlama yapan bankalardan Garanti bankası ikinci, Yapı ve Kredi bankası birinci olmuştur.

Şimşek ve Terim (2020) çalışmanın temel amacı entegre raporlama hakkında gerekli bilgileri vererek, 2016 yılında Türkiye’de entegre raporlama

yapan beş kuruluşun Entegre raporlarını “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde” yer alan içerik öğelerine uygun olup olmadığının değerlendirilmesidir. Çalışmada söz konusu firmaların raporlarına içerik analiz tekniği uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda incelenen beş kuruluşunda içerik öğelerinin gerekliliklerini önemli ölçüde karşıladığı tespit edilmiş, ancak sunum noktasında eksikliklerin olduğu görülmüştür. Ayrıca kuruluşların sermaye öğelerinin ve iş modellerinin faaliyette buldukları sektörlere göre değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Gacar (2020) çalışmasında kar amacı gütmeyen kurumlarda entegre raporlama süreçleri ile ilgili genel bilgilere yer verilmiş ve ülkemizde faaliyetine devam eden bir kuruluş örnek olay olarak ele alınmıştır. Çalışmanın sonucunda örnek olay kapsamında ele alınan kuruluşun incelendiği dönemde finansal ve finansal olmayan tüm bilgilerinin detaylı bir şekilde Entegre raporda yer aldığı ifade edilmiştir.

Boydş Hazar (2020) temel amacı entegre raporlamanın diğer kurumsal raporlama türleriyle karşılaştırılması ve entegre raporlama ile ilgili kurumları, standardizasyon çabalarını, entegre raporlamanın yasal durumun ve güvence hizmetlerini incelemektir. Çalışmada 2019 yılında yayınlanan Garanti BBVA ve Çimsa firmalarına ait entegre raporları analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda Entegre raporlamanın standardizasyonunun tam olarak tamamlanamaması firmaların uygulamada zorluklarla karşılaşmasına sebep olmuştur. Ayrıca entegre raporların güvenilirliğinin etkin bir denetim ile sağlanabileceği belirtilmiştir.

Kızıltan ve Doğan (2021) çalışmada finansal ve finansal olmayan bilgileri bir arada sunan entegre raporlamanın firmalara finansal açıdan bir katkı sağlayıp sağlamadığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Borsa İstanbul’da faaliyetlerine devam 475 firma üzerinden üç yıl üst üste entegre rapor yayınlayan dört firma incelemeye alınmış ve seçilen dört firmaya uygun olacak şekilde yurtdışından da üst üste üç yıl rapor yayınlayan dört firma belirlenmiştir. Sonrasında uygun görülen firmalara oran analizleri uygulanmış ve çıkan sonuçlar yapısal eşitlik modeli kullanılarak, firmaların Entegre raporlarının ve önceki döneme ait finansal raporların kârlılık üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çimento sektöründe Türk firmaları yabancı firmalardan daha başarılı sonuçlara sahip olduğu ayrıca bankacılık sektöründe de Türk

bankalarının finansal yapı oranlarında daha başarılı iken yabancı bankaların da kârlılık oranlarında daha başarılı olduğu ifade edilmiştir.

Akbaş vd., (2021) bir entegre raporlamada olması gereken içerik öğelerinin kurumsal yatırımcı kararları üzerinde nasıl bir etkisinin olup olmadığını incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, ülkemizde faaliyetlerine devam eden kurumsal yatırım firmalarındaki uzmanlarının görüşleri baz alınarak anket çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda entegre raporlamada önemli bir yer sahip olan içerik öğelerinin kurumsal yatırımcı kararları üzerinde etkisinin olduğu tespit edilmiştir.

Doğan ve Yunusova (2021) kurumsal raporlamanın yeni bir türü olan entegre raporlamayla ilgili meslek mensuplarının farkındalık düzeyinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada Kayseri’de faaliyetlerine devam eden muhasebe meslek mensuplarına anket uygulaması yapmışlardır. Anket sonuçlarına göre meslek mensuplarının genel olarak entegre raporlama ile ilgili konularda görüş bildirmediklerini tespit etmişler ancak meslek mensuplarının entegre raporlama hakkında yeterli bilgi düzeylerine sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Alkoyun ve Sarı (2021) Türkiye’de faaliyetlerine devam eden katılım bankalarının yıllık raporlarının içerik öğelerine ve kılavuz ilkelerine uyumlu olup olmadığının belirlenmesini amaçlayan çalışmalarında 5 katılım bankasının 2018-2020 dönemlerine ait yıllık raporlarına içerik analizi yöntemini uygulamışlardır. Analiz sonucunda incelemeye tabi tutulan 5 katılım bankasının ilgili dönemlerde yayımlamış oldukları yıllık raporlarının “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi”ne uyumlu olduğunu ifade etmişlerdir.

Vargün vd., (2021) Türkiye’de 2019 yılında entegre raporlama yayınlayan kurumlara ait verileri kullanarak firmaları analiz etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda; entegre raporlamada en çok sayfa kullanan firmaların bankacılık sektöründe olduğu, incelenen kurumların hiçbirinin içerik öğelerini tam olarak açıklamadığını, içerik öğelerinin arasından en az açıklama yapılan öğenin “Marka Sadakati” olduğunu, içerik öğelerinden en fazla açıklama yapılan öğenin “Riskler ve Fırsatlar” olduğunu, entegre raporların tümünde sermaye öğeleri ile değer yaratma arasındaki bağın kurulduğunu ifade etmişlerdir.

Acar vd., (2021) “Entegre Raporlama Çerçevesi” ve “Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevesi” ile ilgili yapılan değişiklikleri ele almışlardır. Çalışmanın sonucunda entegre raporlama çerçevesinde; iki başlıkta bazı değişikliklerin yapıldığını tespit etmişlerdir. Bunlar; entegre raporun sorumluluğu ve iş modelidir. Ayrıca ülkemizde sürdürülebilirlik ilkeleri uyum çerçevesi kullanımının bu alandaki temel gereksinimleri karşıladığı ve ayrıca entegre raporlama yapacak firma sayısını arttırabilecek bir yapıya sahip olduğu ifade edilmektedir.

Çetin ve Karabınar (2021) Ülkemizde finans sektöründe faaliyette bulunan firmalar tarafından hazırlanan entegre raporların, işletmelerde ortaya çıkan finansal olmayan bilgilere yönelik güvence bağlamında ve dünya finans sektöründe sunulan “ödüllü ve öncü” Entegre raporlarla karşılaştırılmıştır. Çalışmanın sonucunda ülkemizde entegre raporlama hazırlayan dokuz bankadan sekizinde, önceden belirlenmiş bilgilerin denetlenmesine yönelik sınırlı güvence aldıkları tespit edilmiştir. Ayrıca bu güvencenin kapsamının, her firmanın kendine ait bir raporlama sisteminin olması nedeniyle değişiklik gösterdiği belirlenmiştir.

Özbaş ve Tuğay (2021) finansal hizmet sektöründe faaliyetlerine devam eden ve entegre raporlamayı benimsemiş firmaların kılavuz ilkelerine bağlılık düzeyini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada 10 firmanın 2016-2018 dönemi boyunca yayınladığı 30 adet raporu kılavuz ilkelerine göre içerik analizi yöntemiyle değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonucunda Absa şirketinin entegre rapor uyum skorunun en yüksek olduğunu, entegre rapor uyum skoru en düşük olan firmanın da Itau Unıbanco'nun 2016 yılında yayınladığı entegre rapora ait olduğunu ifade etmişlerdir.

Şaka ve Tükenmez (2022) “Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesinde” meydana gelen gelişmeler ve ülkemizde ki entegre raporlama uygulamaları hakkında bilgi vermişler ve faaliyetlerine devam eden Garanti BBVA ve Çimsa Çimento firmalarının entegre raporlarını analiz etmişlerdir. Çalışmanın sonucunda söz konusu her iki firmanın da hazırlamış olduğu entegre raporların, çerçeveye göre hazırlandığını ifade etmişler ayrıca Türkiye’de daha yeni yeni gelişme gösteren entegre raporlama ile ilgili detaylı ve sistemli bir altyapıya ihtiyaç duyulduğunu belirtmişlerdir.

Güzel ve Ataman (2022) entegre rapor kullanımının havacılık sektöründeki durumunu ele almışlardır. Bu bağlamda sektörde faaliyetlerine

devam eden ve entegre raporlama yapan 3 firma ile entegre raporlamayı kullanmayan THY firmasını ayrı ayrı incelemişler ve bu firmaların yayınladıkları finansal ve finansal olmayan raporları, entegre raporlama bileşenleri bakımından karşılaştırmışlardır. Çalışmanın sonucunda entegre raporlama yapan firmalarda şu sonuçları bulmuşlardır: Paydaşların ihtiyaç duydukları bilgilere kolayca ulaşabilmekte, finansal ve finansal olmayan bilgiler birbirleriyle bağlantılı halde sunulmakta ve firmaların değer oluşturma süreçleri daha belirgin olmaktadır.

Susmaz ve Doğan (2022) Dünya’da ve ülkemizde entegre raporlama yapan firmaların hangi ülkede ve hangi sektörde çalıştığına göre raporları incelenmiş, elde edilen tespitler neticesinde entegre raporlamanın standartlaşmaması ile ilgili eleştiriler, raporlama çerçevesinde sorgulanmıştır. Çalışmanın sonucunda incelenen raporlarda tespit edilen ve entegre raporlama çerçevesine uygun olan, diğer raporlamalarda da olması gerektiği düşünölen bazı uygulamalara yönelik öneriler sunulmuştur.

Tuğay ve Temel (2022) BİST’de çimento sektöründe faaliyetlerine devam eden firmaların 2018-2019 yıllarında yayınladıkları entegre raporların, kılavuz ilkelerine uygunluk düzeylerini analiz etmişlerdir. Çalışmalarında ilk olarak, yayınlanan entegre raporlara kılavuz ilkeleri baz alarak içerik analizi uygulamışlardır. İkinci olarak “CRITIC” yöntemi ile belirlenen kriterlerin önem düzeylerini hesaplanmışlardır. Son adımda da önceden belirlenen kriterlerin önem düzeylerini analize dahil edip “MAIRCA” yöntemi ile söz konusu firmaların performans analizini yapmışlardır. Çalışmanın sonucunda 2018 yılında performansı en iyi firma Nuh Çimento olurken, 2019 yılında da Adana Çimento olduğunu ifade etmişler ayrıca “kısa ve öz olma” ile “güvenilir ve bütüncül olma” ilkelerinin en çok öneme sahip olunan ilke olduğunu vurgulamışlardır.

Yücenurşen (2022) ülkemizde yayınlanmakta olan entegre raporların kalitesi ile firma değeri arasındaki ilişkinin firma özelliklerine göre değışiklik gösterip göstermediğini tespit etmek amacıyla yaptığı çalışmada 2016-2020 yılları arasında yayınlanan entegre raporların skorlarını hesaplamıştır. Sonrasında ise, elde edilen sonuçlara korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizini uygulamıştır. Analiz sonuçlarına göre entegre raporlama kalitesinin firma değeri üzerinde pozitif ve anlamlı bir etkisinin olduğu ifade etmiş ayrıca

entegre raporlamanın karmaşık bir bilgi ortamına sahip olan şirketlerde ki bilgi işlem maliyetlerinde ciddi oranda azalttığını ifade etmiştir.

Yazıcı (2022) ülkemizdeki firmalarda sürdürülebilirliğin sağlanması için gerekli finansal bilgilerin nasıl oluşturulacağı ve denetim süreçlerinin nasıl olması gerektiğini incelemek amacıyla bu alanla ilgili literatür taraması yapmıştır. Çalışmanın sonucunda iş hayatındaki gelişmeler ve firmalarda artan riskleri yönetebilme noktasında ihtiyaç duyulan entegre raporlamanın ve bağımsız denetimin önemine ilişkin tespitler elde etmiş ve bu doğrultuda yapılması gereken bazı öneriler sunmuştur.

Çelik ve Aydemir (2022) yaptıkları çalışmanın temel amacı entegre raporlama yayınlamanın işletmelerin finansal performansları üzerinde ne gibi etki oluşturduğunun belirlenmesidir. Bu bağlamda işletmelerin finansal olmayan performanslarını ifade eden teorik bir model oluşturulmuş ve Borsa İstanbul Sürdürülebilirlik Endeksi'nde yer alan firmaların 2016–2017 döneminde yayınladıkları raporlardan elde edilen veriler kullanılarak Yapısal Eşitlik Modellemesi Yol Analizi Yöntemi aracılığıyla ayrı ayrı analiz edilmiştir. Çalışmanın sonucunda entegre raporlamanın işletmelerin finansal performansları üzerinde olumlu ve pozitif bir etkisinin olduğu ifade edilmiştir.

Gökoğlu ve Tutkavul (2022) Türkiye'de finans sektöründe yer alan özel ve kamu sermayeli bankaların 2019 yılına ait verilerinin, entegre raporlama da yer alan sermaye öğelerinin ve bu sermaye öğelerine özgü kriterlerin içerik analizi kullanarak hangi değerleri aldıklarını belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada dört özel sermayeli banka ile iki kamu sermayeli bankayı örneklem olarak belirlemiştir. Analiz sonucunda 2019 yılında özel sermayeli bankaların skorlarının kamu sermayeli bankaların skorlarından daha yüksek olduğunu ifade etmişler ayrıca özel sermayeli bankaların hazırlayıp sundukları entegre raporlarda üretilen bilgilerin kamu sermayeli bankalara göre daha kaliteli ve kapsamlı olduğunu söylemişlerdir.

3. SONUÇ

Finansal raporlama ve sürdürülebilirlik raporlamasından sonra gündeme gelen ve firmaların faaliyet sonuçlarını finansal ve finansal olmayan açıdan sunan entegre raporlar, kısa sürede firmalar, kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanmaya başlanmış, bu gelişmeler de entegre raporlamaya yönelik yapılan çalışmaları ve düzenlemeleri arttırmıştır. Entegre raporlama, bir firmanın yönetimi, stratejisi, performansı ve beklentileri ile ilgili önemli bilgileri, işletmenin içinde faaliyet gösterdiği çevresel, ticari, sosyal durumu yansıtacak bir biçimde bir araya getirmektedir. Paydaşlar açısından entegre raporun amacı, çevresel, sosyal ve yönetsel verilerin finansal veriler ile ilişkilendirilmesine olanak tanıyarak entegre bir düşünce oluşturmaktır. Ayrıca entegre raporlamanın firmalar açısından verimliliği arttırmak, maliyet avantajı sağlamak, kurum içi değer yaratma süreçlerini daha etkin kullanarak fayda elde etmek, paydaş ilişkilerine katkı sağlamak, kurumsal stratejilerin daha bütünsel odaklı belirlenerek farklı alanlardaki performanslar ile ilişkilendirmek ve kısa vadeli planlardan ziyade daha ileriye dönük, uzun vadeli bir perspektifi destekleme amaçları öne çıkmaktadır. Entegre raporlama sayesinde mevcut kurumsal raporlara yansıtılmayan fikri mülkiyet hakları, marka değeri ve sürdürülebilirlik yönetimi gibi finansal olmayan faktörler de yatırımcıların bilgisine sunulmaktadır. Dolayısıyla kaynakların verimli kullanılması sağlanırken maliyetler düşürülmekte ve yatırımcılar doğru şekilde yönlendirilmektedir.

Entegre raporlama, firmaların finansal ve finansal olmayan bilgilerini içeren ve ayrı ayrı hazırlanan finansal raporlar ile sürdürülebilirlik raporlarını bir bütün haline getiren bir raporlama türüdür. Bu doğrultuda hazırlanan bir entegre rapor ile firmaların stratejilerinin, yönetim anlayışlarının ve performanslarının tek bir raporda kısa ve öz olarak sunulması hedeflenmiştir. Entegre raporlama, aslında firmaların bir cari dönem içerisinde gerçekleştirdikleri faaliyetlerin planlanmasından denetlenmesine kadar olan bir süreci kapsamaktadır. Bununla birlikte firmaların faaliyetleri sonucunda sermaye öğeleri üzerinde oluşturulan değerlerin bilgi kullanıcılarına aktarılmasına kadarki aşamaları içermektedir.

KAYNAKÇA

KİTAP

- Adams, C. (2013). *Understanding Integrated Reporting-The Concise Guide to Integrated Thinking and the Future of Corporate Reporting*. UK: Dō Sustainability, ISBN 978-1-909293-86-1 (eBook)
- Ataman, B., & Gökçen, G. (2017). *Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) Uygulamaları* (1.Baskı). İstanbul: Beta.
- Aydın, S. (2015). *Entegre Raporlama*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Baltagi, B. H. (2005). *Econometric Analysis Of Panel Data, The Atrium Southern Gate Chichester*. John Wiley & Sons Ltd.
- Bektöre, S., Çömlekçi, F. & Sözbilir, H. (2015), *Mali Tablolar Analizi*, Ankara: Nisan Kitabevi.
- Büyükkaracığan, N. (2023). *New Trends in Real Estate Development Projects*, Ankara: İksad Publishing House.
- Crowther, D. (2016). *A Social Critique of Corporate Reporting: Semiotics and Web-Based Integrated Reporting* (2. Baskı). New York: Routledge.
- Desimone, L., & Popoff, F. (2000). *Eco Efficiency: The Business Link to Sustainable Development*. Massachusetts: MIT Press.
- Eccles, R.G., & Krzus, M.P. (2010). *One Report Integrated Reporting for a Sustainable Strategy*. New Jersey: John Wiley & Sons, Inc.
- Eccles, R. G., Krzus, M. P., & Ribot, S. (2014). *The Integrated Reporting Movement: Meaning, Momentum, Motives, And Materiality*. John Wiley & Sons.
- Gökçen, G., & Ataman B. (2011), *Türkiye Finansal Raporlama Standartları Uygulamaları* (1. Baskı). İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Greene, W.H. (2003), *Econometric Analysis* (5th Edition). London: Prentice Hall.
- Güriş, S. (2018), *Uygulamalı Panel Veri Ekonometrisi* (1. Baskı). İstanbul: Der Yayınları.
- Helfert, E. (2001). *Financial Analysis: Tools And Techniques, A Guide For Managers*. New York: McGraw-Hill.

- Hof, V., H., Deren, S., & Hoşut, S. (2015). *Kurumsal Sosyal Sorumluluk Kavramlar, Uygulama ve Örnekler* (1. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Küçük, M. (2012). *Türkiye Muhasebe Standartları Uygulaması Genel Bakış*. Ankara: Yaklaşım.
- Küçükgergerli, N. (2017). *Entegre Raporlama Endeksi*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Lewis, P., V., & Baker, W., H. (1978). *Business Report Writing*. Columbus, Ohio: Grid Inc.
- Okka, O. (2010). *Finansal Yönetim* (4. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Önder, Ş. (2018). *Kurumsal Raporlamanın Yeni Trendi Entegre Raporlama*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.
- Revsine, L., Mittelstaedt, F., Collins, D., & Johnson, B. (2008). *Financial Reporting and Analysis*. 5th Edition. Boston: Irwin/ McGraw-Hill.
- Savitz, A., W., & Weber, K. (2006). *The Triple Bottom Line How Today's Best-Run Companies Are Achieving Economic, Social, and Environmental Success—and How You Can Too*. San Francisco: John Wiley & Sons.
- Say, S. (2020). *Kurumsal Yönetimin Firma Performansı Üzerindeki Etkisi: Borsa İstanbul Kurumsal Yönetim Endeksinde Bir Uygulama*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Schaltegger, S., Bennett., M., & Burritt, R. (2006). Sustainability Accounting and Reporting: Development, Linkages and Reflection. In Schaltegger, S. Bennett, M., and Burritt, R. (Eds.), *Sustainability Accounting and Reporting*. The Netherlands: Springer.
- Şamiloğlu, F. (2002). *Entelektüel Sermaye*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Tatoğlu, F.Y. (2013). *Panel Veri Ekonometrisi, Stata Uygulamalı*. İstanbul: Beta Basım.
- Usul H., ve Mizrahi R. (2016). *Risk Odaklı Denetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Uyar, A. (2015). *Kurumsal Raporlamanın Gelişimi ve Güncel Yaklaşımlar*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yücel, E. (2018). *Entegre Raporlama Kurumsal Sürdürülebilirlik Kapsamında Kurumsal Raporlamanın Gelişimi*. İstanbul: Dora Yayıncılık.

Yüksel, F. (2017). *Entegre Raporlama*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım.

MAKALE

- Abeyssekera, I. (2013). A Template For Integrated Reporting. *Journal of Intellectual Capital*, 14(2), 227-245.
- Acar, D., Karataş Aracı, N., Ö., & Arısoy, K. (2021). Entegre Raporlama Ve Sürdürülebilirlik İlkeleri Uyum Çerçevelerindeki Değişiklikler Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası İşletme, Ekonomi ve Yönetim Perspektifleri Dergisi*, 5, 251-266.
- Aceituno, J., Ariza, L., ve Sanchez, I. (2014). Explanatory Factors of Integrated Sustainability and Financial Reporting. *Business Strategy and the Environment*, 23, 56-72.
- Adams, C., A. (2017). Conceptualising the Contemporary Corporate Value Creation Process. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 30(4), 906-931.
- Adams, C.A. and Potter, B. and Singh, P.J. and York, J. (2016). Exploring The Implications Of Integrated Reporting For Social Investment (Disclosures). *British Accounting Review*, 48(3), 283-296.
- Adams, S., ve Simnett, R. (2011). Integrated Reporting: An Opportunity for Australia's Not-for-Profit Sector. *Australian Accounting Review*, 21(3), 292-301.
- Ağdeniz, Ş. (2018). Entegre Raporlamada İç Denetimin Rolü. *Mali Çözüm Dergisi*, 28, 121-138.
- Akbaş, A., Coşkun, A., & Karamustafa, O. (2021). Entegre Raporlama İçerik Öğelerinin Yatırımcı Kararları Üzerindeki Etkisi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(1), 303-326.
- Akdede, H., S., & Turan, H., A. (2008). Bilişim Sistemlerinin Kobi'lerin Performansına Etkileri: Kaynak Temelli Yaklaşım İle Denizli İlinde Amprik Bir Uygulama. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 63(4), 1 – 28.
- Albetairi, H. T. A., Kukreja, G. ve Hamdan, A. (2018). Integrated Reporting and Financial Performance: Empirical Evidences From Bahraini Listed Insurance Companies. *Accounting And Finance Research*, 7(3), 102-110.
- Alkan, Ş., B. (2018). Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve Projesi. *Mali Çözüm Dergisi*, 28, 107-137.

- Alkoyun, A., & Sarı, E., S. (2021). Entegre Raporlamaya Uygunluğu Açıısından Katılım Bankalarının Faaliyet Raporlarının İncelenmesi. *Hitit Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 338-359.
- Altınay, A. T. (2016). Entegre Raporlama ve Sürdürülebilirlik Muhasebesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(25), 47-64.
- Ang, J. S., & Beck, K. L. (2000). A comparison of marginal and average Tobin's Q ratios. *International Journal of Business*, 27-55.
- Aujirapongpan, S., & Chanatup, S. (2015). Integrated Reporting: New Dimension Of Firms' Performance Reporting. *AU-GSB e-Journal*, 8(1), 51-60.
- Aras, G., & Sarıoğlu, G. U. (2015). Kurumsal Raporlamada Yeni Dönem: Entegre Raporlama. *TÜSİAD*, 1-101.
- Aras, G., & Mutlu Yıldırım, F. (2019). Entegre Raporlamada Çoklu Sermaye Öğelerini Temsil Eden Göstergelerin Belirlenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 6(2), 408-422.
- Ayoola, T., & Olanmı, O. (2013). Business Case for Integrated Reporting in the Nigerian Oil and Gas Sector. *Issues in Social and Environmental Accounting*, 7(1), 30-54.
- Aysan, M., A. (2007). Muhasebe ve Kurumsal Yönetim. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 17-24.
- Balashova, N., Silerova, E., & Melikhov, V. (2015). Developing the Metodology to Form Integrated Reporting of Agroholdings in the Russian Federation. *Agris on-line Papers in Economics and Informatics*, 7(4), 19-29.
- Barth, M. E., Cahan, S. F., Chen, L. and Venter, E. R. (2016). The Economic Consequences Associated With Integrated Integrated Reportquality: Early Evidence From A Mandatory, Setting, *University Of Pretoria, Unpublished Workingpaper*, 1-45.
- Barth, M. E., Steven F. C., Chen, L., & Elmar R., V. (2017). The Economic Consequences Associated with Integrated Report Quality: Capital Market and Real Effects. *Accounting, Organizations and Society*, 62, 43-64.

- Battal, Ü. (2018). Sürdürülebilirlik Raporlaması Ve Entegre Raporlama: Türk Hava Yolları Ve Güney Afrika Hava Yolları İncelemesi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 11(3), 393-424.
- Beck, C., Dumay, J. & Frost, G. (2017). In Pursuit Of A ‘Single Source Of Truth’: From Threatened Legitimacy To Integrated Reporting. *Journal of Business Ethics*, 141, 191–205.
- Bhasin, M. L. (2017). Integrated Reporting: The Future of Corporate Reporting. *International Journal of Management and Social Sciences Research*, 6(2), 17-31.
- Boydaş Hazar, H. (2020). Entegre Raporlama Ve Entegre Raporların Denetiminde Güncel Yaklaşımlar. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(61), 3202-3212.
- Bradshaw, M., Carolyn M., Ciesielski, J., Gordon, E., Kohlbeck, M., Hopkins, P., Hopkins, E., Mcvay, S., Stober, T. & Yohn, T. (2010). The American Accounting Association’s Financial Reporting Policy Committee’s Response To The Preliminary Views on Financial Statement Presentation. *Accounting Horizons*, 24(2), 279-286.
- Busco, C., Frigo, M. L., Quattrone, P., & Riccaboni, A. (2013). Redefining Corporate Accountability Through Integrated Reporting. *Strategic Finance*, 95(2), 33-41.
- Bushman, R. M., ve Smith, A. J. (2001). Financial Accounting Information And Corporate Governance. *Journal of Accounting and Economics*, 32(1-3),
- Branco, M., G. & Rodrigues, L., L. (2006). Communication of Corporate Social Responsibility by Portuguese Banks: A Legitimacy Theory Perspective. *Corporate Communications An International Journal*. 11(3), 232-248.
- Canbaş, S., Doğukanlı, H. ve Düzakın, H. (2004). Tobin Q Oranı ve Günümüzde İşletme Kararları Açısından Önemi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(2), 58-70.
- Carels, C., Maroun, W., & Padia, N. (2013). Integrated Reporting In The South African Mining Sector. *Corporate Ownership & Control*, 11(1), 947-961.
- Cavlak, H., & Cebeci, Y. (2018). Kurumsal Raporların İncelenmesi ve Karşılaştırılması. *Journal of Research in Business*, 1(3), 53- 76.

- Cheng, M., Green, W., Conradie, P., Konishi, N., & Romi, A. (2014). The International Integrated Reporting Framework: Key Issues and Future Research Opportunities. *Journal of International Financial Management and Accounting*, 25(1), 90-119.
- Chersan, L., C. (2015). Study on Practices and Tendencies in Integrated Reporting. *Audit Financiar*, XIII, 9(129), 91-101.
- Chersan, I., C. (2015). Study on Practices and Tendencies in Integrated Reporting. *Audit Financiar*, 129(9), 25-36.
- Chung, K. H., & Pruitt, S. W. (1994). A simple approximation of Tobin's Q. *Financial Management*, 70-74.
- Churet, C., & Eccles, R., G. (2014). Integrated Reporting, Quality of Management, and Financial Performance. *Journal of Applied Corporate Finance*, 26(1), 56-64.
- Civelekoğlu, G., & ve Özdoğan, B. (2018). Üniversite Yerleşkeleri İçin Geliştirilen Çevresel Sürdürülebilirlik Endekslerinin İncelenmesi. *Bilge International Journal Of Science And Technology Research*, 2(2), 167-173.
- Clayton, A., F. & Rogerson, J., M. & Rampedi, I. (2015). Integrated Reporting vs. Sustainability Reporting For Corporate Responsibility in South Africa. *Bulletin of Geography Socio- Economic Series*, 29, 7-17.
- Coşkun Arslan, M., & Özkan, O. (2018). Entegre Raporlamaya Evrilme Süreci Ve Durum Tespiti – Bist Örneği. *Mali Çözüm Dergisi*, 28, 29-53.
- Cozmaighian, D., S. (2015). Integrated Reporting-The Future of Financial Reporting. *Internal Auditing & Risk Management*, 2(38), 125-134.
- Çankaya, F. & Hatipoğlu, O. (2011). Türkiye'de Uluslararası Muhasebe Standartları'nın Uygulanabilirliğini Etkileyen Faktörlerin Meslek Mensuplarıncı Değerlendirilmesine Yönelik Bir Araştırma. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 2(7), 61-88.
- Çelebi, A., & Güçlü, F., Ç. (2007). Türk Ticaret Kanunu Tasarısı ve T.M.S.K. *Vergi Dünyası Dergisi*, 310, 144-149.
- Çelik, L., & Aydemir, O. (2022). Entegre Raporlamanın İşletmelerin Finansal Performansları Üzerindeki Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeli İle Ölçülmesi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 24(1), 173-198.

- Çelebier, M., Çankaya, F., & Karakaya, A. (2018). Türkiye’de Entegre Raporlama Göstergelerinde İşletmeler Arası Farklılıklar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(32), 114-142.
- Çetin, C., & Karabınar, S. (2021). Entegre Raporlara Verilen Bağımsız Güvencelerde Güvencenin Kapsamı: Türkiye Ve Dünyadan Seçilmiş Banka Entegre Raporlarının Karşılaştırılması. *TIDE Acedemia Research*, 3(2), 187-212.
- Dereköy, F. (2018). Entegre Raporlama Uygulamalarının Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 16(32), 589-608.
- De Villiers, C., Venter, E., R., & Pei-Chi, K. (2017). Integrated Reporting: Background, Measurement Issues, Approaches And An Agenda For Future Research. *Accounting & Finance*, 57(4), 937-959.
- Doğan, Z., & Yunusova, A. (2021). Muhasebe Meslek Mensuplarının Entegre Raporlama ile İlgili Farkındalık Düzeylerinin Tespitine İlişkin Bir Araştırma. *Fiscaoeconomia*, 5(1), 343-358.
- Donaldson, T., & Preston, L., E. (1995). Preston, The Stakeholder Theory of the Corporation: Concepts, Evidence and Implications, *The Academy of Management Review*, 1(20), No.1, 69.
- Doni, F., Larsen, M., Bianchi Martini, S. & Corvino, A. (2019). Exploring İntegrated Reporting İn The Banking İndustry: The Multiple Capitals Approach. *Journal of Intellectual Capital*, 20(1), 165-188.
- Dragu, I., & Tudor Tiran, A. (2013). The Integrated Reporting Initiative from an Institutional Perspective: Emergent Factors. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 92, 275-279.
- Druckman, P. (2014). Integrated Reporting: A New Governance Tool. *The Corporate Board*, 6-10.
- Dumay, J., Bernardi, C., Guthrie, J., ve Demartini, P. (2016). Integrated Reporting: A Structured Literature Review. *Accounting Forum*, 40, 166-185.
- Dumay, J., and Dai, T. (2017). Integrated Thinking As A Cultural Control?. *Meditari Accountancy Research*, 25(4), 574-604.
- Dumitru, M., Glavan, M. E., Gorgan, C., & Dumitru, V. F. (2013). International İntegrated Reporting Framework: A Case Study İn The

- Software Industry. *Annales Universitatis Apulensis: Series Oeconomica*, 15(1), 24.
- Dumitru, M., & Jinga, G. (2015). Integrated Reporting Practice for Sustainable Business: A Case Study. *Audit Financiar*, 13(127), 117-125.
- Durak, M., G., & Balsarı, Ç., K. (2011). Türkiye’de UFRS Araştırmalarına Genel Bakış. *İzmir SMMMÖ Yayınları*, 113, 9- 24.
- Durak G., & Gürel, E. (2014). Finansal Raporların Kalitesine Etki Eden Ülkeye Özgü Faktörler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 64, 95 – 110.
- Dworczak, B., Z. (2018). Legitimacy Theory Management Accounting Research. *Problemy ZarzÉdzania*, 16(1), 195 – 203.
- Eldemir, E., & Ataman Gökçen, B. (2019). Entegre Raporlama ve Türk İşletmelerinde Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(3), 357-378.
- Elmacı, O., & Sevim, ř. (2017). Entegre Raporlamada Küresel Gelişmeler ve Türkiye İçin Bir Model Önerisi. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4(8), 18-36.
- Ercan, C., & Kestane, A. (2017a). Entegre Raporlama ve Türkiye’deki Uygulama Örnekleri Üzerine bir Araştırma. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakóltesi Dergisi*, 6(4), 73-86.
- Ercan, C., & Kestane, A. (2017b). Kurumsal Raporlamada Yeni Bir Yaklaşım Olarak Entegre Raporlama ve Bir Vaka Çalışması. *ASSAM International Refereed Journal*, 4(8), 13-29.
- Erdoğan, M., & Dinç, E. (2009). Türkiye Muhasebe Standartları Ve Muhasebe Meslek Mensuplarının Bilgi Düzeylerinin İncelenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 43, 154-170.
- Ertan, Y. (2018). Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 3(11), 463-478.
- Flower, J. (2015). The International Integrated Reporting Council: A Story Of Failure. *Critical Perspectives on Accounting*, 27(1), 1-17.
- Frias-Aceituno, J., V., Rodríguez-Ariza, L., & Garcia-Sánchez, I., M. (2014). Explanatory Factors of Integrated Sustainability and Financial Reporting. *Business Strategy and the Environment*, 23(1), 56-72.

- Fried, A., Holtzman, M., & Mest, D. (2014). Integrated Reporting, The New Annual Report For The 21st Century. *Financial Executive International*, 30(4), 25-31.
- Gacar, A. (2020). Kar Amacı Olmayan İşletmelerde Entegre Raporlama ve Bir Örnek Olay. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18 (Özel Sayı), 393-403.
- Gençoğlu, Ü., & Aytaç, A. (2016). Kurumsal Sürdürülebilirlik Açısından Entegre Raporlamanın Önemi ve BIST Uygulamaları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ekim, 51-66.
- Giddings, B., Hopwood, B., & O'Brien, G. (2002). Environment, Economy and Society: Fitting Them Together Into Sustainable Development. *Sustainable Development*, 10(4), 187-196.
- Giannetti, M., & Ongena, S. (2009). Financial İntegration And Firm Performance: Evidence From Foreign Bank Entry İn Emerging Markets . *Review of Finance*, 181-223.
- Gökten, S. (2016). Entegre Raporlama Yaklaşımı İçin Uygulamaya Yönelik Sistematik Bir Öneri, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 18(4), 741-765.
- Gökoğlu, H. H., & Tutkavul, K. (2022). Özel Ve Kamu Sermayeli Bankaların Yayımladıkları Entegre Raporların Sermaye Öğeleri Bazında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi*, 24(1), 199-233.
- Güleş, K., H. & Özilhan, D. (2010). Kaynak Temelli Teori Bağlamında Üretim ve Pazarlama Stratejilerinin İşletme Performansı Üzerine Etkisinin İncelenmesi. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 10(19), 477 – 490.
- Güzel, E. & Ataman, B. (2022). Sektörel Bazlı Entegre Raporlama İncelenmesi: Havacılık Sektörü Üzerine Bir Çalışma. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 21(65), 23-46.
- Haji, A., & Anifowose, M. (2016). Audit Committee And İntegrated Reporting Practice: Does İnternal Assurance Matter? *Managerial Auditing Journal*, 31(8/9), 915-948.
- Haji, A., & Hossain, D. (2016). Exploring the Implications of Integrated Reporting on Organisational Reporting Practice, Evidence from Highly

- Regarded Integrated Reporters. *Qualitative Research in Accounting & Management*, 13(4), 415-444.
- Haji, A. A., & Anifowose, M. (2017). Initial Trends In Corporate Disclosures Following The Introduction Of Integrated Reporting Practice In South Africa. *Journal Of Intellectual Capital*, 18 (2), 373-399.
- Haşit, G., & Uçar, A. (2014). Sermaye Piyasası Kurulu(SPK) Kurumsal Yönetim İlkelerinden Yönetim Kurulu İlkesinin İncelenmesine Yönelik Nitel Bir Araştırma. *Sakarya İktisat Dergisi*, 3(2), 90.
- Havlova, K. (2015). What Integrated Reporting Changed: The Case Study of Early Adopters. *Procedia Economics and Finance*, 34, 231-237.
- Higgins, C., & Coffey, B. (2016). Improving How Sustainability Reports Drive Change: A Critical Discourse Analysis. *Journal of Cleaner Production*, 136, 18–29.
- Hubbard, G. (2009). Measuring Organizational Performance: Beyond the Triple Bottom Line. *Business Strategy and the Environment*, 18(3), 177-191.
- Hurghis, R. (2017). Integrated Reporting And Board Features. *Audit Financiar*, 15, 1 (145), 83-92.
- Ioana, D. ve Adriana, T., T. (2014). Research Agenda on Integrated Reporting: New Emergent Theory and Practice. *Procedia Economics and Finance*, 15, 221-227.
- Islam, S., M. (2017). Corporate Reporting Concept and the Emergence of Nonfinancial Information Reporting: A Literature Review. *Research Journal of Finance and Accounting* 8(8) :49-59.
- James, M., L. (2013). Sustainability And Integrated Reporting: Opportunities And Strategies For Small And Midsize Companies. *Entrepreneurial Executive*, 18, s. 17-29.
- James, M., L. (2014). The Benefits of Sustainability and Integrated Reporting: An Investigation of Accounting Majors Perceptions. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, 17(2), 93-113.
- Jensen, J., M., & Meckling, W., H. (1976). Theory Of Firm: Managerial Behavior, Agency Costs and Ownership Structure. *Journal of Financial Economics*, 3(4), 305 – 376.

- Jhunjhunwala, S. (2014). Beyond Financial Reporting-İnternational İntegrated Reporting Framework. *Indian Journal of Corporate Governance*, 7(1), 73-80.
- Karaburun, G. & Demirci, Ş., D. (2020). Muhasebe Kültürü Ve Entegre Raporlama Farkındalığı İlişkisi. *Journal of Economy Culture and Society*, 62, 345-364.
- Karahan, Ö. (2006). Asimetrik Bilgi ve Para Politikasının Etkinliği. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İİBF Dergisi*, 13(2), 151 – 163.
- Karğın, S., Aracı, H., & Aktaş, H. (2013). Entegre Raporlama: Yeni Bir Raporlama Perspektifi. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, (6)1, 27-46.
- Kardeş Selimoğlu, S., & Yeşilçelebi, G. (2018). Küresel Kuruluşların Entegre Raporlaması: Entegre Raporlama Örnekleri Veritabanında 2011-2016 Yılları Arasında Yayınlanan Raporların İçerik Analizi. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(2), 316-329.
- Kaya, P. (2015). Entegre Raporlamanın Ortaya Çıkış Sebepleri ve İşletmelere Sağladığı Faydalar. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 15(45), 113-130.
- Kaya, U., Aygün, D. & Yazan, Ö. (2016). Yeni Bir Kurumsal Raporlama Yaklaşımı Olarak Entegre Raporlama Ve Dünyadaki Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. *KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (11), 85-101.
- Kaymak, G., & Serçemeli, M. (2019). Faaliyet Raporunun Entegre Raporlamaya Uygunluğu Üzerine Bir Araştırma. *Giresun Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi*, 5(1), 62-76.
- Kevser, M. (2021). Entegre Raporlama ve Kamu Bankalarında Uygulanabilirliği Üzerine Karşılaştırmalı Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 4231-4251.
- Kılıç, B. (2018). Entegre Raporlama ve Türkiye'deki Gelişmeler: Entegre Rapor Hazırlayan İşletmeler ve BİST Kurumsal Sürdürülebilirlik Endeksinde Yer Alan İşletmeler Açısından Bir İnceleme. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 20(1), 28-64.
- Kılıç, Y., Buğan M., & Özbezek, D. (2016). Asimetrik Bilgi ve Sinyal Teorisi: Temettü ve Kazanç İlişkisinde Panel Nedensellik Yaklaşımı. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 15(4), 1132 – 1145.

- Kızıltan, B. & Doğan, D., U. (2021). Raporlama Sisteminde Yükselen Trend Entegre Raporlama: Çimento ve Bankacılık Sektöründe Bir Araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 1695-1711.
- Kıracı, M., & Köse T. (2002). IASC, FASB ve TİMÜDESK'teki Muhasebe Standartları Oluşturma Süreci ve Uyumlaştırma. *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 47-70.
- Köse, E., & Çetinel, T. (2017). Kurumsal ve Entegre Raporlama: Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (8), 155-181.
- Kurşunmaden, F. (2009). Değer Mühendisliği Açısından İşletmelerdeki Entellektüel Sermaye Unsurlarının Analizi. *Journal of Azerbaijani Studies*, 10(3-4), 40-58.
- Lee, K., Yeo, G., H.(2016). The Association Between Integrated Reporting and Firm Valuation. *Review of Quantitative Finance and Accounting*, 47(4), 1221-1250.
- Lodhia, S., K. (2006). Corporate Perceptions of Web-Based Environmental Communication, An Exploratory Study into Companies in the Australian Minerals Industry. *Journal of Accounting & Organizational Change*, 2(1), 74-88.
- Lodhia, S. (2015). Exploring The Transition To İntegrated Reporting Through A Practice Lens: An Australian Customer Owned Bank Perspective. *Journal of Business Ethics*, 129(3), 585-598.
- Lungu, C. I., Caraiani, C., Dascălu, C., & Guşe, R., G. (2011). Exploratory Study On Social And Environmental Reporting Of European Companies In Crises Period. *Accounting and Management Information Systems*, 10(4), 459– 478.
- Magarey, G. (2012). Is İntegrated Reporting Achievable? Keeping Good Companies, Keeping Good Companies, Sustainability And Regional Australia, *Institute of Chartered Accountants in Australia*, 64(4), 198-202.
- Marrone, A., & Oliva, L. (2020). The Level of Integrated Reporting Alignment with the IIRC Framework: Evidence from South Africa. *International Journal of Business and Management*, 15(1), 99-108.
- Melloni, G., Stacchezini, R. & Lai, A. (2016). The Tone Of Business Model Disclosure: An Impression Management Analysis Of The Integrated Reports. *Journal of Management & Governance*, 20(2), 295-320.

- Melloni, G. (2015). Intellectual Capital Disclosure in Integrated Reporting: An Impression Management Analysis. *Journal of Intellectual Capital*, 16(3), 661-680.
- Monterio, B. (2013). Integrated Reporting and the Potential Role of XBRL. *Strategic Finance*, 62-65.
- Monterio, B.J. (2014). Integrated Reporting And Corporate Disclosure. *Strategic Finance*, 96(3), 54-57.
- Morros, C. (2016). The Integrated Reporting: A Presentation Of The Current State Of Art And Aspects Of Integrated Reporting That Need Further Development. *Intangible Capital* 12(1), 336-356.
- Nwobu, O. (2015). The Relationship Between Corporates Ustainability Reporting And Profitability And Shareholders Fund in Nigerian Banks. *The Journal Of Accounting And Management*, 5(3), 277-292.
- Oral, T. & Erkuş, H. (2019). Entegre Raporlama: Yayınlanan Raporlar Üzerine Bir Araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(5), 265-276.
- Owen, G. (2013). A Rejoinder to Commentaries on 'Integrated Reporting: A Review of Developments and their Implications for the Accounting Curriculum'. *Association of Chartered Certified Accountants*, 22(4), 363-365.
- Özbaş, İ., & Tuğay, O. (2021). Entegre Raporlama Kılavuz İlkelerine Bağlılık Seviyesinin Değerlendirilmesi: Finansal Hizmet Sektöründe Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8(3), 1600-1621.
- Özçelik, F., Öztürk, B. A.ve Gürsakal, S. (2014). Investigating The Relationship Between Corporate Social Responsibility And Financial Performance in Turkey. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 28(3), 189-203.
- Özer A., & Özer, N. (2014). Kaynak Temelli Yaklaşım ve Paydaş Yaklaşımı Açısından Entelektüel Sermayenin BİST' deki Çokuluslu İşletmelerin Finansal Performansına Etkisi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 8(2), 119 – 130.
- Öztürk, S. (2019). Geleceğin Kurumsal Raporlama Yaklaşımı Olarak Entegre Raporlama: Garanti Bankası Örneği. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 81, 1-20.

- Palich, N., & Edmonds, A. (2013). Social Sustainability: Creating Places And Participatory Processes That Perform Well For People. *Environment Design Guide*, 78, 1-13.
- Perego, P., Kennedy, S., & Whiteman, G. (2016). A Lot of Icing But Little Cake? Taking Integrated Reporting Forward. *Journal of Cleaner Production*. 136, 53-64.
- Pistoni, A., Songini, L., & Bavagnoli, F. (2018). Integrated Reporting Quality: An Empirical Analysis. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 25(4), 489-507.
- Prado-Lorenzo, J. M., Gallego-Alvarez, I., ve Garcia-Sanchez, I. M. (2009). Stakeholder Engagement And Corporate Social Responsibility Reporting: The Ownership Structure Effect. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 16(2), 94-107.
- Reverte, C. (2015). The Integrated Reporting Movement: Meaning, Momentum, Motives and Materiality. *Journal of Cleaner Production*, 86, 285-288.
- Robertson, F., ve Samy, M. (2015). Factors Affecting the Diffusion of Integrated Reporting – A UK FTSE 100 Perspective. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 6(2), 190-223.
- Rossi, F. M. (2017). Principles, Concepts And Elements Of Integrated Reporting (Eds. E. Katsikas et al.) Towards Integrated Reporting, *SpringerBriefs in Accounting*, 65-94.
- Roth, H. P. (2014). Is Integrated Reporting in the Future? 'Considering the Costs, Benefits, and Role of CPAs'. *CPA Journal*, 62-67.
- Roxana-Ioana, B., & Petru, S. (2017). Integrated Reporting for a Good Corporate Governance. Ovidius University Annals, *Economic Sciences Series*, 17(1), 424-428.
- Ruiz-Lozano, M., Tirado-Valencia, P. (2016). Do Industrial Companies Respond To The Guiding Principles Of The Integrated Reporting Framework? A Preliminary Study On The First Companies Joined To The Initiative. *Revista de Contabilidad*. 19(2), 252-260.
- Say, S. (2022). Finansal Oranlar ve Hisse Senedi Getirileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Gıda Sektöründe Bir Araştırma. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(1), 34-46.

- Say, S., Doğan, M. (2022). Kısa Vadeli Borçlanmanın Aktif Karlılığı Üzerindeki Etkisi: BIST Sınai Endeksi Örneği. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14 (2), 1581-1589.
- Say, S., Doğan, M.(2023). Bankaların Sürdürülebilirlik Raporu ile Kurumsal Yönetim İlişkisi. *İşletme Akademisi Dergisi*, 4(1): 35-51.
- Selimoğlu, S., & Yeşilçelebi, G. (2019). Entegre Raporlama Ve Bütünleşik Güvence Modeli: Türkiye'deki Farkındalığın Delphi Tekniği İle Araştırılması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 21(3), 680-703.
- Serafeim, G. (2014). Integrated Reporting and Investor Clientele. *Harvard Business School Accounting & Management Unit Working Paper*, 14(69), 1-49.
- Serafeim, G. (2016). Integrated Reporting-Statement on Management Accounting. *Institute of Management Accountants*, 31.
- Setia, N., Abhayawansa, S., Joshi, M. & Huynh, A.V. (2015). Integrated reporting in South Africa: some initial evidence. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 6(3), 397-424.
- Shrivastava, P. (1995). Ecocentric Management for a Risk Society. *Academy of Management*, 20(1), 118-137.
- Simnett, R., & Huggins, A. (2015). Integrated reporting and assurance: where can research add value? *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 6(1), 29-53.
- Sipahi, B., & Arsoy, A., P. (2010). Finansal Raporlamada Yeni Yaklaşımlar. *Öneri Dergisi*, 9(33), 51.
- Slaper, T., F., & Hall, T., J. (2011). The Triple Bottom Line: What Is It and How Does It Work?. *Indiana Business Review*, 86(1), 4-8.
- Solak, B., Gönen, S., & Rasgen, M. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Entegre Raporlamaya İlişkin Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 19(1), 166-188.
- Souza, A., & Lemes, S. (2016). Comparability of Accounting Choices in Subsequent Measurement of Fixed Assets, Intangible Assets, and Investment Property in South American Companies. *Revista Contabilidade ve Finanças*, 27(71), 169-184.
- Stawinoga, M., and Velte, P. (2017). Empirical Evidence of the Disclosure and Assurance of Integrated Reporting-A Content Analysis of the IIRC

- Examples Database. *Zeitschrift für Umweltrecht & Umweltpolitik (Forthcoming)*.
- Strong, P. (2014). Integrated Reporting — Where Are We Now? *Governance Directions*, 137-141.
- Sukhari, A., & De Villiers, C. (2019). The Influence Of Integrated Reporting On Business Model And Strategy Disclosures. *Australian Accounting Review*, 29(4), 708-725.
- Susmaz, G. & Doğan, D., U. (2022). Entegre Raporlama İlkeleri Çerçevesinde Türkiye Ve Dünya Örnekleriyle Bir İnceleme. *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 21(65), 113-136.
- Şaka, H., & Tükenmez, N., M. (2022). Garanti Bankası ve Çimsa'nın Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi Kapsamında Değerlendirilmesi. *Aksaray Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 169-182.
- Şimşek, A., & Terim, B. (2020). Entegre Raporlama Kavramı ve Entegre Raporlamanın Türkiye'deki Uygulama Örnekleri Üzerine Bir Araştırma. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0(47), 325-346.
- Thijssens, T., Bollen, L., & Hassink, H. (2016). Managing Sustainability Reporting: Many Ways To Publish Exemplary Reports. *Journal of Cleaner Production*, 136, 86–101.
- Tianyuan F, Lorne C., & Dale T. (2017). Exploring İntegrated Thinking İn İntegrated Reporting – An Exploratory Study İn Australia. *Journal of Intellectual Capital*, 18(2), 330-353.
- Topcu, M. K., & Korkmaz, G. (2015). Entegre Raporlama: Kavramsal Bir İnceleme. *İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(1), 1-22.
- Tuğay, O. & Temel, F. (2022). Türkiye'de Çimento Sektöründeki Şirketlerin Uluslararası Entegre Raporlama Kılavuz İlkelerine Uyum Düzeylerinin Critic Ve Marca Yöntemleriyle Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (50), 45-57.
- Turturea, M. (2015). Integrated Reporting Into Practice-A Ten Year Experience. *SEA: Practical Application Of Science*, 3(1), 565-572
- Tüm, K. (2014). Kurumsal Sürdürülebilirlik Ve Muhasebeye Yansımaları: Sürdürülebilirlik Muhasebesi. *Akademik Yaklaşım Dergisi*, 5(1), 58-84.

- Tweedie, D., & Martinov-Bennie, N. (2015). Entitlements and Time: Integrated Reporting's Double-edged Agenda. *Social and Environmental Accountability Journal*, 35(1), 49-61.
- Ullmann, A., A. (1985). Data İn Search Of A Theory: A Critical Examination Of The Relationships Among Social Performance, Social Disclosure, And Economic Performance Of U.S. Firms. *Academy of Management Review*, 10(3), 540-557.
- Ulusan, H. (2009). Çevresel Raporlama Rehberleri ve İşletme Çevresel Raporlarında Açıklanması Gereken Bilgiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(2), 181-206.
- Usul, H., & Bekçi, İ. (2001). Bireysel Yatırımcılar Açısından Finansal Bilgi Sisteminin Sermaye Piyasasında Etkinliğinin Analizi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 1(2), 67-79.
- Ünlü, U., Bayrakdaroğlu, A. ve Gamiloğlu, F. (2011). Yönetici Sahipliği ve Firma Değeri: İMKB İçin Ampirik Bir Uygulama. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(2), 201- 214.
- Van Zyl, A. S. (2013). Sustainability And İntegrated Reporting İn The South African Corporate Sector. *Journal of Sustainability Management*, 1(1), 1942.
- Vargün, H., Kılınçaslan, S., & Akbulut, H. (2021). Türkiye’de Entegre Raporlama Düzeyinin Belirlenmesine Yönelik Ampirik Bir Araştırma. *Uluslararası Finansal Ekonomi ve Bankacılık Uygulamaları Dergisi*, 2(1), 18-37.
- Wen, L. P., Kiew Heong, A. Y., Chee Hooi, S. L. (2017). Integrated Reporting and Financial Performance. *Management & Accounting Review*, 16(2), 101-130.
- Yenice, E. (2006). Kamu Kesiminde Performans Ölçümü Ve Bütçe İlişkisi. *Sayıştay Dergisi*, 57-61.
- Yılmaz, B., Atik, M., & Okyay, A. (2017). Geleceğin Raporlama Sistemi: Entegre Raporlama. *Muhasebe Ve Denetime Bakış Dergisi*, (52), 95-108.
- Yücenurşen, M. (2022). Türkiye’de Yayınlanan Entegre Raporların Kalitesi ve Firma Değeri İlişkisi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 24(42), 343-358.

- Yüksel, F., & Aracı, H. (2017a). Hizmet İşletmelerine Ait Raporların Entegre Raporlama İlkeleri Açısından İncelenmesi. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*(16. UİK Özel Sayısı), 729-748.
- Yüksel, F., & Aracı, H. (2017b). Entegre Raporlama, Türk İşletmelerinin Entegre Raporlamaya Bakışı Üzerine Bir Araştırma. *Yönetim ve Ekonomi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F.*, 24(3), 741-757.
- Yüksel, F. (2018). Kurumsal Yönetim ve Entegre Raporlama İlişkisi: Bist Kurumsal Yönetim Endeksi'nde Yer Alan İşletmeler Üzerine Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*(Özel Sayı), 188-207.
- Yüksel, F., Kayalı, C., A. (2020). Entegre Raporlama İlkelerinin Finansal Performansa Etkisi: BIST Banka Endeksi Üzerinde Bir Araştırma. *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Özel Sayı, 65-80.

TEZ

- Aksoy, D. (2011). *Türkiye'deki Mevduat Bankalarının Finansal Performanslarının Ölçümü Üzerine Bir Uygulama*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Atasel, Y., O. (2021). *Kurumsal Raporlama Türü Olarak Entegre Raporlamada Tanımlanan Sermaye Öğelerinin Değer Yaratma Süreci İle İlişkisi Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Aydoğan, E. (2007). *Uluslararası Muhasebe Standartları Uyumlaştırılması Ve Ülkelerin Uyumlaştırma Derecelerine İlişkin Bir Uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.
- Çelik, E. (2012). *Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)'Nin Varlıkların Değerlemesi Hususunda Getirdiği Yenilikler: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin Bilgi Düzeylerinin Tespitine Yönelik Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Çelik, L. (2019). *Entegre Raporlamanın İşletmelerin Finansal Performansları Üzerindeki Etkisinin Yapısal Eşitlik Modeli İle Ölçülmesi*. Doktora Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tekirdağ.

- Duran, B. (2018). *Sürdürülebilirlik Kavramının Önemi, Karşılaşılan Sorunlar ve Şirketlerin Sürdürülebilirlik Raporlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Eldemir, E. (2019). *Entegre Raporlama Ve Türk İşletmelerinde Uygulanmasına İlişkin Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gümrah, A. (2018). *Türkiye’de Sürdürülebilirlik Raporlaması Ve Rapor Kalitesi: Bist Sürdürülebilirlik Endeksinde Bir Uygulama*. Doktora Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.
- Güngör, M. (2020). *Kurumsal Raporlamanın Geleceği ve Yeni Raporlama Modelinin Geliştirilmesine Yönelik Öneriler*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kaya, Ö. (2021). *Muhasebe Meslek Mensuplarının Türkiye Finansal Raporlama Standartlarına İlişkin Görüşleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kızıltan, B. (2021). *Entegre Raporlama: Bankacılık Ve Çimento Sektörleri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Menekşe, T. (2018). *Kurumsal Sürdürülebilirlik ile İnovasyon ve Performans İlişkisi: Borsa İstanbul’da İşlem Gören Şirketler Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Metin, N. (2002). *Nitel Bağımlı Değişken Panel Veri Modelleri İle İMKB’de İşlem Gören Hisse Senetlerinin Başarısının Tahmini*. Doktora tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Oral, T. (2018). *Entegre Raporlamada İçerik Analizi*. Doktora Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Susmaz, G. (2021). *Entegre Raporlama İlkeleri Çerçevesinde Türkiye ve Dünya Örnekleriyle Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Yılmaz, N. (2020). *Kurumsal Raporlamanın Tarihi: Dönemsel Bir Yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Yüksel, F. (2017). *Entegre Raporlama, Türk İşletmelerinin Entegre Raporlamaya Bakışı Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Zozik, A. (2020). *Türkiye’de Entegre Raporlama Sürecinde Karşılaşılabilecek Sorunların Tespitine İlişkin Bir Araştırma*. Doktora Tezi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde.

BİLDİRİLER

- Adams, C., vd., (2004), Triple Bottom Line: A Review of the Literature”, Adrian Henriques ve Julie Richardson (Eds.). *The Triple Bottom Line: Does it All Add Up? Assessing the Sustainability of Business and CSR*, içinde (17-25), Earthscan, United Kingdom.
- Altenburger, O., Schaffhauser-Linzatti, M. (2007). About scope and focus of notes—a new approach to highlight intangibles. *30th Annual Congress of European Accounting Association*. Retrieved from <http://www.licom.pt/>.
- Büyükkaracığan N., & Ödük, M. N. (2022). The Effects of The Covid-19 Pandemic On Real Estate Sector in Turkey (pp. 473-481). *EGE 7th International Conference on Social Sciences*, İzmir.
- Devi Prasad, B. (2008). Content Analysis A Method in Social Science Research. *Research Methods for Social Work*. (pp.173-193). New Delhi: Rawat.
- Elkington, J. (1997). *Cannibals with Forks: The Triple Bottom Line of 21st Century Business*, Capstone Publishing Limited, United Kingdom.
- (2004), “Enter the Triple Bottom Line”, Adrian Henriques ve Julie Richardson (Eds.), *The Triple Bottom Line: Does it All Add Up? Assessing the Sustainability of Business and CSR*, içinde (1-16), Earthscan, United Kingdom
- Karapınar, A., Ayıkoğlu, Z., F. & Bayırlı, R. (2007). Convergence and Harmonization with International Financial Reporting Standards: A Perspective of Turkey, *The Balkan Countries 1st International Conference Accounting and Auditing* (s. 1-20). Edirne.

- Mak M., Y., & Peacock, C., J. (2011). Social Sustainability: A Comparison of Case Studies in UK, USA and Australia. *17. Pacific Rim Real Estate Society Conference* (s. 4-12). Australia: Gold Coast.
- Rubino, M., & Vitolla, F. (2017). Legitimacy Theory and Sustainability Reporting. *10th Annual Conference Of the EuroMed Academy of Business* (s. 1910), Italy.

DİĞER

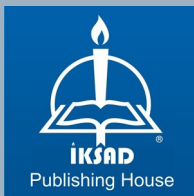
- ACCA (The Association Of Chartered Certified Accountants) (2005). An Introduction Environmental Reporting. www.ACCAGlobal.com (Erişim 11 Ağustos 2022).
- A4S. (2011). *Connected Reporting in Practice*. The Accounting for Sustainability. <http://www.accountingforsustainability.org/wp-content/uploads/2011/10/Consolidated-Case-Study-FINAL.pdf>, (Erişim 11 Ağustos 2022).
- Bağımsız Denetim Yönetmeliği. (2012). T.C Resmi Gazete, 28509, 26 Aralık 2012.
- Deloitte, (2009). “Yıllık Faaliyet Raporu Hazırlama Rehberi”, http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/DenetcininNotDefteri/TurkeyTr_Audit_Yillikfaaliyethazirlamarehberi_.pdf (Erişim 11 Ağustos 2022).
- Deloitte (2014). The new International Integrated Reporting Framework A review guide for Audit Committee members, Web: https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/za/Documents/governance-risk-compliance/ZA_IIRC_Framework_GuideForBoardAndAudotCommittee_22082014.
- DTI (1999). Modern Company Law for a Competitive Economy: The Strategic Framework. Consultation Document, London: Department of Trade and Industry.
- Deloitte & TKYD (Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği). (2013). *Anonim ve Limited Şirketler İçin Yıllık Faaliyet Raporu Hazırlama Kılavuzu*. İstanbul: Deloitte ve TKYD Ortak Yayını.
- Eccles, Robert G., & Serafeim, G. (2011). Accelerating The Adoption Of Integrated Reporting. InnoVatio Publishing Ltd, 70-93.
- ERG (2014). Ministry of the Environment. Japan: Environmental Reporting Guidelines Japan Government.

- Ernst ve Young (2013a). The concept of ‘capital’ in Integrated Reporting, Web: [https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-capital-in-integrated-reporting/\\$FILE/ey-capital-in-integrated-reporting.pdf](https://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/ey-capital-in-integrated-reporting/$FILE/ey-capital-in-integrated-reporting.pdf), Erişim Tarihi, (11.12.2022)
- Ernst ve Young (2014c). Integrated reporting elevating value history, Web: [http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-integrated-reporting-elevating-value-history/\\$FILE/EY-integrated-reporting-elevating-value-history.pdf](http://www.ey.com/Publication/vwLUAssets/EY-integrated-reporting-elevating-value-history/$FILE/EY-integrated-reporting-elevating-value-history.pdf), Erişim Tarihi, (11.12.2022).
- ERTA (2018). Entegre Raporlama Türkiye, “ERTA Tanıtım Sunumu”, http://entegreraporlamatr.org/tr/images/pdf/ERTA_Tanitim_Sunumu.pdf Erişim Tarihi: 30.12.2018.
- FEE (Environmental Working Party Of The European Federation Of Accountants). (2010). Towards A Generally Accepted Framework for Environmental Reporting”, Accountancy Europe.
- FPM. 1999a. *Surrey: Foundation for Performance Measurement*. Retrieved from <http://www.fpm.com/mission.html>.
- Gibassier, D., Rodrigue, M., and Arjaliès, D. L. (2016). From share value to shared value: Exploring the role of accountants in developing integrated reporting in practice. *IMA (Institute of Management Accountants)–ACCA (The Association of Chartered Certified Accountants) Joint Research Report*.
- Gökmen, E.Ö. (2013). *GRI Global Reporting Initiative 2013 Sürdürülebilirlik Ve Raporlama Konferansı*. http://sercomconsulting.com/wp-content/uploads/2021/08/10_EkoIQ_Agustos_2013_Makale_Entegre-Raporlama_Elif-Ozkul-Gokmen.pdf.
- GRI (Global Reporting Initiative). (2006). <https://www.globalreporting.org/resourcelibrary/G3-GuidelinesIncl-Technical-Protocol.pdf> (Erişim 11 Ağustos 2022)
- GRI (Global Reporting Initiative). (2013). Sürdürülebilirlik Raporlaması Kılavuzları: Raporlama İlkeleri ve Standart Bildirimler G4 (Turkish Version). Global Reporting Initiative.
- GRI (Global Reporting Initiative). (2014). Sürdürülebilirlik raporlaması kılavuzları. Global Reporting Initiative, Amsterdam, Hollanda. www.griraporlama.com (Erişim 11 Ağustos 2022).

- GSSB (Global Sustainability Standards Board). (2016). Consolidated Set of GRI Sustainability Reporting Standards 2016 (GRI Standarts). USA: Global Sustainability Standards Board.
- ICAS (1999). Business Reporting: The Inevitable Change? Beattie, V. (ed.), Edinburgh: Institute of Chartered Accountants of Scotland.
- IIRC (International Integrated Reporting Council). (2011). Towards Integrated Reporting: Communicating Value in the 21st Century. London: The International Integrated Reporting
- IIRC (International Integrated Reporting Council) (2011). *International <IR> Framework (Entegre Raporlama Çerçevesi (Turkish Version)*. London/İstanbul: The International Integrated Reporting Council.
- IIRC. (2011b). *Exploring Integrated Reporting— Pilot Programme Participants’ Practical Guide*. www.ir.org.ru/attachments/article/13/exploring-integrated-reporting%E2%80%9494-pilot-programme-participants%E2%80%99-practical-gui-.pdf , (03.09.2022)
- IIRC (2013). Uluslararası Entegre Raporlama Çerçevesi, [http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK Turkish.pdf](http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2015/03/13-12-08-THE-INTERNATIONAL-IR-FRAMEWORK-Turkish.pdf), (Erişim 11 Ağustos 2022).
- IIRC. (2013a). *International Integrated Reporting Framework*. <http://integratedreporting.org/resource/international-ir-framework/>, (Erişim 13 Ağustos 2022).
- IIRC. (2013b). *Consultation Draft of the International <IR> Framework Integrated Reporting*. <http://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/03/Consultation-Draft-of-the-InternationalIRFramework.pdf>, (Erişim 11 Ağustos 2022).
- IRC - Integrated reporting committee (IRC) of South Africa. (2014). *Preparing An Integrated Report A Starter’s Guide*. <http://www.integratedreportingsa.org/Portals>, (20.01.2015).
- IIRC. (2017). Creating Value- Benefits to Investors. *Integrated Reporting*, 1-24. *Integrated Reporting Committee (IRC) of South Africa*, 1-27. <https://integratedreporting.org/wp-content/uploads/2013/03/IR-Background-Paper-Capitals.pdf> (Erişim Tarihi: 25.03.2019)

- IRCSA (2014). Preparing An Integrated Report A Starter's Guide: A Starter's Guide, Web:
http://integratedreportingsa.org/ircsa/wpcontent/uploads/2017/05/IRCSA_StartersGuide.pdf,
- IoDSA. (2012). *King III Amendment, Institute of Directors Southern Africa*.
www.c.ymcdn.com/sites/www.iodsa.co.za/resource/collection/94445006-4F18-4335-B7FB-7F5A8B23FB3F/King_III_Amendment_2_May_2012.pdf, (Erişim 11 Ağustos 2022).
- IoDSA. (2016). *King IV Report on Corporate Governance for South Africa 2016*.
http://c.ymcdn.com/sites/www.iodsa.co.za/resource/collection/684B68A7-B768-465C-8214-E3A007F15A5A/IoDSA_King_IV_Report_-_WebVersion.pdf, (Erişim 11 Ağustos 2022)
- IPSAS (2007). *International Public Sector Accounting Standards. 2007 IFAC Handbook*, Newyork.
- Kanzer, E. (2010). Toward A Model For Sustainable Capital Allocation. R. Eccles, B. Cheng, & D. Saltzman içinde, *The Landscape of Integrated Reporting: Reflections and Next Steps* (s. 45-57). Harvard Business School.
- KGMSDK (Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu). (2011). TMS/TFRS setleri.
<https://kgk.gov.tr/DynamicContentDetail/5305/Tms-Tfrs-Setleri> (Erişim 11 Ağustos 2022).
- KPMG. (2011). *Integrated Reporting: Performance Insight Through Better Business Reporting. KPMG International Cooperatives*, 1-42.
<https://www.kpmg.com/AU/en/IssuesAndInsights/ArticlesPublications/Better-Business-Reporting/Documents/integrated-reporting-issue-2.pdf>.
- KPMG (Klynveld Peat Marwick Goerdeler). (2012). *The Future of Financial Reporting*.
<http://integratedreporting.org/wpcontent/uploads/2012/07/Accountancy-The-Future-of-Financial-Reporting.pdf> (11 Ağustos 2022).
- Ministry Of The Environment Government of Japan (2007). *Environmental Reporting Guidelines: Towards a Sustainable Society, Japan*.

- Mio, C., & Fasan, M. (2014). The Determinants Of Materiality Disclosure İn Integrated Corporate Reporting, 09.
- OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development). (2004). Corporate Governance-A Survey Of OECD Countries, Paris.
- Oman, C., P. (2001). Corporate Governance and National Development OECD Development Centre, Working Paper No. 180, Research programme on: Corporate Governance in Developing Countries and Emerging Economies.
- Paternostro, S. (2013). The Connectivity Of Information For The Integrated Reporting. In: Busco, C., Frigo, M., Riccaboni, A., Quattrone, P. (eds) Integrated Reporting. Springer, Cham, 59-77.
- Public Accounts and Estimates Committee (2002). Final Report on Environmental Accounting and Reporting, Public Accounts and Estimates Committee Forty-Sixth Report to Parliament (No: 141). State of Victoria: Government Printer.
- PWC. (2012a). *Integrated Reporting The Future of Corporate Reporting*. https://www.pwc.de/de/rechnungslegung/assets/integrated_reporting.pdf, (15.02.2014)
- PWC (2016). King IV:An outcomes-based corporate governance code fit for a changing World, Web: <https://www.pwc.co.za/en/assets/pdf/king-iv-steering-point.pdf>, (Erişim 11 Ağustos 2022).
- Solstice, V. (2005). *Integrated Reporting: Issues and Implications for Reporters*. <https://www.vancity.com/SharedContent/documents/IntegratedReporting.pdf>, (20.07.2016)
- TFRS (Türkiye Finansal Raporlama Standartları). (2018). Finansal Raporlamaya İlişkin Kavramsal Çerçeve. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/10/20181027-16.pdf> (Erişim 11 Ağustos 2022).
- UNEP (United Nations Environment Programme). (2013). Frequently Asked Questions On Corporate Sustainability Reporting. www.globalreporting.org (Erişim 11 Ağustos 2022).
- WBCSD (World Business Council for Sustainable Development). (2002). <http://www.wbcsd.org> (Erişim 11 Ağustos 2022).

ISBN: 978-625-367-942-2